

NICOLAE LABIȘ

OPERA LITERARĂ INTEGRALĂ

NICOLAE LABIȘ

OPERA LITERARĂ INTEGRALĂ

ediție realizată de NICOLAE CÂRLAN,
istoric literar (fost muzeograf),
membru al Uniunii Scriitorilor din România

**Editura Lidana
Suceava, 2024**

Coperta: **Nicolae CÂRLAN**

Tehnoredactare: **Ion Alexandru CÂRLAN**,

Corectura: **Nicolae CÂRLAN, Alis NICULICĂ**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LABIȘ, NICOLAE

Opera magna, ediția a II-a, revăzută și adăugită.

Nicolae Labiș; pref.: Nicolae Cârlan. – Suceava:

LiXXX, 20XX

Index

ISBN: 978-606-8160-78-8

I. Cârlan Nicolae (pref.)

Dedicăm acest elaborat editorial nepoțelor noștri

VLADIMIR, EUGEN și ELVIRA

de la București,

cu dragoste și speranțe,

Bunicii NICOLAE și ELENA CÂRLAN de la Suceava.

Noiembrie 2023

PARTEA A III-A

ALTE GENURI ȘI SPECII LITERARE

- PROZĂ, PUBLICISTICĂ, ESEISTICĂ, DRAMATURGIE
- CRITICĂ LITERARĂ
- TRADUCERI
- FOLCLORISTICĂ
- DOCUMENTAR (CORESPONDENȚĂ)

V. Gh. Popa

Nicolae Labiș, folclorist

Lidana, 2006

Ediția I, îngrijită de Nicolae CÂRLAN și Adrian COCÂRȚĂ
Suceava, Editura Lidana, 2006, 131 p.

ARGUMENT

Lucrarea de față a așteptat mai bine de trei decenii să intre sub incidența tiparului. Între timp, grație spiritului de solitudine care-l caracterizează pe fostul coleg Adrian Cocîrță, directorul Galeriei Oamenilor de Seamă de la Fălticeni, ea a fost semnalată și valorificată parțial în Albumul memorial „Nicolae Labiș”, editat de revista „Secolul XX”* și în revista „Manuscriptum”**, după ce substanța ei fusese inclusă aproape integral în volumul lui V. Gh. Popa, *Folclor din Țara de Sus* (ediție îngrijită și prefăcută de Maria Luiza Ungureanu, București, Editura Minerva, 1983, passim), cu cuvenitele comentarii în prefată, unde se vorbește despre arhiva folclorică a profesorului fălticenean, fără a se menționa o lucrare separată a acestuia, atribuită, de el, lui Nicolae Labiș. Este posibil ca aceasta să nu fi existat în arhiva utilizată de Maria Luiza Ungureanu, îngrijitoarea ediției, profesorul Popa mulțumindu-se să adnoteze, în colecția sa, ca atare, piesele culese prin intermediul lui Nicolae Labiș, cum a făcut-o, de altfel, și cu ceilalți agenți-elevi de care s-a folosit în activitatea sa de folclorist.

Oricum, în ediția îngrijită de Maria Luiza Ungureanu întâlnim o serie de diferențe față de lucrarea depusă de folcloristul fălticenean la numita instituție muzeistică din această urbe a figurilor ilustre ale culturii românești. Astfel, piesele incluse sub nr. 312, 365, 369, 449 în tomul *Folclor din Țara de Sus*, reprezentând specimene folclorice culese de la Dumitru Nițan din Boroaia, nu apar în dactilograma *Nicolae Labiș, folclorist*, după cum o seamă de specimene folclorice din dactilograma menționată, între care și prozele *Loștrița* și *Ulciorul fermecat*, nu figurează în culegerea îngrijită de Maria Luiza Ungureanu. Dacă mai adăugăm la aceasta și inadvertențele din volumul *Poezii* de Nicolae Labiș, ediția Tomozei, din 1989, Editura Eminescu (v. secvența *Antologie de poezie populară*, p.233-257), cădem de acord că editarea lucrării lăsate de V. Gh. Popa, în mod expres, la Galeria „Oamenilor de Seamă” din Fălticeni se impune cu necesitate, pentru ca, vorba ilustrului profesor al lui Nicolae Labiș, „să nu se uite, să nu se formeze imagini greșite în legătură cu acest copil ieșit din comun”. În orice caz, lucrarea care se include acum integral în ediția de față, așa cum a lăsat-o autorul ei, reprezintă oglinda etalon a activității de folclorist, monitorizate de profesor, pe care elevul Labiș a desfășurat-o pe vremea școlăriei sale la Liceul din Fălticeni. În plus, ampla prefată a lui V. Gh. Popa este un studiu de folcloristică precum și o valoroasă filă din biografia lui Nicolae Labiș.

Cât despre autorul lucrării *Nicolae Labiș, folclorist*, Vasile Gh. Popa (23.XI.1912-18.VIII.1976), să menționăm, măcar în treacăt, că este autorul a trei volume de literatură pentru copii – *Ghici ciupercă ce-i* (1957) și *Fata noastră* (1976) și *Sunt elevă-n clasa-ntâi* (1987) – și, pe lângă volumele menționate deja (*Folclor din Țara de Sus*, 1983, reeditat în 2006, și *Nicolae*

* Vezi *Lostrîța. Pagini din literatura populară*. Text ales și stabilit de Nicolae Cârlan și Adrian Cocîrță, în *loc. cit.*, 1987, p.172-2005.

** Vezi Nicolae Cârlan – *Nicolae Labiș folclorist*, în *loc. cit.*, anul XX, 1989, nr.3(76), p. 67-89.

Labiș, folclorist, în ediția de față), a încă unui volum de *Folclor fâlticenean* (1975). De asemenea, după 1989, din creația lui V. Gh. Popa s-au publicat o carte de *Convorbiri cu Virgil Tempeanu. Elogiul spiritualității Germaniei* (1998) și alta, în două tomuri masive, de memorialistică, *Din copilărie* (vol. I, 2003, și vol. II, 2005), un soi de bildungsroman sui generis, pe care, citind-o, mi-am dat seama că V. Gh. Popa ne-a lăsat, prin această carte de circa 1000 de pagini, nu numai mărturia unei vieți puțin obișnuite, dar și a unui talent literar de autentică valoare și originalitate. (Impresia noastră este că alte surprize de acest gen, pentru fișierul bibliografic al lui V. Gh. Popa, nu trebuie excluse.)

De asemenea, în fișierul bibliografic al lui Vasile Gh. Popa trebuie să mai figureze lucrările *Teatrul popular românesc* (2006), *Bunica* (roman, 2006), *Mărturii. Convorbiri cu Vasile Lovinescu* (2009), *Letopiseț fâlticenean, ultima parte* (2011), *Virgil Tempeanu – viața și opera* (2 volume, 2012), *Oameni și locuri din Fâlticeni* (2012), *Nicolae Labiș, elev la Fâlticeni* (2012).

Victimă a represiunilor comuniste, profesorul fâlticenean a suferit rigorile draconice ale detenției, fiind condamnat în anul 1960 la 15 ani de muncă silnică, acuzat că ar fi făcut parte dintr-un lot de „contrarevoluționari”. Eliberat în anul 1964, după ce lucrează scurtă vreme ca funcționar contabil la o firmă agricolă de stat, este reîncadrat în învățământ la același liceu la care funcționase înainte de încarcerare – Liceul „Nicu Gane” – unde vreme de 5 – 6 ani, începând din 1946, călăuzise magistral, cu tact și pricepere, pașii lui Nicolae Labiș pe căile sinuoase ale creației literare, în această monitorizare intrând și activitatea de folclorist, dirijată de profesor, a lui Nicolae Labiș.

Publicând acest volum de folclor, aducem un dublu omagiu: poetului Nicolae Labiș, căruia, în 1956, i-a fost brutal întrerupt firul vieții și al creației, și lui Vasile Gh. Popa care, peste 20 de ani (în 1970), trecea și el,

înainte de vreme, în eternitate, fără să-și fi putut împlini integral vocația cu care fusese înzestrat, rămânând în memoria noastră, ca și genialul său elev, tot „O amintire frumoasă”, susținută în deosebi, de o operă valoroasă.

Și despre traiectul lui Nicolae Labiș, ca și despre acela al luminatului său dascăl se poate spune că au fost așezate, fiecare în felul lui, sub incidența aceluiași destin implacabil: OAMENI SUB VREMI (năpraznice!), care vremi au fost stimulate să se desfășoare, atât de monstruos, tot de....oameni. Memento!

Nicolae CÂRLAN

NICOLAE LABIȘ, FOLCLORIST

[STUDIU INTRODUCȚIV]

În cartea *Moartea unui poet*, apărută în 1972, la Cartea Românească, sub îngrijirea lui Gh. Tomozei și închinată, cu emoționantă afecțiune, lui Labiș, de către prietenii săi, Lucian Raicu relatează într-o formă nu lipsită de umor că în primăvara anului 1951, când Labiș luase premiul I pe țară la concursul de limba și literatura română, comisia respectivă fusese cât pe ce să-i anuleze distincția acordată, pentru că între timp s-ar fi aflat că Labiș „își inventase pur și simplu” numeroasele exemple de folclor pe care le folosisese în tratarea și exemplificarea temei respective. Raicu, bun prieten al lui Labiș, preluând și menținând probabil opinia ce se formase atunci în jurul acestui caz neobișnuit, adaugă: „*mitul colosalei erudiții folclorice se prăbușise într-o clipă*”!

Să fi inventat Labiș ceva? S-ar fi putut. Nu vreau să contrazic pe nimeni. Cât despre „colosala erudiție folclorică” pot afirma însă, în deplină cunoștință de cauză că nu era un mit ci o realitate.

Tocmai despre aceasta vreau să spun câteva cuvinte: *ca să se știe, ca să nu se uite, ca să nu se formeze imagini greșite în legătură cu acest copil ieșit din comun.*

Dragostea pentru datini și pentru folclor, Labiș a deprins-o fără îndoială din satul copilăriei sale (Poiana Mărului) și al tinereții sale (Mălini). Acolo, la poala Munților Stânișoarei, parada nesfârșită a datinilor, de la ajunul Crăciunului și până la Bobotează, cu colindători: cu urși, cu stele, cu pluguri, cu buhaie, cu harapnice, cu clopote și pârlători, cu măști caraghioase sau înspăimântătoare, s-a gravat în sufletul său sensibil încă din primii ani de viață. Ecouri ale acestor datini unice, prin strălucirea și pitorescul lor, se întâlnesc adesea în poezia sa.

Una din cele mai cunoscute poezii ale sale (și eu cred că și din cele mai frumoase), *Zurgălăul*, e legată direct de sărbătorile de iarnă și de datinile respective, trăite nemijlocit de copilul poet:

Fulgi uriași deasupra țării cad,
Pe bărgane vânturile țipă,
Somn neclintit de iarbă și de brad
Învăluiește munții sub aripă.
Cu clinchete zglopii din dunga văii
Răsună zurgălăii argintii,

S-apropie de geamuri zurgălăii
Certându-se cu glasuri de copii!
Întregi, întinderile țării mele
De sunete voioase se cuprind
Și împletește glasuri subțirele
Acest șăgalnic, așteptat colind...

Larma aceasta plăcută a clopoțelilor și a glasurilor de copii, consemnată în versurile de mai sus, are loc în primele ore ale serii. Apoi, arată poezia: se face liniște peste tot satul. Altădată, însă, după prima avalanșă de strigăte, cântece și hăulituri, urmau alte generații de urători și larma se întetea din ce în ce, umplând satul și noaptea. Acum însă e vreme de război. Flăcării sunt pe front ca și bărbații mai în vârstă. Bătrânii tac amărâți. Nimănui nu-i arde de petreceri:

Zăvozii nu lătrau în băătăură
Ci scheunau cu vântul pe sub uși,
Flăcării nu mai ajungeau să ure
Pe la ferești, de unde erau duși...

Dar iată că târziu, după miezul nopții, când nu se mai aștepta nimeni, prinde să răsunе un zurgălău stingher:

Plutea încremenită o tăcere.
Nici urători, nici câni, nimic, pustiu;
Când deodată, ca o adiere,
Cu glas scâncit, tremurător și viu,
S-a auzit un zurgălău cum sună
Îndepărtat, cum sună subțirel,
De parcă nopții ar fi vrut să-i spună
Durerile știute doar de el...

Cine o fi fost copilul curajos, purtându-și singur, prin nămeți, prin ger și beznă, colindul și clopoțelul său?

Se auzea de undeva, din vale
Și vântu-l îneca în răbufniri;
Parcă plângea încet metalul moale
În palmele-nghețate și subțiri...

Zurgălăul solitar ce se auzea când și când, ori într-o parte ori în alta, misterios și fantomatic, reușea să dea glas tragediei momentului. De n-ar fi fost războiul, ar fi vuit văile și dealurile toate de glasurile și clopotele a sute de copii. Acum, se aude un singur glas. Unul singur. Ca o lumânărică sonoră când înnăbușită de vânturi, când repâlpâind. Un singur zurgălău dureros. Dureros pentru că e singur. Dureros pentru că

singurătatea lui amintește de război, de moarte, de sărăcie, de frică, de obsesii, de insomnii, de vise urâte... Doi copii: unul cu zurgălăul prin noapte, altul (poetul), la fereastră, alături de mama lui, cu tâmpla răzimată de sticla rece, ascultând:

Am ascultat până spre dimineață
Cu fruntea răzimată de ușor;
Îl auzeam la geamuri și la ușă,
Afară, undeva, în infinit...
Cutremurat de friguri și de tusă,
În clinchetele lui am adormit...

Copilul de atunci, de la fereastră, păstrând neștersă amintirea zurgălăului stingher, ajuns poet al țării sale doar peste câțiva ani, se gândește cu îngrijorare la eventualitatea unui nou război:

E Anul Nou. Știm noi ce mâine fi-va?
Și ce-o să mai aducă Anul Nou?

Un zurgălău stingher din nou porni-va
Prin sate durerosul lui ecou?

Să reținem un amănunt: pentru a exprima neliniștile profunde trăite de el și nu numai de el, în primii ani de după război, când anumiți oameni și anumite cercuri fluturau iresponsabili steagul unui nou război, Labiș s-a folosit de elemente luate din lumea datinilor și folclorului. Aceste datini revin și în alte poezii. Uneori, sub forma veseliei și a dezlănțuirii vitale ca în poemul *Început de an*:

Apoi alai de jocuri cu urși ce veseli saltă
Cu sclipitoare capre și cu-mpărați bărboși,
Vin în vârtej și-n sunet de tobă, laolaltă
Cu datinile noastre rămase din strămoși...

Poemul e scris și publicat în 1956, dar veselia de Anul Nou îi aduce aminte din nou de obsesia atât de caracteristică pentru Labiș, a războiului:

Eu mă mai văd alături de mama-n noaptea rece,
În satul orb când nimeni la geamuri nu era,
Căci duși erau flăcăii, nu mai puteau petrece,
Și dus era și tata, departe undeva...

Absența datinilor sau manifestarea lor anemică, sărăcăcioasă, din cauza războiului, îl îndurerează și i se conturează în spirit ca o adevărată calamitate.

Entuziasmul pentru datinile de Anul Nou (cele mai bogate și mai

încărcate de semnificații) ne întâmpină tot atât de viu și în poezia *Scrisoare mamei*:

Ah, lumea cenușie cum se spărgea deodată
Și năvălea într-însa al datinei popor!
Strălucitoare capre cu lâna colorată
Și toboșari de basme, săltând într-un picior,

Și feți-frumoși cu stele de-oglinzi din tălpi în creștet

Și draci blajini, tot focul punându-și-l în joc
Și ursul cu dairaua, purtând cojocul veșted
Și dorul de pădure purtându-l în cojoc,

Sau clopoțeei molcomi cernuți pe-ntreaga vale
Care-aduceau colinde la noi în lung convoi,

Când ascultam la geamuri și palma dumitale
Îmi mângâia obrajii îmbujorați și moi...

Dar nu numai datinile legate de sărbătorile de iarnă se reflectă în poeziile poetului de la Mălini. Una din poeziile sale se numește *Miorița* și începe cu o strofă care e un adevărat elogiu adus celebrei creații populare:

Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai,
Zbuciumat se plânge fluierul de fag;
Inima mi-o strânge și-mi pătrunde-n sânge,
Acest cântec dureros și drag!

Iar în poemul *Meșterul Manole*, face un elogiu Marelui Meșter în legende nemuritoare ale poporului:

Când schelele curmate se surpară
Păreai atât de neînvins sub nori,
Încât cu slabe aripi de șindrilă
Ai fi putut spre alte zări să zbori...

Dar dragostea pământului și-a țării
Te-a prăvălit pe câmpul fumuriu,
Ca să țîșnești în veci de veci, fântână,
De jertfă și de cântec pururi viu!

Importanța pe care a jucat-o creația populară în propria sa inițiere și stimulare artistică, e mărturisită în poezia sa *Început*:

Bătăile versului am prins a deprinde
Nu din cărți, ci din horă, din danț!
Rimele din bocete și colinde,
Din doinele seara cântate pe șanț!

În numeroase poeme ca: *Am iubit*, *Intima comedie*, *Subiect de bocet*, *Marină*, *Ștefăniță Vodă* (partea a doua) etc., poetul folosește versul popular. Iar uneori (ca și Eminescu) se pare că pornește în creația sa, direct de la anumite poezii populare așa cum este cazul cu poezia *Am iubit* care începe cu strofa:

Am iubit de când mă știu,
Cerul verii străveziu,
Despletitele răchite,
Curcubeiele pe stânci,
Ori pădurile adânci
Sub ger alb încremenite...

Aceste versuri ne amintesc însă de altele, izvodite de popor:

Drag mi-a fost de când mă știu
Badea-nalt și cilibiu,
Și salcâmul plin de floare
Mângâiat de vânt în soare
Și pădurile prea pline
De izvoare și jivine...

Dacă mai amintim și faptul că unele creații ale sale se numesc: *Orație de nuntă*, *Cozma Răcoare*, *Blestem*, *Baladă*, *Subiect de baladă*, ne dăm seama și mai bine de puternicile filoane de folclor ce și-au găsit locul în creația sa.

Dragostea sa nemărginită pentru aceste comori ale trecutului se vede și din întâmplările relatate mai jos.

Era tradiția la Liceul Nicu Gane din Fălticeni, ca înainte de a pleca elevii în vacanța de iarnă, să se prezinte pe scenă, în marea sală de gimnastică, așa numita *serbare a datinilor*. În anul acela, decembrie 1947, serbarea a fost parcă mai frumoasă ca oricând. S-au perindat pe scenă nenumărate grupe de urători cu buhaie bubuitoare, cu harapnice, cu capre, cu căluți jucați în buiestru, cu urși mătăhăloși și cornuri răsunătoare, cu tobe din piele de câine, cu măști feroase și fantastice...

S-au prezentat colinde cu clopoței subțiri în glas și voci argintii de copii, în care era vorba de Ștefan Vodă care a ieșit la vânătoare. Au fost de față și Irozii, cu chivăre aurite și mantii orientale. Steaua n-a lipsit nici ea. Și multe altele....

Labiș era în clasa a doua de *Gimnaziu unic* (respectiv clasa a VI-a) și stătea fascinat undeva în primele bănci. După cum am aflat după aceea, îi plăcuse în mod deosebit *Steaua*. Și pe bună dreptate. Nu era o stea obișnuită ci una ca din basm și din vis. Lucrase la ea cu migală, cu pasiune și inspirație, elevul Nemțeanu Dan, actualul pictor scenograf. Steaua aceasta era în felul ei o capodoperă. I-a plăcut lui Labiș și jocul ursului. Era un urs uriaș, bătrân, cu labele puternice și rășchirate, cu capul cât stamboala, cu dinții tăind între buzele amenințător și caraghios jimbate. În sfârșit, ursul ca ursul; nu mai știu care elev era vârat în blana autentică de urs veritabil, împrumutată de la un vânător din oraș. Dar ursarul, îmi aduc bine aminte, era elevul Neamțu din ultima clasă, băiatul unui șef de gară de pe la Liteni. Înalt, voinic, dat cu cărbune, cu cizme urieșești, de iuft, a prezentat ursul și l-a jucat cu o vervă îndrăcită, cu o formidabilă dezlănțuire de umor, de vitalitate și fantezie, de a ridicat sala în picioare. A fost un urs de pomină. Ultimul urs jucat pe scena Liceului Nicu Gane, căci după aceea dintr-o greșită înțelegere a lucrurilor, tradiția a fost întreruptă. I-au plăcut lui Labiș și *Irozii*, cu costumația lor de un pitoresc exotic, în interpretarea fraților Zarian și a colegilor lor.

Dar mai presus de toate, i-a plăcut *Capra*, jucată ca la Mălini și Găinești, cu obișnuita măiestrie, plină de oglinzi și de panglici colorate, însoțită de strigături ce-i aminteau copilului poet chiar de locurile pe care le cunoștea, de sub poala muntelui:

Capra mea e de la munte
 Și ca dânsa nu sunt multe;
 Nu mănâncă și nu bea
 Decât lapte cu cafea!
 Spune, capră, nu-i așa?
 Sticla cu rachiu de-i dai
 Nu gustă măcar s-o tai!
 Și de-o-nghii cu țuică veche,
 Ea o duce la ureche!
 Însă lapte cu cafea,
 Cum îi dai, cum îl și bea!
 Spune capră, nu-i așa?

La întrebarea „tobașului” care bătea toba și striga și dirija toate mișcările *caprei*, dihania plină de culori și de minuni întorcea capul către spectatori și clămpănea aprobativ din fălcile ei de lemn, de trei ori, apoi iar începea jocul din ce în ce mai scuturat, mai zvâcnit și mai fierbinte, în timp ce conducătorul ei, tobașul, trezea hazul tuturor prin strigături ca

acestea:

Capra mea-i din Găineşti
Şi ca dânsa nu găseşti
Nici în sat la Bucureşti!
Capra mea-i de la Drăcenii
Şi-i hrănită cu strujeni,
Cu strujeni şi cu tărăţă
Şi dă lapte cât o mătă!
Capra mea-i de la Mălini,
Podobită cu lumini,
Cu oglinzi şi cu mărgel
Şi cu sute de cordele!
Capra mea logi-o-ar boala,
Când o mulgi îţi umple oala,
Numai că pe cine-o mulge
Are ciudă şi-l împunge!
Se repede, tolomaca,
Şi-mpunge taman ca vaca!
Iaca să vedeţi şi voi,
Ce face numai cu noi:
(către capră)
Stai căpriţă la mulsoare
Că ţi-i pulpa, vād, cam mare
Şi de-atâta lapte doare!

Tobaşul, la aceste cuvinte, încearcă s-o mulgă, dar capra dă cu coarnele şi-l răstoarnă cât acolo. Cel răsturnat se ridică, se scutură, acuză dureri mari făcând nişte strâmbături de parcă ar fi fost tras în țeapă ş-apoi deodată, prin surprindere, ridică bota şi strigă fioros la capră: fă, te omor! Capra sare şi ea speriată, într-o parte ca să se ferească de lovitură şi rămâne cu capul într-o poziție de mirare şi de aşteptare. Tobaşului îi trece mânia, începe să sară şi să strige iar capra ȳpăie veselă:

Capra mea bată-te râia,
Parc-ai fi de la Răbăia:
De hrănit te tot hrănesc,
Da nimic nu folosesc!
Capra mea-i odată capră:
Unde calcă, piatra crapă!
Dacă-mpunge o babă-odată,
Baba se preschimbă-n fată!

La aceste cuvinte tobașul arată spre babă, îmbrăcată în negru, ce face parte din grupul lor și spune:

Iaca baba asta hâdă
A uitat de mult să râdă:
Nici nu râde nici nu cântă
Ci doar plânge și descântă...
Dar când capra mi-o trânteste
Ea ca floarea înflorește!
Haide, capră, fă spre ea
Să vedem ce s-a-ntâmpla!

Și capra, stimulată de tobaș, se repede la babă care cade și se rostogolește de-a berbeleacul. Dar, ca într-un mit al regenerării din cotrențele și masca babii, care plesnesc și cad pe rând, se ridică o fată de toată frumusețea. Tobașul chiuie de bucurie. Joacă toți: capra, fata, tobașul și ceilalți din grup în alte strigăte:

Ați văzut minune mare
Baba hârca-i fată mare!
Eu credeam că-i de-aruncat
Da ea-n fată s-a schimbat!
U iu, iu, iu și ia, ia, ia,
De-amu baba-i mândra mea!

Impresia de neuitat pe care i-a făcut-o copilului poet această paradă unică a datinilor, cufundându-l în mit și visare, se vede din faptul că îndată după vacanța de iarnă (de Crăciun cum se spunea încă pe atunci) s-a prezentat la profesorul său care era în vremea aceea director, cerând îngăduința de a studia recuzita de la serbarea datinilor. Toată această recuzită: steaua fără seamăn de care am vorbit, blana ursului, podoabele și scheletul caprei, măștile, buhaiul, clopotele, tălăncile, căluții, harapnicele, tobele, bătele, afumate, date cu bronz ale irozilor..., toate fuseseră înghesuite în bibliotecă și ardeau acolo mocnit și misterios, cu flacără domoală, rece și vrăjită, în semi-întunericul încăperilor respective. Stăteau acolo și așteptau să ia ființă un muzeu al daniilor, așa cum trăia și se contura în mintea directorului liceului care avusese în această privință mai multe convorbiri cu bătrânul Artur Gorovei (prezent și el la această festivitate).

Labiș, cititor de mare lăcomie, a mers ca de obicei la bibliotecă după vreun Sadoveanu sau după vreo altă carte și când a dat cu ochii de comori, a rămas mut. L-a rugat pe profesorul bibliotecar (A.G. Stino) să-i dea voie să se uite și să le cerceteze singur, după masă, pe-ndelete. Pentru

asa ceva, bibliotecarul l-a trimis să ceară aprobare la conducerea școlii. Evident directorul i-a dat cu plăcere aprobarea solicitată. Ba încă l-a rugat pe bibliotecar să-i dea și cheia și să-l lase pe copil să stea singur după masă cât va vrea.

Labiș a stat până seara târziu. A tot însemnat câte ceva într-un caiet al său până când Miron, administratorul liceului a bătut în ușă și i-a pus în vedere să stingă lumina și să se ducă acasă, că închide ușile și porțile liceului.

Labiș, ca toți copiii, n-a fost numai spectator înfiorat de emoție la desfășurarea datinilor, fie la el în sat, fie pe scena Liceului din Fălticeni ci a fost și participant direct, ani la rând. Sunt interesante în acest sens mărturiile învățătoarei Dandu Elena, fostă colegă de școală primară cu Labiș: „De neuitat rămân pentru noi pregătirile pentru Anul Nou când colindăm în grup de dragul de-a colinda pe la casele vecinilor. Labiș improviza urături potrivite cu specificul casei la care colindam, stârnind hazul și buna dispoziție a gazdelor. Ne oprea din când în când pentru a gusta din farmecul amestecului de colinde, muzică, urături, mișcare, de care era plin satul și pentru a privi nespusa frumusețe a nopții plină de taină și vrăji cum spunea el.”

*

Dar, deocamdată, din cele spuse până aici, Labiș nu ni se prezintă ca folclorist. Și totuși, acest tânăr poet, a fost cu adevărat și folclorist! A început să devină folclorist odată cu anul școlar 1950/1951. Se găsea în clasa a IX-a și în această clasă, la vremea aceea, studiul limbii și literaturii române începea cu o amplă privire asupra folclorului. Ca de obicei, profesorul respectiv i-a îndemnat pe elevi nu numai să studieze culegerile de folclor cunoscute, ci să meargă direct la sursă și să culeagă folclor din satele lor sau din satele apropiate. Unii din ei au copiat de prin culegerile curente câte ceva și au încercat să se achite în felul acesta de sarcina respectivă. Alții au găsit cu adevărat câte ceva pe la rude sau pe la alți oameni din sat, lucruri interesante, dar n-au persistat. S-au lăsat repede descurajați de primele greutăți întâmpinate. Cei care au realizat lucruri cu adevărat vrednice de reținut au fost doar vreo câțiva. Între ei, distanțându-se în același timp în mod serios, Labiș a devenit culegător de folclor. Ce anume a cules, de unde și ce importanță au culegerile sale, vom vedea puțin mai târziu. Deocamdată, să amintim și de concursul de limba și literatura română din anul școlar 1950/1951.

Într-adevăr, stimulator a fost și faptul că profesorul de limba

română a prelucrat în clasă niște instrucțiuni venite de la forurile conducătoare în legătură cu concursul amintit mai sus, concurs căruia pentru prima oară i se acorda o atenție deosebită. Fără acest concurs poate Labiș n-ar fi devenit niciodată folclorist.

Cum s-a pregătit Labiș pentru acest concurs? Cum n-am văzut niciodată la nici un alt elev! Dorea din capul locului să străbată toate fazele concursului și să ajungă la faza republicană, la București. Instrucțiunile precizau că la toate fazele subiectele vor fi strâns legate de materia prevăzută în programa școlară. Și cum folclorul era prevăzut în programă cu un număr destul de mare de ore, s-a tras concluzia că *mai ales* în legătură cu folclorul elevii trebuie să fie foarte bine pregătiți.

Labiș nu s-a mărginit însă la programă. A plecat de la programă, dar a explorat extensiv și în adâncime, s-a informat multilateral, ba a încercat să se desprindă de avalanșa de fapte și să construiască ipoteze seducătoare, viziuni proprii pline de originalitate. S-a pregătit stăruitor, sistematic, febril, cu încăpățănare, cu o îndârjire cumplită, dusă până la suferință și sângerare. Și și-a atins scopul propus; a ajuns în faza republicană a concursului și a luat premiul I.

Ce-l făcea pe Labiș să fie atât de stăruitor în pregătirea acestui concurs? Dorința de a reuși și a dovedi astfel că profesorul său de limba română nu s-a înșelat arătându-i o încredere totală, fără nici un fel de rezervă? Acesta îi spusese: dacă te pregătești temeinic, ai tot ce-ți trebuie ca să ajungi la faza republicană și acolo să-i lași în urmă pe toți concurenții! Ține minte, Nelule! Te întorci victorios de la București și noi, toată școala, te primim cu urale.

Nelu se uita la profesor și răspundea liniștit:

- Da, tovarășe profesor, mă pregătesc.

Sau poate se gândea să nu-i decepționeze pe pionierii din liceu care știau că la concurs participă și „tovarășul instructor”? Sau, mai degrabă, descoperise voluptatea muncii creatoare și sistematice? Poate și una și altele.

A citit sute de pagini, a luat cărți de la biblioteca școlii sau a profesorului său, a citit în întregime cu sublinieri și notițe, *Românii sub Mihai Vodă Viteazul* a lui Bălcescu; a citit capitole întregi din cronicarii secolului al XVII-lea; a studiat culegerea de poezii populare a lui Alecsandri, *Basmele* lui Ispirescu, culegerea masivă a lui G. Dem. Teodorescu (împrumutată de la profesorul său).

În ceea ce privește folclorul, nu s-a mărginit la aspectele pitorești, de suprafață, ci a meditat asupra textelor, le-a scrutat, le-a interogată, le-a

râcâit cum spunea el, le-a aprofundat, a stabilit corelații, a descifrat sensuri care de multe ori surprindeau pe cei din jur și chiar pe profesorul său.

De pildă, a încercat într-o zi, la ora de limba română, să demonstreze că influența cea mai adâncă exercitată de folclor în opera lui Eminescu nu e aceea din *Călin file de poveste*, *Călin nebunul*, *Miron și frumoasa fără corp*, *Ce te legeni*, *codrule*, *Revedere* sau alte piese date mereu ca exemple prin manuale, ci mai degrabă în *Mai am un singur dor*. Aici, spunea el, în această elegie simplă și dureroasă, întâlnim însăși esența cea mai adâncă, cea mai decantată și mai subtilă a nemuritoarei *Miorița*. Ambele creații, interpreta copilul, nu-s altceva decât un testament al omului aborigen, creator al civilizației și spiritualității acestor locuri. Vedeți dv., tovarășe profesor, se adresa Labiș profesorului său, ciobanul își arată dorința să fie înmormântat într-un anumit loc, în strunga de oi, ca să fie mereu aproape de locurile dragi:

Să-i spui lui Vrâncean,
Și lui Ungurean,
Ca să mă îngroape
Aicea, pe-aproape,
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi,
În dosul stânii
Să-mi aud câinii....

Eminescu, la rândul lui, indică și dânsul locul unde să fie așezat pentru veșnica petrecere: la marginea mării, ca să-i fie somnul lin și codrul aproape, să aibă un cer senin pe-ntinsele ape...

Ciobanul ar vrea să audă „de dincolo” melodia atât de familiară a fluierului, de aceea își manifestă dorința să i se pună la cap nu o cruce, nu o simplă piatră tumulară, un *signum mortis*, ci un fluier de soc, de fag, de os, care este mai degrabă *signum vitae*!

Vântul când a bate,
Prin ele-a străbate,
Ș-oile s-or strânge,
Pe mine m-or plânge
Cu lacrimi de sânge...

Eminescu tot așa, dorește și el să răzbată până la el, până „dincolo”, glasul evocator al talangei și să simtă cum teiul sfânt își scutură deasupra lui creanga. Amândoi doresc prelungirea unui contact senzorial cu lumea sau mai bine zis cu anumite aspecte ale lumii, aspecte pe care ei le-au îndrăgit. Izbitoare e mai ales, sublinia Labiș, liniștea, seninătatea,

împăcarea ușor amară, cu care și ciobanul din *Miorița* și Eminescu, privesc moartea: ca o reintegrare în sânul naturii nemuritoare și prietene.

Labiș se străduia în una din lucrările sale școlare să ne convingă de adevărul și frumusețea intuiției sale, iar colegii îl ascultau curioși și uneori neîncrezători. Îl vedeai adeseori (iarna anului 1951) pe coridoarele liceului, cu textele în mână, cu părul în ochi, citind, recitind, interpretând, bătându-se pentru părerile sale, străduindu-se să convingă.

Profesorul său își dădea seama că ceea ce spune elevul nu e chiar ceva nou, că afirmațiile sale ar putea fi totuși răsturnate, dar înțelegea, în același timp, că acest elev, că acest copil, a ajuns la unele asemenea înțelegeri, *singur*, pe propria lui cărare, în mod dramatic, bântuit de arșițe și spulberisuri lăuntrice, că asemenea sensuri, tulburătoare prin insolitul lor, au fulgerat în el plăcut și dureros și au rămas apoi pe înălțimile sale sufletești asemenea acelor flori fragede și temerare răsărite pe marginea amețitoare a prăpăstiilor scurmate în adânc de torente și demoni.

Profesorul își dădea seama că *fiul munților* intrase într-o perioadă hotărâtoare a vieții sale, de fierbere, de neliniști, de entuziasme și disperări. „E ca o oală de argilă crudă, ieșită din mâna unui meșter mare, smălțuită și zugrăvită frumos și care se coace la propriul său foc”, își spunea profesorul de multe ori privindu-l cu un fel de inchiitudine, cum naviga pe văltoarele amare.

În frigurile pregătirii pentru concursul literar, a descoperit Labiș frumusețea baladei *Meșterul Manole* și a stat cu ea de vorbă zile și nopți întregi. Într-o dimineață, chiar în cancelaria profesorilor, în obișnuita convorbire de dimineață cu dascălul său (în primul rând pe marginea traducerilor din Erșov) a emis părerea că sfârșitul tragic al Meșterului Manole și al tovarășilor săi de lucru e cu totul firesc. Nici nu se putea să fie altfel, zicea Labiș. Bineînțeles nu este vorba de sfârșitul lor fizic. Acest sfârșit fizic de care vorbește balada e un simbol. O metaforă. Orice adevărat creator moare odată cu terminarea operei sale. Moare în opera sa, *moare în vârful operei sale*. Moare el, ca să trăiască opera! Creația e un fel de transmutație: din starea de ființă cu nervi, cu viscere, cu umbre și lumini, cu frământări mari și mici, cu entuziasme și îndoieli, în starea de *operă*, de frumos, pe alt plan existențial. E o transfigurare, o înghețare. Orice operă adevărată e „un noian de frumuseți” care își trage vlaga, tăria și eternitatea din existența creatorului, total și conștient consumată în focul creației. Dacă scriitorii, pictorii, muzicienii nu simt că mor după ce realizează o anumită operă, aceasta se explică prin aceea că ceea ce au realizat ei nu s-a ridicat până la nivelul frumosului nemuritor.

Spunea copilul năzdrăvan, din clasa a IX-a a liceului din Fălticeni, că orice constructor, că orice creator e de fapt un constructor de mausolee. Fiecare își construiește propriul său mormânt. Iată ce este *opera*: un monument funerar!

Săptămâni la rând, în iarna anului 1951, Labiș s-a învățat în jurul acestei legende. Cunoștea și pe aceea din colecția Alecsandri, dar o aprecia mai mult pe cea din colecția Gh. Dem. Teodorescu. I se părea aceasta mai bogată, mai plină de implicații, mai aproape de popor, de geniul său nativ. Manifesta un adevărat entuziasm pentru rapsodul popular Petre Crețu Șolcanu de la care Gh. Dem. Teodorescu o culesese împreună cu multe altele. Era de părere că familia acestui rapsod brăilean trebuie să fi fost la origine din nordul Moldovei (Solca, Solcanu), căci prin asemenea părți, asemenea nume se întâlnesc frecvent, rostit însă cu s nu cu ș. Era de părere, de asemenea, că bătrânul rapsod brăilean ar merita să i se ridice o statuie. Ba încă, mai spunea dânsul, s-ar cuveni ca toate baladele și cântecele culese din gura lui să fie publicate într-un volum aparte, sub numele lui. Îi părea rău că nimeni n-a iscodit și n-a scris la vremea cuvenită povestea vieții acestui lăutar și rapsod fără pereche.

În una din zilele acelea când copilul învățătorului de la Mălini (comuna Mălini) febricita intens în jurul mitului manolian, l-a oprit pe profesorul său în holul liceului și i-a spus cu vizibilă satisfacție că a descoperit secretul reușitei pe plan artistic a lui Manole și a tovarășilor săi. Capodopera „de la Argeș mai în sus” nu e, firește, rezultatul unor factori supranaturali, nu poate fi nici efectul misterios al includerii în zidărie, cu brutalitate, a unei ființe vii. *Capodopera e rezultatul unei conștiințe ulcerate*. Atât Manole, cât și tovarășii săi erau conștienți că iau parte la o crimă, la un asasinat, la ceva oribil. În sufletul lor lua naștere o tensiune vecină cu nebunia. Strigătele femeii zidite, mai bine zis gemetele ei sunt foarte greu de suportat. Trupul ei, glasul ei, prezența ei acuzatoare trebuiau acoperite cât mai repede, cât mai adânc, *cât mai perfect!* Ritmul în lucru devenea drăcesc. Manole striga înnebunit, disperat:

Var și cărămidă,
Că-i pustie multă,
Că-i lucrare lungă...

Meșterii toți ascultau orbește, aduceau materiale, construiau, acopereau crima sacră la care luau parte. Când glasul femeii, gemut și înăbușit, răzbea la suprafață, era ca un fel de biciuire. Manole striga din nou, de sus de pe ziduri: var și cărămidă, că-i pustie multă! Și la strigătul lui, viscolul faptei se aprindea mai tare, se întetea. Era un fel de vijelie

lăuntrică, un vârtej care bătea tot mai tare, tot mai amețitor. Capodopera rezultată a fost *în esența ei* depășirea condiției lor de vinovați. Vă dați seama că dacă nu reușeau să facă ceva desăvârșit, rămâneau pur și simplu niște asasini? îl întreba Labiș pe dascălul său. Ei, ce ziceți?

După părerea lui, a lui Labiș, expresia lui Manole „că-i pustie multă” are o semnificație absolut lăuntrică. Genialul constructor avea imaginea pustiului lăuntric generat de conștiința crimei și încerca, într-un fel, să umple acest deșert, acest gol, acest vacuum sinistru.

Dumneavoastră nu observați, spunea copilul poet, că strigătul arhitectului are în el ceva disperat, dureros și tragic? Ascultați vă rog:

Var și cărămidă,
Că-i pustie multă,
Că-i lucrare lungă!

Ascultam și încercam să prind și eu esența aceea de tragism pe care elevul o prindea cu atâta siguranță și cu atâta (în aparență) simplitate și ușurință. Îi arătam că ideile pe care le exprimă și care îl cutreieră (expresia e a lui), au directă legătură cu estetica, cu problematica originii artei și că în acest domeniu filozofia marxistă are o teorie proprie, bine pusă la punct, pe baze solide... Că nu trebuie să ne aventurăm în tot felul de ipoteze...

Cădea pe gânduri și încheia: am să mă mai gândesc!

În așa măsură îl obseda mitul meșterului Manole, încât în altă zi, la lecție, fără nici o legătură cu tematica orei respective, m-a întrebat dacă în adevăr Mănăstirea Curtea de Argeș e chiar atât de frumoasă pe cât se crede, se scrie și se spune...

Drept răspuns, ora următoare, i-am adus și i-am dat să citească anumite pagini din cunoscuta lucrare a lui Gavril Protul: *Viața și petrecerea sânției sale părintelui nostru Nifon, Patriarhul Țarigradului care au strălucit între multe patimi și ispite în Țarigrad și în Țara Românească*.

Învârtea cartea în mâini și se vedea bine că nu prea are încredere în ea. Când a aflat însă că acest Gavril Protul a fost contemporan cu Neagoe Basarab și deci și cu meșterul Manole, că a luat parte chiar la târnosirea Mănăstirii și că și-a scris în limba greacă impresiile sale oarecum pe viu, ca orice martor ocular (trăind, văzând și auzind), și-a schimbat atitudinea și a citit cu lăcomie vestitele rânduri în care e descrisă Mănăstirea, rânduri care se încheie cu nu mai puțin vestitele cuvinte: „Și așa vom putea spune cu adevărat că nu este așa mare și sobornică ca Sionul carele îl făcu Solomon nici ca Sfânta Sofia construită de marele împărat Iustinian, iar cu

frumusețea este mai deasupra acelora”.

Concluzia lui Gavril Protul că opera lui Manole e mai frumoasă decât Sfânta Sofia a lui Iustinian, l-a uimit peste măsură. A rămas pe gânduri și după câteva clipe a spus încet, ca pentru el însuși: trebuie neapărat s-o văd și eu. Dar s-a răzgândit tot în clipa aceea: adică nu, nu trebuie s-o văd. Mă tem s-o văd!

Mare admirație avea și pentru balada *Corbea*. O socotea o capodoperă ca și pe celelalte două (*Miorița* și *Meșterul Manole*). Elogiind balada *Corbea*, se risipea din nou în calde cuvinte de admirație pentru acel enigmatic rapsod popular de prin părțile Brăilei, Petru Crețu Șolcanu.

– Mi-ar fi plăcut, spunea el, să fi cunoscut și eu pe acest om. Dacă aș fi stat de vorbă cu dânsul, mi-aș fi dat poate seama îndată că e un cioban de prin părțile noastre care a coborât cu oile către bălți. Cred că era un fel de moș Constantin Hlihor de la Baia. Mi-ar fi plăcut să-i cunosc viața, necazurile și bucuriile, peisajele pe care le-a străbătut până s-a stabilit în părțile Brăilei, lupta lui cu hoții, cu lupii, cu oamenii, necazurile și iubirile lui. Folcloristul Gh. Dem. Teodorescu s-a mulțumit să culeagă din gura lui baladele și cântecele cu care și-a umplut culegerea agonisindu-și în același timp și celebritate, dar nu s-a gândit să înșire pe hârtie și viața lui care trebuie să fi fost grozav de interesantă.

Îi plăcea la balada *Corbea* construcția ei dramatică, acțiunea vie, plină de surprize, limba extraordinar de plastică. Știa și din ea, ca și din celelalte balade și cântece, numeroase fragmente și-i plăcea să le spună pe de rost. Parcă-l aud și acum:

Maică, măculița mea,
Maică, parcă tot sunt viu,
Dar numai sufletu-mi ți-u!
În temniță m-am uscat
Că-n ea de când am intrat,
Din chica ce mi-a crescut
Mi-am făcut de așternut,
Cu barba m-am învălit,
Cu mustăți m-am ștergărit!

Figura haiducului închis de un Ștefan Vodă pentru „roșul bidiviu”, rezistența colosală a eroului în lupta cu timpul, cu bezna, cu umezeala, cu șerpoaicele ce i se ouau în barbă, cu broaștele, cu năpârcile, optimismul nebiruit și luciditatea sa, îndrăzneala uluitoare...toate i se păreau memorabile.

Corbea și alții ca el, din eposul popular, prefigurează la modul

mitic și legendar, pe viitorii eroi ai clasei muncitoare. Personajul principal al baladei i se părea a fi însă calul, „roșul bidiviu” pe care domnitorul hrăpăreț voia cu orice chip să-l aibă. Nicăieri în literatura noastră, era de părere Labiș, nici chiar în basme, calul n-a fost înfățișat atât de magistral. Poate de aici s-a inspirat M. Sadoveanu când l-a creat pe Cătălan din *Frații Jderi*.

Spunea pe de rost fragmentul în care balada povestește cum după ani și ani, mama lui, a eroului, la sugestia acestuia, scoate de sub pământ, din grajdul scufundat în beznă și tăcere, pe „roșul bidiviu”:

Roșul mi se-nviora,
Ochii roată și-i făcea,
Pretutindeni se uita,
Toată țara cuprindea
Și-n tafturi că se umfla
Pământuri cutremura
Și-ncepea de râncheza
Casele că răsuna,
Casele se dărâma,
Numai stâlpii rămânea
Râncheza
Și se uita,
Căta, mări, pe Corbea!

Imaginea unui cal care nechează cu atâta putere încât se dărâmă casele, e colosală, homerică, și-l încântă nespus de mult pe Labiș.

Dar așa cum am amintit, Labiș a evadat din culegerile publicate și a plecat pe teren, către surse și obârșii proaspete.

Fiind responsabilul *Unității de pionieri* din Liceul Nicu Gane, desfășurând o bogată activitate în cadrul Organizației raionale U.T.M., făcând parte, în același timp, din conducerea Clubului 7 Noiembrie, care avea un cor bun și o excelentă echipă de teatru, Labiș s-a deplasat de multe ori pe teren, a cunoscut oameni, a stabilit legături spirituale, s-a împrietenit cu bătrâni și a cules, *selectiv*, materiale folclorice cu care se lăuda, pe care le prezenta la cenaclul literar Mihail Sadoveanu al Casei de Cultură din Fălticeni, pe care le memora cu o ușurință uimitoare și pe care probabil le-a folosit la celebrul concurs ce i-a adus premiul I pe țară.

Iată după știrea mea și după însemnările mele, culegerile făcute de Labiș în anul școlar 1950/1951:

De la Gherman Anica, 45 ani, com. Mălini, 17 strigături
De la Ungureanu Rahila, 50 ani, com. Mălini, 11 strigături

De la Hancea Catrina, 50 ani, com. Mălini,	10 strigături
De la Bârsan Paraschiva, 40 ani, com. Mălini,	7 cântece
De la Postolache Georgeta, 24 ani, com. Mălini,	5 strigături
De la Panțiru Gh., 50 ani, com. Mălini,	89 strigături
De la Hlihor Constantin, 51 ani, com. Baia,	21 strigături
De la Hlihor Const., 64 ani, com. Baia,	1 cântec
De la Hlihor Const., 64 ani, com. Baia,	2 plugușoare
De la Hlihor Const., 64 ani, com. Baia,	4 orații nuntă
De la Hlihor Const., 64 ani, com. Baia,	2 balade
De la Hlihor Const., 64 ani, com. Baia,	2 basme
De la Nițan Dumitru, 60 ani, com. Boroaia,	6 cântece
De la Nițan Dumitru, 60 ani, com. Boroaia,	2 cântece

Toate aceste culegeri, înmănunchiate, izbesc prin frumusețea lor, ceea ce indică cititorului și eventual cercetătorului, că poetul a procedat în permanență selectiv, reținând numai ceea ce i s-a părut realizat. Toate textele indicate mai sus, redactate în anexa prezentei lucrări, constituie, pentru cercetător, o adevărată delectare.

Labiș nu este folclorist numai pentru motivul că a cules direct de la sursă materiale deosebit de valoroase ci și pentru că pe baza textelor cunoscute din diferite culegeri și, în primul rând, pe baza celor descoperite de el însuși în satele de la poala muntelui (Mălini, Baia, Boroaia) a încercat niște modeste dar destul de interesante studii de folcloristică.

Unul din aceste studii ale lui, trecut în caietul său de teme, se numea „*Urâtul în folclorul românesc*”. Este vorba despre sentimentul atât de cunoscut și atât de greu de suportat al dezgustului de viață, al plictiselii, al greutății de a suporta trecerea timpului. E sentimentul pe care poporul îl redă foarte bine prin expresia „mă mănâncă urâtul” sau prin imprecăția „să te mănânce urâtul”. Vorba ceea:

De urât mă duc în lume
 Și urātu-i tot cu mine!
 De urât vin înapoi
 Da suntem tot amândoi!

În iarna aceea (1950-1951), Labiș tocmai venise în contact cu poezia lui Baudelaire. Pe vremea aceea Baudelaire nu se studia în nici un fel, nici măcar la orele de limba franceză. Nu circulau prin bibliotecile școlare nici versurile originale nici vreo traducere din poezia acestui „poète maudit”. În noiembrie 1950, Labiș participase însă la o adunare a tinerilor scriitori, la Iași, ca delegat din partea cenaclului Mihail Sadoveanu din Fălticeni. S-a întors de acolo cu un car întreg de impresii,

de idei, de visuri și cu dorința vie de a citi în original pe Verlaine, Rimbaud și Baudelaire. Dorea atât de arzător lucrul acesta încât devenise sâcâitor: unde găsesc aceste cărți? Unde oare le găsesc? Profesorul său i-a făcut rost de *Fleurs du mal*, deocamdată.

Îndată ce a început să-l descifreze pe Baudelaire, s-a izbit cum era de așteptat, de cuvântul atât de expresiv în contextul baudelairian și atât de des întâlnit: *ennui*. Discutând cu profesorul său despre acest *ennui* și înțelegând că ar fi vorba de un sentiment complicat de rafinament și de plictiseală întâlnit la oamenii de mare sensibilitate din societatea înaltă, dezabuzată și obosită, elevul a izbucnit în râs:

- Păi atunci țăranul nostru e tot așa de rafinat ca și Baudelaire, căci după părerea mea „urâtul” din creația populară nu-i decât acest „ennui”, din poezia lui Baudelaire!

Evident, cei doi termeni nu se acoperă, dar apropierea făcută de elev era surprinzătoare. S-a apucat îndată să redacteze în caietul său tema „*Urâtul în creația populară*” ca un posibil subiect la vreo una din fazele concursului.

Persistența dureroasă și obsesivă a acestei stări sufletești, Labiș o argumenta în lucrarea sa cu versuri culese de la D. Nițan din Boroaia:

De urât mă duc la vale,
El dă mugur și răsare!
De urât mă duc la pește,
El scoate frunză și crește!
De urât bocesc și strig,
Da urātu face scic (spic)!
De urât mă duc la târg,
El în urmă dă în pârg!
Urâtul l-aș secera,
La moară l-aș măcina,
Și-n patru vânturi l-aș da!

Labiș remarca (lucru interesant) că în creația populară, sentimentul urâtului (*ennui*) este prezentat în mișcare, în dinamica sa interioară, în creșterea și accentuarea sa până la paroxism:

La-nceput urātu-i mic,
De gândești că nu-i nimic.
După-aceea se-nmulțește
Și ca chiru înfrățește,
Sufletu ți-l otrăvește!
Doamne, de l-aș secera,

Doamne, de l-aș treiera,
Doamne, de l-aș măcina,
În Dunăre l-aș vărsa,
În vânturi l-aș vântura,
Să se ducă nouă zile,
Să nu-l mai cunoască nime!

(*de la Nițan Dumitru*)

Caracterul oarecum patologic al „urâtului”, caracterul său de boală psihică rezistentă și dificilă la tratat, e subliniată în alte versuri populare:

Urâtul, bată-l pustia,
Nu-l da, Doamne, nimănuia!
Mai degrabă dă-i o boală
Că zace ș-apoi se scoală,
Da urātu de-l pălește
Nimea nu-l mai lecuiește
(*de la Constantin Hlihor*)

sau:

De urât mă duc în lume
Și urātu-i după mine!
De urât mă duc de-acasă
Și urātu nu mă lasă!
Trec prin apă,
Nu se-neacă,
Trec prin foc
Și nu ia foc,
Nu-mi găsesc de dânsul loc!

Forța expresivă a limbajului artistic popular transformă „urâtul” dintr-o simplă stare sufletească, într-o forță demoniacă, o existență stihială, în măsură să distrugă tot ce e în jur ca bucurie și viață:

Unde șădi urâtù
Se-nnegrește pământù!
Unde șădi dragosteà
Se face pământu steà!
(*de la Gh. Panfîru*)

Urātu dacă se instalează în sufletul omului, lumea însăși din jur devine lipsită de lumină și de frumusețile obișnuite:

Urātu unde s-așează,
Îi tot noapte și-n aniază!

Labiș mai remarcă faptul că în descrierea „urâtului” poporul

folosește imagini și expresii din universul său agrar: urâtul răsare ca grâul, dă frunze, face spic, se seceră, se macină, înfrățește ca chirul, se pârguiește etc.

Anticlericalismul în creația populară a fost altă temă pe care a pregătit-o în vederea concursului. De altfel a fost o temă pe care profesorul a dat-o la întreaga clasă.

Labiș, ca de obicei, s-a folosit în dezvoltarea lucrării, în primul rând, de materiale adunate de el de pe teren.

Zgârcenia clerului și mai ales a celui mănăstiresc o scotea în evidență citând dintr-o amplă orație de nuntă pe care o culesese de la C. Hlihor din Baia:

Iar dacă ne ducem după slatină,
Capul pe umeri ni se clatină,
Că slatina n-o găsești
Decât pe moșiile mănăstirești
Și de te prinde părintele stareț
Cel cu barba cât mătura și tare vorbareț,
Îți citește moliftele sfântului Vasile
De nu se mai ține nimica de tine!
Și te bagă la gros,
De-ți trece osul prin os!

Într-adevăr, oamenii de prin partea muntelui, nu cumpărau sare ci aduceau acasă *slatină*, de la fântânile sau izvoarele sărate. Mănăstirea Slatina a fost zidită pe asemenea locuri. Dar mănăstirile puneau taxă până și pe această *slatină* care era un simplu dar al naturii. Iar dacă-i prindea pe oameni *furând* asemenea apă sărată, aplicau pedepse și rosteau blesteme.

Cunoscuta aplecare a clerului către mâncare și băutură, o sublinia prin versuri din aceeași orație:

Să ne-aduceți, socri mici,
Niscaiva cărturari de pe-aici,
Vreun călugăr de la Slatina
Care bea vinul cu strachina,
Vreunul de la Neamț sau de la Sihăstrie
Deprins cu *vrana* și cu apa vie.

Desfrânarea notorie a clerului o sublinia prin strigături ca acestea auzite în comuna sa:

Protopopu-i protopop
Și tot are șapte-opt...

Nu era neglijată nici exploatarea pe care o exercita clerul:

Decât slugă la popă
Mai bine să bați tobă!
Că toba-i a satului,
Dar popa-i a dracului!

Dragostea pentru locurile natale în folclor, o altă temă, i-a dat prilej lui Labiș să folosească unul din cele mai frumoase cântece culese de la rapsodul Hlihor Constantin, *Satul meu*:

Satul meu, grădină dragă,
De tine dorul mă leagă,
Tare-aș vrea-na poi să vin,
Pe unde-am trăit copil.

Îi plăcea lui Labiș că rapsodul popular, doar în câteva versuri, precizează obiectul dorului său:

Să văd casa și măicuța,
Pădurea și potecuța,
Izvoarele răcoroase
Și poienile frumoase...

Îi părea rău că acest cântec nu l-a descoperit la cineva din Mălini. I se părea că se potrivește grozav cu satul său:

– Eu, tovarășe profesor, când mă prinde dorul de satul meu, exact acestea aș vrea să văd: mama, casa, pădurea, potecile, izvoarele și poienile.

I se părea deosebit de frumos sfârșitul cântecului:

Satule, dac-aș putea,
Drumul ți l-aș săruta
Drumul și grădinile
Și toate fântânile!

O temă la care a lucrat cu drag, folosind în primul rând informații și versuri din Mălini (comuna) este: *Dragostea pentru ritm și dans în folclorul românesc*.

– Mi-ar plăcea să-mi cadă un subiect ca acesta...spunea el. Aș avea ce scrie!

Avea într-adevăr la îndemână numeroase strigături, extraordinar de expresive, auzite de la un pădurar de pe la ei, căruia el îi spunea „bădița Gheorghe Panțiru”.

Iureșul fierbinte al jocului era exprimat prin unele strigături ca acestea:

Dați-vă cu toți deoparte
C-aista nu-i joc ci-i șarpe!

Se-nvârtește, se mlădie,
Ce se-ntâmplă nu se știe!

Sau:

U, măi oameni, faceți loc,
C-aista-i vârtej, nu-i joc!
Pe cine mi-l întâlnește
La pământ îl și trăneste!

Același caracter de iureș dezlănțuit are jocul chiar și atunci când joacă cei bătrâni:

U, moșnegii intră-n joc
Și sub ei pământu-i foc!
Moșnegimea-n joc se prinde
Pământu sub ei s-aprinde!

Primele sunete de la „joc”, primele acorduri săltărețe, provoacă în sufletul tânărului o vibrație puternică, o reacție greu de controlat și de stăpânit:

Când aud banta tunând
Îmi simt trupul tremurând!
Când aud sunet de diplă,
Păru-n cap mi se ridică!

Sau:

Când aud că-i horă-n sat,
Mă mușcă lupul turbat;
Când aud toba bătând
Le las toate la pământ!

Sau:

Când aud fluier și trișcă
Nu știu ce prin mine mișcă!

Sau:

Când aud la horă scripcă,
Prin călcâie mă furnică!
Când aud la joc vioară,
Prin inimă mă-nfioară!

E atât de fericit și de captivat de armonia cântecelor încât apare și sentimentul precarității, al fricii ca nu cumva din vreun motiv neprevăzut, *giocul* să înceteze:

Când aud la horă scripca,
Mă cuprinde parcă frica
Și mă-ntreb ce s-a-ntâmpla

Dacă scripca s-a strica!

Intensitatea trăirilor îi face pe cei prinşi în joc să ancoreze puternic în clipă, epicureic oarecum, gata să renunţe la ceea ce va fi mâine sau poimâine:

Ia mai zi, mai zi, mai zi.
Că ce-a fi, nimeni n-a şti!
Azi îi soare şi frumos,
Mâni a fi timpul ploios!
Azi îi bucuria mea,
Mâni a ninge ş-a ploua!

Sau:

Ia mai zi, mai zi, mai zi.
Cât îi vremea de-a iubi!
Că dacă îi bătrâni
Tot îi sta şi-i hodini.
Ca plopul îi putrezi!

Nu e de mirare că această dionisiacă frenezie, provocată de ritm şi de mişcare dezlănţuită, face să încolţească ideea şi dorinţa de a prelungi asemenea plăceri chiar şi dincolo de viaţă:

U, iu, iu, că şi-n mormânt,
Eu tot trebuie să cânt!
U, iu, iu, că şi sub cruce
Eu la jocuri tot m-oi duce!

Interesantă e părerea că iureşul jocului, continuarea sa într-un ritm tot mai intens, tot mai susţinut, ar putea duce la transmutaţii şi metamorfoze ce țin de miracol:

Tot pe loc, pe loc, pe loc,
Până-a lua cobza foc!
Tot pe loc şi pe-nvârtite
Pân ce cobza s-a aprinde!
Zi-i odată şi-ncă-odată,
Pân s-a face cobza fată!
Zi-i din cobza ta cea proastă
Până s-a schimba-n nevestă!

Nu mai vorbesc de faptul că eventualitatea metamorfozării în fată sau nevestă, a cobzei, ține direct de poezia cea mai autentică. Forţa de atracţie a „jocului” nu poate fi biruită nici de manifestările stihiale ale naturii, fireşti sau neobişnuite:

De-ar trăsni, de-ar fulgera,

De la joc n-aș mai pleca!
De-ar ploua ploaie cu foc,
Nu mă mai despart de joc!

În tot timpul „giocului”, lăutarii sunt susținuți și stimulați mereu prin tot felul de strigături. De obicei, li se promit daruri bănești:

Lăutare, dac-o zici,
Ține galbenul de ici!
Zi-i mai lung și zi-i mai tare
Că-ți mai dau și trei parale!

Sau:

Ziceți lung, măi lăutari,
Că dau zece icusari!
Ziceți tare, măi băieți,
Că dau șapte sorcoveți!

Uneori li se indică lăutarilor să atingă, în arta și râvna lor, un nivel de-a dreptul incredibil:

Lăutare, lăutare,
Trage cu arcușul tare,
Să ia foc catrințele,
Să crape opincile!

Dragostea adâncă pentru armonie și mișcare îi face pe oamenii din popor să vadă jocul în mod transfigurat, ca o manifestare de pe un alt tărâm, tărâmul incoruptibil al basmului:

Giocul nostru românesc
Îi pe plai împărătesc,
Că-l gioacă din moși-strămoși,
Numai zmei și feți-frumoși!

Rezistența și perenitatea „giocului”, de-a lungul devenirii istorice, li se pare oamenilor ca ceva firesc:

Cât a fi soare pe cer,
Giocurile nu mai pier!
Cât a fi soare pe lume,
Giocu nostru tot rămâne!

*

Sărăcia și exploatarea ogindite în folclorul românesc a fost o temă pe care, în 1951, a tratat-o întreaga clasă. Destui elevi au făcut lucrări frumoase dar obișnuite. Labiș a venit și aici cu nota lui de originalitate folosind alături de materiale găsite în culegeri, versuri culese de la rapsodul Hlihor

Constantin din Baia. Culesese de la acesta și niște frumoase orații de nuntă, din care, în argumentarea temei sale, cita:

De n-or fi prea bine fierte,
Credeți, că n-am avut lemne tăiete!
Că cine se duce la pădure,
Bine înțeles, nu să fure,
Ci să ia așa, cât de cât,
Se trezește cu oamenii lui Cantacuzino-Pașcanu după gât!
Și-i vai și-amar,
Că te ia la-ntrebări domnul jandar!

Sunt versuri din orația ce se spune la începutul mesei mari. Conăcarul, într-un mod plin de haz, previne pe meseni asupra unor eventuale neajunsuri legate de pregătirea bucatelor. Cât despre Cantacuzino-Pașcanul, a fost cu adevărat un cunoscut moșier la Baia, stăpân nu numai pe câmpuri ci și pe păduri. Unii oameni erau în adevăr așa de săraci încât nu aveau cu ce fierbe bucatele la nuntă.

Convingător era în lucrarea lui Labiș cântecul „*Am fost om în loc de doi*” cules de la Bârsan Paraschiva din Mălini. Face parte din grupajul intitulat de Labiș, *cântece deamărăciune*:

Am fost om în loc de doi
Și m-au mâncat tot nevoi.
Am fost om în loc de trii
Și m-au mâncat dușmanii.
Am fost om în loc de patru
Și m-a cotlonit *pacatu* (necazul, n.n.)
Am fost om în loc de cinci
Ș-am umblat numa-n opinci.
Cu ciubote n-am umblat
Nici când m-am fost însurat.
Cu opinci de porc neras,
Doamne, multe am mai tras!

Ideea este că omul respectiv a muncit cât doi, cât trei, cât patru, cât cinci, deci din ce în ce mai mult și mai greu, dar n-a reușit să umble cu altăceva încălțat decât cu opinci de porc cu părul pe dinafară, deci opinci nedubite, cea mai primitivă încălțăminte purtată de omul sărac de mii de ani.

A folosit de asemenea (după cum găsesc notat în hârtiile mele) și versurile:

Bătu-te-ar răul necaz,

Că de mic copil te-am tras.
De l-ar trage toți ca mine
N-ar mai fi floare pe lume!

Stihurile sunt dintr-un alt *cântec de amărăciune* cules de la aceeași Bârsan Paraschiva.

Sărăcia și necazul omului sărac, mai ales când e îndrăgostit și vrea să se însoare, Labiș le găsea admirabil zugrăvite într-o poveste intitulată *Ulciorul fermecat*, culeasă de la același rapsod de la Baia, Hlihor. Povestea, aparent pornografică, dar de fapt rabelaisiană, ne face cunoștință cu Ionică, fecior de ispravă, harnic, voinic, frumos, dar sărac lipit pământului. Se îndrăgostise de fata dascălului din sat și, până când reușește să se căsătorească cu ea, trece prin tot felul de necazuri și întâmplări. Argățește trei ani pe degeaba la dascăl, la preot și la boier, pe pâine și pe apă numai, și tot degeaba! Cum reușește până la urmă să se însoare cu Maria, fata frumoasă a dascălului, se poate vedea în anexă unde redăm întreaga poveste. Aparenta pornografie să nu supere pe nimeni. La Rabelais se găsesc unele și mai gogonate. Ceea ce se întâmplă în povestea aceasta, e de fapt o formidabilă răbufnire a fanteziei populare împotriva asupritorilor, zgârciți și dezumanizați (popa și dascălul și boierul din satul respectiv).

Umorul și autoironia în folclor a fost o temă pe care Labiș a tratat-o din proprie inițiativă în cadrul pregătirii sale pentru concurs. Nu vorbea de umorul în general, frecvent întâlnit în creația populară, ci numai de acel umor împletit cu autoironia. Ca exemplu cita strigătura:

Pentru loc de arătură,
Luai fată știrbă-n gură!
Pentru-un car cât tărăboanța,
Mă-nsurai cu Baba-Cloanța!

Cita, deasemenea, strigăturile femeii care aparent își laudă bărbatul, dar în realitate, îi dezvăluie sălbătăcia și purtarea inumană:

Frunzuliță de pe ram
Doamne, bun bărbat mai am!
Ține tare la nevastă
Și mi-a rupt și ieri o coastă!

Sau:

Oameni buni, bărbatul meu,
Îi pânea lui Dumnezeu:
Mă bate numai cu bota
Și mă calcă cu ciubota!

Sau:

U, când mă bate bărbatu,
Sare de mă scoate satu!
Când mă ucide cu paru
Mă scoate numai primaru!

Tot o temă aleasă din proprie inițiativă a fost aceea intitulată „*Valențe estetice în creația populară inedită*”. Îi spunea inedită pentru că aici folosea numai exemple culese de el de pe teren.

Mă uimea siguranța cu care știa să selecteze, din textele folclorice, versurile care surprindeau cu adevărat prin frumusețea lor. Cita versurile:

Bucură-te cimitire
Că vin două flori la tine
Da nu vin ca să-nflorească,
Văzduhul ca să-l sfințească.
Soarele să-l veselească,
Ci vin ca să putrezească.

Versurile de mai sus sunt o variantă la un foarte cunoscut bocet. Labiș le-a selectat din balada *La o margine de sat*, culeasă de la Hlihor Constantin, baladă care vorbește de doi îndrăgostiți ce se omoară împreună, în tragic și mistic acord, dar rămân uniți în continuare prin bradul care crește pe mormântul *lui* și vița de vie care crește pe mormântul *ei*, elemente vegetale ce se caută și se împreunează.

Este evident, o variantă fălțiceneană. Tema este foarte cunoscută în întreaga Europă. Dar varianta fălțiceneană, culeasă de Labiș de la Hlihor Constantin, e una din cele mai frumoase. Vița de vie, după ce se încolăcește pe brad și ajunge până în vârf, rodește niște struguri miraculoși:

... Ș-acolo strugar făcea,
Strugur dulce sângeriu,
Ca sângele de om viu!
Strugurele se cocea,
Roș ca focul se făcea,
Mierlele că s-aduna
Boabele le ciugulea,
Șapte nopți apoi cânta!

Versurile i se păreau lui Labiș foarte armonioase iar ideea că mierlele, după ce ciuguleau boabele aceluia strugure, cântau șapte nopți, îl entuziasma.

Sub aspectul realizării artistice, îl încânta însă, în mod deosebit,

balada *Mihu Copilu*, variantă fălticeneană culeasă de la același Constantin Hlihor. A umblat săptămâni întregi cu această baladă în buzunarul dinăuntru al hainei, a citit-o la cenaclu, a citit-o de nenumărate ori colegilor săi, ziua sau seara în dormitor, a comparat-o cu celelalte variante din culegerile cunoscute, ajungând la concluzia că această descoperire a sa e cea mai reușită din întreaga literatură română. Poate că și exagera. Cum balada amintește de anumite locuri fălticene precum:

Pe drumul Ciorsacilor,
Pe cărarea dracilor...

Sau:

Toți sunt unguri-ungureni
Veniți de pe la Drăcenii...

Sau:

Ungurii pornesc,
Din dinți clănțnesc,
La Hârtop s-opresc,
La pod la Hârtop
Cu doi fagi și-un plop...,

Labiș a mers în primăvara anului 1951 să identifice pădurea de care e vorba în baladă, să vadă podul de la Hârtop (cu doi fagi și-un plop!) ajungând la concluzia că pădurea de care este vorba e pădurea de la Antilești, iar podul de la Hârtop ar fi podul de peste Șomuz care duce, cu adevărat, de la moara Ciorsaci la satul Hârtop, peste dealul de la răsărit. Mihu, eroul baladei sale, cu cele două trăsături dominante: *vitejia* și *omenia* i se părea mai nobil, mai bine conturat, mai impresionant decât în oricare altă variantă.

Îl încânta felul cum creatorul popular redă mersul calului năzdrăvan pe care îl călărea Mihu:

Murgul pe unde călca
Bolovanul scăpăra,
Noaptea că se lumina,
Buhele că se mira,
Huhurezul huhura,
Lupul în bârlog intra
Și coada sub el pune!

Prezența calului, pasul său hotărât, constituia o adevărată teroare pentru sălbătăciuni, inclusiv lupul. Imaginea lupului care pune coada sub dânsul și se retrage înfricoșat în bârlogul său, sugerează cititorului îndată, indirect și convingător, în ce măsură Mihu și calul său sunt temuți și

respectați în inima codrului. Numai creatorul popular, spunea Labiș, e în măsură să realizeze așa ceva doar prin câteva rânduri.

Calul nu merge însă pe cărarea largă, obișnuită, ci, de data aceasta, ocolește pe poteci ferite. Mihu îl muștră dar calul arată (în grai omenesc, căci era năzdrăvan) motivele pentru care făceau lucrul acesta:

Da mi-a spus un fag bătrân
Că pe-aicea se așân
Voinici patruzeci și cinci
În cojoace și-n opinci,
Fioroși și noduroși
Și pe pieptul lat păroși,
Tot cu flinte ghintuite
Și cu ghioage-n foc pârlite.

Și aceste versuri erau socotite de Labiș drept model de măiestrie la creatorul popular, căci, spunea dânsul, ne aduce îndată în față imaginea întunecată și fioroasă a bandei celor patruzeci și cinci.

Când se apropie de banda lui Ianoș Ungureanu, acesta simte primejdia și se adresează tovarășilor săi:

Iată mări, iată,
Că Ianoș deodată,
Cum benchetuiește
Și se veselește,
Din băut s-oprește
Și sprincene-ncruntă
Și-ațintit ascultă,
Apoi se răstește,
Din gură grăiește:

- Voi, vitejii mei,
Voi haraminei,
Voi bețivănei,
Ulcica lăsați,
Armele luați,
Că de dracu dați!
Eu aud cântând,
Aud chiuind,
Pe Mihu Copilu
Pe Mihu Voinicu
Frate cu colnicu,
Frate cu pădurea,

La brâu cu securea...

Ceea ce l-a intrigat pe Labiș a fost schimbarea măsurii versului. De la versul de 7-8 silabe, se trece la versul de 5-6 silabe. De ce? E întâmplător? Nu e întâmplător, spunea Labiș. Versul de 5-6 silabe apare atunci când situația devine acută, dramatică, când se colorează cu neliniști și spaime. Versul scurt pare găfâit, grăbit, sugerează panica... Un asemenea vers durează tot timpul cât Ianoș Ungurean îi trimite pe oamenii săi în căutarea lui Mihiu, tot timpul cât are loc lupta și înfrângerea lor și tot timpul cât cei înfrânți se întorc și se plâng lui Ianoș:

Ianoșe fârtate,
Ni-ai trimis la moarte!
Că Mihiu Copilu,
Că Mihiu Voinicu,
Frate cu colnicu,
Frate cu pădurea,
La brâu cu securea,
Îi om necurat,
Îi om blestemat,
Cu dracu legat,
Și-n mână-a purtat
Paloș fermecat,
Paloș descântat...

Ca dovadă că e așa, se vede din faptul că îndată ce apare Mihiu în fața lui Ianoș cu zâmbetul pe buze, cu vorbe de pace și de frăție, și începe a cânta, autorul popular revine la viersul de 7-8 silabe:

Mihu, mări, se oprea,
Mâna-n sus o ridica,
Semn lui Ianoș îi făcea,
La dâșii că se râdea
Și din gură-așa grăia:
- Lăsați flintele, măi frați,
Săbiile aruncați!
Eu, Mihiu Copilu sânt,
Și mi-i gândul să vă cânt!
Ce atâta dușmănie?
Mai bine prietenie!

Versurile lungi, de 7-8 silabe, în care se arată farmecul exercitat de cântecul lui Mihiu, chiar asupra elementelor naturii, erau socotite de Labiș de o incontestabilă valoare artistică:

Codrii cei bătrâni răsună,
Fiarele-mprejur s-adună,
Stelele pe cer clipesc
Și din mers că se opresc,
Noaptea-ncremenește mută,
Ungurii cu drag l-ascultă...

Versul se menține tot de 7-8 silabe chiar și după ce, conform înțelegerii, începe lupta numai între cei doi capi: Mihu și Ianoș. Se menține, însă numai atâta timp, observa Labiș, cât lupta este echilibrată. În momentul când sorții înclină spre Mihu și deznodământul dramatic este evident, versul devine din nou scurt, grăbit, anxios:

Iată, mări, iată,
Că Mihu deodată,
Pe Ianoș sucește,
Îl prinde ca-n clește,
Sus îl opintește,
Crâncen îl izbește,
În genunchi îl pune
Și capu-i răpune!

Versul se menține în continuare scurt, sugerând spaima celor patruzeci și cinci de tovarăși ai lui Ianoș Ungureanul, precum și încercarea disperată a lor de a ridica de jos armele lui Mihu, conform înțelegerii:

Toți se necăjesc,
Se coțopenesc,
Și se simt cu trudă
Până ce asudă
Însă cele arme,
Arme ferecate,
Arme descântate,
Cu aur suflate,
La pământ lăsate,
Tac și strălucesc,
Nici nu se clintesc!

Neputând ridica nici unul armele lui Mihu, acesta nu ia pe nimeni dintre dâșii în banda sa haiducească și-i lasă să plece în lumea lor:

Voi vitejilor,
Voi haraminilor,
Rămâneți cu bine,
Nu sunteți de mine!

Și, la rândul lui, își ia voinicii și pleacă pe ale lui cărări, înfiorând din nou codrul și noaptea cu cântecele sale. Dar de data aceasta, versul baladei revine din nou la 7-8 silabe, sugerând cititorului că viața intră pe făgașul ei obișnuit, fără tensiuni și fără drame:

Mihu pleacă pe colnice
Și din fluieraș tot zice!
Dintr-un fluieraș de os,
Zice Mihu drăgăstos!
Codrul parcă clocotește,
Valea pe Șomuz vuieste!

– Crezi tu, îl întrebam pe elevul Labiș, că acest creator popular al baladei *Mihu Copilu* a aplicat în mod deliberat tehnica aceasta a oscilării între versul scurt și versul mai lung, în funcție de conținutul respectiv?

– Nu știu ce să spun, domnule profesor. La început, citind balada cu atenție, mi s-a părut că e ceva cu adevărat intenționat și conștient, dar mai pe urmă m-am gândit că nu poate fi vorba de așa ceva. Mai degrabă cred că plâsmuitorul popular nimerește instinctiv aceste lucruri datorită intensității și variabilității sentimentelor pe care le trăiește.

În cântecele culese găsea, cum spunea dânsul, adevărate perle, precum:

Mândră-i lumea cui i-i dragă,
Mie mi-i cerneală neagră...

Sau:

Frumoasă mai ești la trup;
Nu știu câte țâțe-ai supt!

Sau:

Frumoasă mai ești la stat,
Nu știu cine te-a scăldat!

Indiferența naturii față de durerile omului, o găsea admirabil exprimată în versuri ca acestea:

Codrul are crengi plecate
Și mie nu-mi dă dreptate!
Codrul are frunza lui
Și nu crede nimănui!
Are păsări și izvoare
Și necazul meu nu-l doare!

Versuri vrednice de o antologie, cum spunea el, găsisese și în cântecul *Inimioara mea frumoasă*, luat de la Dumitru Nițan:

Sara să te culci cu mine,

Să dormim sub stele line;
Să dormim pe prispă-afară
Sub stelele mari de vară;
Şi să visăm împreună
Privegiaţi de sfânta lună...

Nu e vorba de iubita sa cum s-ar putea crede, ci de inima sa. Poetul popular îşi invocă inima să se întoarcă acasă din rătăcirile ei şi să doarmă cu dânsul „sub stele line”. Ar dormi împreună, s-ar trezi împreună, ar munci împreună şi ar fi fericiţi:

Dimineţa-n zori de zi,
Împreună ne-am trezi,
Ş-am pleca tot amândoi
La strâns fânul în zăvoi
Şi la prânz am asculta
Mierlele cum ne-ar cânta...

Era o adevărată incantaţie, cum observa copilul poet, pentru vindecarea de durerile iubirii.

Găsea frumuseţi remarcabile şi în strigături. Îi plăcea, astfel, o *chiuitură* (spusă de obicei la nuntă, de către femei) pe care o socotea o *mică capodoperă*:

Dă-mă mamă după drag,
Să-mi fie pământul larg!
Nu mă da după urât
Să-mi fie pământul strâmt!

Socotea că în cadrul textului respectiv, „pământul larg” şi „pământul strâmt” sunt două metafore cu o încărcătură emoţională formidabilă şi cu o putere de comunicare neobişnuită.

Elogiul purităţii îl găsea în versuri ca acestea:

Unde joacă fata fată,
Creşte iarbă şi pe piatră!

Peste tot găsea lucruri de care să se mire. Îi plăcea că poetul popular vorbeşte despre frumuseţea iubitei lui în felul acesta:

Că ţi-i mersul de nuia,
Şi vorba de catifea...,

în timp ce nenorocirea de a te fi însurat cu o femeie urâtă, era exprimată cu nu mai puţină măiestrie:

Şapte lămpi s-aprinzi în casă,
Tot nu vezi să stai la masă!

Femeia conştientă de frumuseţea ei, în creaţia populară, vorbeşte

față de „badea” într-un fel care îl uimea pe Labiș:

Ce te uiți, bade la mine:
 Crezi că nu-s făcută bine?
 Ia te uită la obraz,
 Că-s făcută cu răgaz;
 Ia te uită la sprincene
 C-a muncit maica la ele!

Chiar și gândurile mai grave, cum ar fi gândul morții, găsea că sunt exprimate cu subtilitate de poetul popular:

Frunzuliță fir plăpând,
 Eu tot asta am în gând
 C-am să mor și nu știu când!

Îi plăcea în aceste versuri cuvântul „plăpând” care sugerează precaritatea și labilitatea vieții omenești. Era evident pentru Labiș că nu întâmplător aici creatorul popular a folosit acest cuvânt. Concluzia pe care o trăgea Labiș în tema pe care o elaborase (*Valențe estetice în creația populară inedită*) era că folclorul e un univers întreg plin de minuni și de candori. Până și în descântece, poezia e prezentă.

Descântecul „de urât”, găsit la Dumitru Nițan din Boroaia, era pentru el o dovadă în acest sens. O fată copleșită de „urât”, de acea stare sufletească de care am mai vorbit, un fel de melancolie neagră, se duce în zori la malul apei și rostește un descântec care redă un dialog imaginar cu apa curgătoare, dialog de mare frumusețe:

- Bună dimineața, apă curgătoare!
- Să trăiești, fărâmiță de soare!
- Bună dimineața, apă bună!
- Să trăiești, fărâmiță de lună!
- Bună dimineața, sora mea!
- Să trăiești, fărâmiță de stea!

Deci fata e numită de apă: fărâmiță de soare, fărâmiță de lună, fărâmiță de stea. Rostind ea însăși aceste cuvinte în numele apei curgătoare, pe care o numește „sora mea”, fata e convinsă, potrivit credințelor magice, că devine sănătoasă, frumoasă, incoruptibilă, ca și elementele amintite: soarele, luna, steaua.

*

Într-una din zile, Labiș a venit la profesorul său, exultând și declarând că a făcut o descoperire grozavă: a dat peste unul din principalele izvoare ale basmului *Harap Alb* de Creangă. Parcursese

colecția de basme culese de Ispirescu și dăduse și peste basmul *Țugulea, fiul unchiașului și al mătușei*. Văzuse cu surprindere că Țugulea e un fel de Arap Alb, căci și el este trimis de un împărat, undeva departe, tocmai la împăratul Stririlor, s-o pețească pe fata acestui împărat. În drumul său, plin de primejdii, se întovărășește cu niște uriași numiți: Flămândul, Setosul, Frigurosul, Fugilă, Săgetătorul, Vrajitorul... Cu ajutorul acestor tovarăși reușește să treacă cu bine toate încercările la care sunt supuși de împăratul Stririlor, înainte de a le da fata. Deci, ca și în povestea lui Creangă... zicea Labiș. Era bucuros. S-a interesat chiar și de anul tipăririi basmelor lui Ispirescu, precum și de anul tipăririi în „Convorbiri literare” a basmului lui Creangă. Faptul că basmul lui Creangă a fost tipărit înaintea celui al lui Ispirescu (1877) l-a derutat puțin. A înțeles însă un lucru important: că basmul lui Creangă, chiar dacă nu s-a inspirat din basmul reprodus de Ispirescu, are oricum origine folclorică. E vorba de niște elemente cu circulație largă în diferite regiuni ale țării.

În felul acesta se naștea și se consolida pasiunea de cercetător folclorist la elevul din clasa a IX-a a Liceului din Fălticeni.

*

Acum câteva cuvinte în legătură cu basmul *Loștrița*, cules de Labiș de la Hlihor Constantin, rapsod de seamă al satului cu rezonanță istorică, Baia.

Dar, mai întâi, cine este acest Constantin Hlihor? Și de ce i se spunea și *Moș Țac*?

Nu l-am cunoscut personal. Când mi-am dat seama că Labiș a cules de la dânsul lucruri neobișnuit de valoroase și m-am dus să-l caut, nu l-am mai găsit. Dispăruse în niște împrejurări rămase până astăzi misterioase și neclarificate.

Bătrânul rapsod (născut în 1887) trăia singuratic în satul său, Baia. Din când în când, cânta pe la nunți din clarinet, sau la jocul flăcăilor, spunea conocării și glume și tot felul de povești, dar când se întorcea în odăița lui era tăcut și îngândurat. La câțiva ani după ce l-a cunoscut pe Labiș, într-o seară de vară, s-a ridicat de pe laița unde se culcase, s-a îmbrăcat și-a pus cușma în cap și-a luat și un cojocel pe mână, și s-a dus. Unde? Nimeni n-a știut. Nu s-a mai întors acasă nici în noaptea aceea, nici în cele următoare. L-au căutat rudele, cunoscuții, prietenii: zadarnic! După mai bine de o lună, l-au găsit mort, descompus, aruncat de apele Moldovei, hăt la vale, aproape de Roman. Sinucidere? Crimă? Accident? Totul a rămas neclarificat, așa cum am spus.

Ca și Labiș, rapsodul de la Baia a sfârșit în mod tragic.

Să mi se îngăduie însă să transcriu aici o scurtă portretizare a sa, făcută de o rudă apropiată, învățătoarea pensionară Elena Popescu (Fălticeni, strada Ion Creangă, nr.). Sub titlul *Moș Țac, bucuria copiilor*, Elena Popescu scrie:

„Pe numele său adevărat se numea Constantin Hlihor, din comuna Baia, jud. Suceava, venit pe lume în preajma anului 1887; noul născut prezenta două benchiuri în frunte, ca două cornițe, ceea ce a îndreptățit familia să-i zică Țac pe numele mic și de Țac a știut și copilul din leagăn. Bineînțeles, cele două cornițe au dispărut fără urmă. Micuț de statură, slăbuț, cu părul blond și ochi albaștri, era grozav de deștept și plin de haz. Părinții îl iubeau și nu-l prea puneau la munci grele. Cum nunțile țărănești se obișnuiau duminica la casa mirelui, iar pentru a doua zi cu „uncropu” mergeau mirii, nașii și bătrânii la crăsmă, iar aceasta (crășma, n.n.) era în casele lui Neculai P. Hlihor, părinții lui Țac, acesta era nelipsit. Cu urechile ciulite la gura mucaliților pe jumătate beți, nu se mai sătura de ascultat, în schimb muzica și jocurile erau lucruri dumnezeiești.

Cânta la nunți și petreceri din clarinet, împreună cu fratele său mai mare, Neculai N. Hlihor. Îl vedeai pe Țac cu clarinetul la subsuoară. Unde era nuntă, el era nelipsit. Cânta la nuntă și câte trei zile și nu erau trei zile de bucurii ci erau trei zile de vrajă, uitare și pomină. Ca și fratele său avea cea mai frumoasă și mai bogată bibliotecă din sat printre țărani din comună. Spre deosebire de fratele său care prefera orice, lui Țac îi plăcea istoria antică, a evului mediu și istoria românească de la începuturile neamului nostru. Nici nu respiram când venea la noi și începea să povestească despre străbunii lui și ai noștri, veniți de la Bistrița-Năsăud și stabiliți definitiv în Moldova. Era o carte deschisă pusă la dispoziția celor ce-l ascultau. El ne spunea despre doamna Lucia Paladi, nepoata lui Scarlat Vodă, domn al Moldovei, care a fost măritată cu cneazul Neculai Cantacuzino-Pașcanu și care a lăsat o donație băieșilor de 12.000 galbeni pentru restaurarea Bisericii Albe, ctitoria lui Ștefan cel Mare și așa mai departe. Ne uimea cu știința lui și ne prea uimea cu ghicitorile pe care nu le puteam dezlega. Erau lungi și nu ne venea în minte cum s-o scoatem la capăt. Când vorbea cu noi, făcea glume în versuri. Un vers frumos era toată vorbirea lui. De altfel, folclorul cules din gura lui Moș Țac de tânărul poet Labiș este împeștrițat cu creațiile sale personale. Nemuritor l-a făcut pe părintele Glicherie, stilistul de la schitul Slătioara.

Că Moș Țac era bun versificator, bun de anecdote, ghicitori, folclor de când datează neamul românesc, cântece haiducești, jocuri românești,

ne-o dovedeşte droaia de copii care se ţineau scai de el.

În ultima vreme, văduv, singuratic, neîngrijit, se mai lua cu paharul. Într-o zi din vara anului 1959, a plecat de-acasă fără nici un cuvânt. Nimeni n-a ştiut unde s-a dus şi de ce. Dus a fost! După lungi investigaţii din partea copiilor săi, a fost găsit mort pe apa Moldovei care l-a purtat până la Roman. Moldova pe care a cântat-o aşa de mult!

Nimeni nu şi-a dat seama ce izvor de apă vie era inima lui. Comori ale folclorului românesc, trecute din gură-n gură de bătrânii noştri, păşiţi din veac spre noi, se ascundeau sub fruntea înaltă a lui Moş Țac. El le transmitea fără răgaz tinerilor şi copiilor care îl iubeau aşa de mult.

Din cele spuse mai sus de Elena Popescu, se vede că Țac a prins multe lucruri încă de când era copil şi stătea cu „urechile ciulite” la *uncropurile* ce se desfășurau la crâşma din casa tatălui său. Dar (lucru scăpat de Elena Popescu) cred că Țac a prins mult şi de la cei ce veneau şi măcinau la moara sa, căci pe vremuri avusese moară. Se numea „moara lui Țac”. Ori, după cum se ştie, la moară se macină nu numai grăunţele ci şi vorbele!

Sfârşitul tragic al lui moş Țac, înecat în apele Moldovei, mă duce fără să vreau, cu timpul, la deznodământul ciudat şi oarecum asemănător din povestea *Lostrîţa* pe care el i-a transmis-o lui Labiş.

*

Era cred în februarie 1951. Le spusese elevilor sub formă de poveste, legenda zguduitoare a lui Edip. Aşa mi se întâmpla de multe ori: lăsam baltă explicaţiile la lecţia curentă şi, ca şi când aş fi primit nişte indicaţii de undeva, începeam să le spun nişte lucruri ce mi se păreau interesante. Cam aşa s-a întâmplat şi atunci.

Le spuneam că regele Laios din Teba căruia i se naşte un fiu, Edip, consultă, aşa cum era obiceiul, oracolul din Delphi în legătură cu viitorul şi destinul copilului şi oracolul îi spune nişte lucruri groaznice: că acest copil nou-născut va fi ucigaşul tatălui său şi se va căsători cu maică-sa!

Speriat de funestele ştiri pe care i le-a dat oracolul, regele Laios porunceşte slujitorilor săi să ia copilul şi să se ducă cu el în afară de hotarele cetăţii şi să-l lepede în pustie, pradă fiarelor şi foametei. Acolo, în pustie, l-au găsit însă nişte păstori din Corint. Aceştia l-au dus pe prunc la Corint şi l-au înfăţişat regelui Polybios şi soţiei sale. Cum pruncul era foarte frumos, regele şi regina s-au îndrăgostit de el şi l-au adoptat, dând păstorilor o bună răsplată.

La curtea regelui Polybios, Edip creşte mare. E frumos, puternic şi

îndrăzneț. La întrecerile tinerești era în frunte totdeauna. Viitorul îi surâdea. Trecutul nu și-l cunoștea. N-avea de unde să-l știe. Știa că e fiul regelui din Corint și atât!

Dar când împlinește vârsta bărbăției, tot după datină, merge și el la oracolul din Delphi. Oracolul îi spune și lui aceleași lucruri îngrozitoare ca și altădată, cu mulți ani înainte, regelui Laios din Teba: că va uide pe tatăl său și se va căsători cu mama sa!

Edip, convins că părinții săi sunt regele și regina din Corint și dornic de a evita nenorocirile prezise de oracol, se hotărăște să fugă din Corint în cea mai îndepărtată cetate grecească din nord, anume la Teba.

În drum spre Teba însă are un conflict cu niște drumeți. Se încaieră și în luptă uide pe unul dintre ei, fără să bănuiască că cel ucis era Laios, regele Tebei și adevăratul său tată. Astfel, prima parte a sinistrei proorociri se împlinise.

Edip nu știa, nici nu bănuia nimic din toate acestea și-și continua drumul spre Teba. Aici găsește o situație foarte grea. Cetatea era bântuită de ciumă. Afară de aceasta era în mare jale și durere căci aflase despre moartea regelui. Pe deasupra, cetatea mai era terorizată și de un monstru care se postase la poarta principală și ucidea pe oricine nu reușea să dezlege o anumită enigmă pe care le-o spunea. Enigma era: cine merge dimineata în patru picioare, la amiază în două și seara în trei? Edip a dezlegat ghicitoarea și, în clipa aceea, sfînxul a plesnit. A fost socotit erou și a fost primit în cetate în triumf, fiind socotit un adevărat izbăvitor. Este proclamat rege. Se căsătorește cu Iocasta, regina văduvă (fără să știe că e mama lui) și au împreună patru copii: Eteocle, Polinice, Antigona, Ismena. S-a împlinit deci și a doua parte a oracolului.

Dar, într-o zi, Edip află adevărul. Este zguduit sufletește. Renunță la tron, își scoate ochii într-un moment de disperare și, orb, călăuzit de fiica sa, Antigona, pleacă în pibegie pentru ispășirea crimelor pe care le făcuse fără să știe.

...Aceste întâmplări cumplite au constituit subiectul pentru celebra trilogie dramatică închinată lui Edip de către marele dramaturg antic Sofocle, le spuneam elevilor.

*

Printre cei care ascultau cu atenție la cele spuse mai sus era și Labiș. În recreație m-a întâlnit pe coridor și mi-a spus:

- Tovarășe profesor, m-a impresionat povestea lui Edip și a destinului său. Dar eu cunosc o poveste de-a noastră, românească, tot așa

de impresionantă, ba poate încă mai impresionantă. Se cheamă *Lostrîța*...

- Unde ai citit-o?

- N-am citit-o nicăieri, ci am auzit-o.

- De la cine?

- Tot de la Moș Țac!

- Ți-a spus-o toată?

- Da!

- Ai reținut-o?

- Da!

- Cu toate amănuntele și particularitățile de limbă?

- Da!

- Ai transcris-o?

- Nu!

- De ce?

- N-am avut timp. E lungă. Dar dacă vrei, pot să v-o spun. E extraordinară. E aceeași temă a destinului dar parcă mai subtilă și mai interesantă.

- Vino după masă la Casa de cultură, la cenaclu. Ne închidem amândoi acolo, cu cheia pe dinăuntru, și mi-o spui.

Așa am și făcut. Labiș mi-a spus povestea. Într-adevăr, copilul avea dreptate: povestea numită *Lostrîța* seamănă cu povestea lui Edip. Și aici se debutează tot printr-un fel de proorocie sinistă, privitor la un copil (de om sărac de data aceasta) ce se naște la miezul nopții. Nu insistăm asupra ei, căci se găsește în întregime, la anexă, alături de celelalte materiale folclorice culese de Labiș. Amintesc doar că în iarna anului 1962, având prilejul să-l ascult pe V. Voiculescu povestind încet, șoptit mai mult, într-o stare de totală epuizare, o poveste intitulată *Lostrîța* (publicată împreună cu alte povești, după moartea sa, survenită la scurt timp) mi-am îngăduit să-i depăn și eu *Lostrîța* lui Labiș. A ascultat-o foarte atent și mi-a cerut să repet unele amănunte. Mi-a cerut de asemenea să i-l descriu pe Hlihor de la Baia. Câteva zile la rând s-a arătat preocupat de această poveste. Mi-a cerut să i-l descriu și pe Labiș, să povestesc câte ceva din viața lui. Ceea ce am făcut cu plăcere.

*

...Am răscolit amintirile și hârtiile și jurnalul propriu, pentru a sublinia una din laturile personalității acestui copil de geniu, căruia destinul nu i-a dat voie să se realizeze potrivit potențelor și năzuințelor sale. Prin dragostea pentru folclor și etnografie, prin culegerile realizate,

prin meditațiile și asociațiile făcute pe marginea creației populare, prin legăturile strânse cu unii rapsozi locali, Labiș poate fi considerat ca folclorist. Bineînțeles, un folclorist sui generis.

„Colosala lui erudiție folclorică” nu era un simplu mit ci o realitate. Dixi et salvavi animam meam!

V. Gh. POPA

1. LA O MARGINE DE SAT

(baladă)

La o margine de sat
Să vă spun ce s-a-ntâmpat:
Doi tineri s-au întâlnit
Şi nu s-au mai despărţit!
Băiatul a vrut s-o ia,
Părinţii n-au vrut s-o dea!
Când erau la logodit,
Părinţii nu i-au voit!
Când erau la cununie,
Părinţii purtau mânie!
Tinerii dacă-au văzut
Că nu-i loc pentru iubit,
Tare rău s-au supărat,
Spre mare s-au îndreptat.
Acolo dacă-au ajuns
Cu drag în braţe s-au strâns,
Umăr pe umăr au plâns,
Braţ de braţ s-au încleştat
Şi-n mare s-au aruncat!
Şi apa unde-au căzut
Şapte zile s-a rotit!

Părinţii dacă-au aflat,
Fuga mare-au alergat,
Cât au putut au strigat:
- Marinare, marinare,
Scoate copiii din mare,
Că ţi-oi da multe parale!
De i-ai scoate vii la soare
Îţi dăm şapte moşioare!
De i-ai scoate batră* morţi,
Îţi dăm banii noştri toţi!
Şapte saci şi încă-un sac

Banii cum îi număra,
Pe copii îi căuta,
Cu voloace-n sus şi-n jos
Până când la mal i-au scos,
Doar oleacă vineţii
Da încolo parcă vii,
Cu feţele seninate,
Cu braţele încleştate!

Bucură-te cimitire
Că vin două flori la tine,
Da nu vin ca să-nflorească
Văzduhul ca să-l sfinţească,
Soarele să-l veselească,
Ci vin ca să putrezească!

După ce i-a îngropat
O minune s-a-ntâmpat:
Pe mormântul la băiat
A crescut un brad înalt!
Pe mormântul la fetiţă
A crescut un pui de viţă!
Viţa-n zori a răsărit,
Pân la prânz a înfrunzit,
Pân la toacă s-a lungit,
Iar noaptea creştea, creştea,
Şi pe brad îl cuprindea
Pe dansul se răsucea,
Până-n vârf că mi-ajungea
Şi-acolo strugur făcea.
Strugur dulce, sângieru,
Ca sângele de om viu!
Strugurele se cocea,

* măcar (n. V.Gh. Popa)

Și la urmă-un comănac
Plin cu galbeni franțuzești
Să-ți ajungă cât trăiești,
De muncit să nu muncești!
Frunzuliță trandafir,
Da de-atunci prin cimitir
Orice om care trecea
Sta pe loc și se uita,
Sta pe loc și se mira,

Roș ca focu se făcea,
De departe strălucea,
Boabele le ciugulea,
Șapte nopti apoi cânta!
Șapte zile, șapte nopti,
Că ei se iubeau și morți!
Se mira și lăcrăma
Și pe părinți blestema:
Ardă-i focu de părinți,
C-au despărțit doi iubiți!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

2. MIHU COPILUL

(variantă fălțiceneană)

Pe drumul Ciorsacilor,
Pe cărarea dracilor,
Pe la paltinii trăzniți
Și carpenii răsuciți,
Merge, mări, hăulind,
Merge, mări, chiuind,
Merge Mihul cel voinic,
Mihul cel nebiruit.
Pe-un căluț țintat în frunte,
Deprins de stăpân s-asculte,
Deprins fiarele să-nfrunte!
Murgul pe unde călca,
Bolovanul scăpăra,
Noaptea că se lumina,
Buhele că se mira,
Huhurezul huhura!
Lupul în bârlog intra
Și coada sub el pune!

Murgul merge voinicește,
Însă nu știu ce gândește

Ori simți nechezat de iepe?
Calul iar se poticnește
Și vorbește omenește:
- Stăpânaș - stăpânul meu,
Trupul tău nu-mi este greu,
Și nici șaua nu m-apasă,
Nici de iepe nu-mi prea pasă!
Nici zăbala nu mă frânge
Și nici chinga nu mă strânge!
Nici de fiare nu mi-i frică
Nici de dușmani de potică!
Da mi-a spus un fag bătrân
Că pe-aicea se ațân
Voinici patruzeci și cinci,
În cojoace și-n opinci,
Fioroși și noduroși
Și pe pieptul lat păroși,
Tot cu flinte ghintuite
Și cu ghioage-n foc pârlite!
Toți sunt unguri - ungureni,
Veniți de pe la Drăceni.

Că se şi mai poticneşte.
Mihu blând îl dojeneşte:
- Spune, murgule, frăţine,
Ce te doare? Ce-i cu tine?
Pentru ce te poticneşti
Şi de ce mi te opreşti
Şi urechile ciuleşti?
Pentru ce laşi drumul mare
Şi mă duci tot pe cărare?
Poate şaua grea te-apasă,
Poate trupul meu te-ndeaşă?
Ori ţi-i foame, ori ţi-i sete
Într-o vâlicică-adâncă
C-un izvor ieşit din stâncă
Unde-i negrul pâlteniş
Şi bătrânul stejăriş
La o masă grea de piatră
În patru bucăţi crăpată
Scrisă cu slove de carte
Cu aur curat suflate!
Iar cu dânzii, cine şade,
Înconjurat de iscoade
Şi bea vinul din ulcea
Şi strigă: o-ha! o-ha!?
Ianoş, mândrul ungurean,
Ianoş, vechiul hoţoman,
Cu barba de vânt zbârlită,
Tot în rele învechită,
Până la buric lungită,
Cu brâu roşu învelită!

Stăpânaş, stăpânul meu,
Ascultă cuvântul meu:
Cum stă el în valea-adâncă
Împregiur de-aceea stâncă,
Cu voinicii lui levinţi,
Cu cuţitele în dinţi,
Cu ochii la vin stecliţi,
Groşi şi noduroşi la ceafă,

Comandaţi de-un năzdrăvan,
Zis şi Ianoş Ungurean!
Toţi cei patruzeci şi cinci
Îs haiduci de cei levinţi,
Fugiţi de pe la părinţi,
La biserică neduşi,
Cu dohot pe chică unşi!
Chiar acuma stau cu toţi
Patruzeci şi cinci de hoţi,
Stau şi beau, se veselesc,
De-aseară benchetuiesc!
Beau cu toţii de se strică
Gura lui bărboasă-i mare
Da nu muşcă – așa tare!
Spui că-s patruzeci şi cinci
În cojoace şi-n opinci,
Toţi cu flinte ghintuite
Şi cu ghioage-n foc pârlite?
De-ar fi, murgule, o mie,
Şi de-ar fi-n cale să-mi vie,
Paloşu ista a meu
I-ar pune la mare greu!
Haide murgule-nainte,
Alungă-ţi grija din minte!
Hai la cea poiană grasă
Şi cu iarba de mătasă,
Cu flori mândre zugrăvită,
De stejari bătrâni păzită,
Să mâncăm şi noi ceva,
Să-nvăţăm şi noi a bea!

Şi cum Mihu-aşa zicea,
Mări, chiot slobozea!

Ş-apoi bucuros cânta
Pădurea parcă cierbea!

Iată mări, iată

Ca vitejii fără leafă...
De ne simt aiștea toți
Sar la noi ca niște hoți
Or urla, or hăuli,
Cu paloșele ne-or ciunti!
Cu flintele ne-or ochi,
Rău de noi, stăpâne-a fi!
- Haide, murgul meu viteaz,
Mergi nainte, lasă teama
Și pe toți lasă-i în seama
Istui braț a meu, vânjos,
Istui braț cu osul gros,
Istui paluș-pălușel,
De aur și de oțel!
Ianoș unguru-i fălos
Dar ți-l pun pe dată jos!
Pe Mihu Copilu,
Pe Mihu Voinicu,
Frate cu colnicu,
Frate cu pădurea,
La brâu cu securea!
Armele luați
Și pe cai sălțați
Și la drum porniți
Și să mi-l găsiți!
Să-i ieșiți în cale,
Undeva la vale,
La pod la Hârtop
Cu doi fagi și-un plop,
La cărarea frântă,
La potica strâmbă,
La fântâna lină
Cu apă puțină!
Stați și-l așteptați
Și nu tremurați!
Când a fi să iasă
Din pădurea deasă,
Tăbărâți pe el
Ca pe-un godăcel

Că Ianoș deodată,
Cum benchetuiește
Și se veselește,
Din băut s-oprește
Și sprincene-ncruntă
Ș-ațintit ascultă,
Apoi se răstește
Din gură grăiește:
- Voi, vitejii mei,
Voi haraminei,
Voi bețivănei,
Ulcica lăsați,
Armele luați
Că de dracu dați!
Eu aud cântând,
Aud chiuind,
Cine sfat v-a dat,
Cine v-a mânat,
Capu v-a mâncat!
Și nici nu sfârșește
Că la harț pornește,
Rău îi îmblățește,
Rău îi spârcuiește,
La cap îi pălește,
În coastă-i împunge
Caii li-i străpunge
Și mi-i tăvălește
Și mi-i risipește
De nu-i mai găsește...

Apoi iar purcede
Prin cel codru verde,
Mări, chiuind,
Urșii sperind,
Și cântând voios
Din fluier de os!

Iar cei haramini,
Toți de sânge plini,

Și bine-l legați
Dar să nu-l stricați
Ca să-l judec eu,
Cu județul greu,
Minte să-l învăț
Pe-acest pui de hoț
Să cosească fân
Unde-s eu stăpân,
Calul să-și adape
La a mele ape!

Ungurii pornesc,
Din dinți clănțănesc,
La Hârtop s-opresc,
La pod la Hârtop,
Cu doi fagi și-un plop!
Mihu când îi vede,
Parcă nu se-ncrede:
- Voi, vitejilor,
Voi, haraminilor,

Cu dracu legat
Și-n mână-a purtat
Paloș fermecat,
Paloș descântat!

– Alelei,
Ce mai voinicei,
Haramini mișei,
Buni de pus la oi,
La păzit cei boi,
La prășit ogoru,
La-nfundat cuptoru!

Însă cum zicea,
Și mi ți-i certa,
Și rău mi-i huia,
Mihu s-arăta
Și Ianoș striga

De colb colbăiți,
De paloș ciunțiți,
Prin coaste străpunși,
Cu nămoluri unși,
Mări că veniră
Și se jeluiră
La cel căpitan,
Ianoș năzdrăvan
Cu ceafa-nnegrită
Cu barba zburlită
Pân la brâu lungită:
- Ianoșe fârtate,
Ne-ai trimis la moarte!
Că Mihu Copilu,
Că Mihu Voinicu,
Frate cu colnicu,
Frate cu pădurea,
La brâu cu securea,
Îi om necurat,
Îi om blestemat,
Iară Ianoș năzdrăvan
Zvârle jos cel iatagan,
Barba-ncet și-o netezește
Și cu Mihu blând grăiește:
- Mihule, voinicule,
Stai aici vericule,
Să bem vin, să ospătăm
Ș-apoi lupta s-o luptăm!
După ce-om mânca ș-om bea.
Amândoi că ne-om lupta
Să vedem ce s-a-ntâmpla!
Cine-n viață-a rămânea
Pe iști voinici i-a lua,
Renuma și-a câștiga!

Cum au zis au și făcut:
S-au apucat de băut,
De băut și de mâncat,
Fie Domnul lăudat,

Și Ianoș urla:

- Dați cu flintele!

Dați cu iataganele!

Mihu, mări, se oprea,

Mâna-n sus o ridica,

Semn lui Ianoș îi făcea

La dâșii că se râdea

Și din gură-așa grăia:

- Lăsați flintele, măi frați,

Săbiile aruncați!

Eu Mihu Copilu sunt

Și mi-i gândul să vă cânt!

Ce atâta dușmănie?

Mai bine prietenie!

...Și-ncepe-a cânta frumos

Dintr-un fluieraș de os;

Codrii cei bătrâni răsună,

Fiarele-mprejur s-adună,

Stelele pe cer clipesc

Și din mers că se opresc,

Noaptea-ncremenește mută,

Ungurii cu drag l-ascultă!

Că Mihu deodată,

Pe Ianoș sucește,

Îl prinde ca-n clește,

Sus îl opintește,

Crâncen îl izbește

În genunchi îl pune

Și capu-i răpune!

...Haraminii toți,

Stau de parcă-s morți!

Stau încremeniți

De moarte-ngroziți!

Mihu mi-i trezește

Și blând le vorbește:

- Voi, vitejilor,

Voi, haraminilor,

Tot fripturi de porci mistreți

Și putini de castraveți!

Târzior la miezul nopții

După ce-au mâncat cu toții,

Ei de luptă s-au gătit,

După cum au fost vorbit.

Ianoș, mare căpitan,

Ia-n mână cel iatagan

Cu tăișul ascuțit

Și cu vârful otrăvit.

Iară Mihu cel Viteaz

Tot cu râsul pe obraz,

Scoate paloșu din teacă

Și cu palma gura-i cearcă!

Mai departe apoi se dau

Și la luptă se și iau:

Se zmâncesc, se învârtesc,

De pământ că se bușesc,

Oțelele scânteiază,

Brațele că se-ncleștează,

Grumajii avan trosnesc,

Ochii la foc le steclesc!

Iată, mări, iată,

Cât îi ea de grea,

Armele-mi culcate,

Cu aur suflate,

Cu fier ferecate,

Prieten mi-a fi

Până ce-om muri!

Arma și-a alege

Și cu mine-a merge

În sfântă frăție,

Mândră haiducie,

Ca să vitejească,

Numele să-i crească!

...Patruzeci și cinci

De hoți în opinci,

Ce-aţi rămas uitaţi,
De moarte-apăsaţi
Cu gura jâmbată,
Cu fruntea brăzdată,
Cu ochii stecliţi,
De groază-ngroziţi?
Rău şi mie-mi pare
De-aiastă-ntâmplare!
Eu voiam să cânt,
Nu să sap mormânt!
Ianoş Ungurean,
Ianoş Căpitan,
A fost om de seamă,
Fără nici o teamă!
Ianoş Ungurean,
Ianoş Căpitan,
Cu barba zburliată,
Pân la brâu lungită,
A murit cinstit,
De paloş lovit,
Paloş de voinic,
Nu om de nimic!

Cine-a vrea,
Cine-a ridica,
Buzduganul meu
Cât îi el de greu,
Durduliţa mea
...Mihu pleacă pe colnice
Şi din fluieraş iar zice!
Dintr-un fluieraş de os,

Dezbracă cojoace
Cu nişte şi floace
Ş-aruncă deoparte
Cuşme ţuguiate
Şi cu toţi încearcă,
La pământ se pleacă,
Să ridice-n spate
Armele culcate,
Cu argint suflate,
Cu fier ferecate!

Toţi se necăjesc,
Se coţopenesc,
Şi se zbat cu trudă
Până ce asudă,
Însă cele arme,
Arme ferecate,
Arme descântate,
La pământ lăsate,
Tac şi strălucesc
Nici că se clintesc!

Mihu îi priveşte
Şi blând le grăieşte:
- Voi, vitejilor,
Voi, haraminilor,
Rămâneţi cu bine,
Nu sunteţi de mine!
Zice Mihu drăgăstos!
Codrul parcă clocoteşte,
Valea pe Şomuz vuieste!

(Cules în iarna anului 1951, de la Hlihor Constantin, 64 ani, com. Baia.)

3. PLUG CU DOISPREZECE BOI

Acesta-i plug cu doisprezece boi,
Boi bourei,
În coadă codălbei,
În frunte țintați,
La coarne-nfierăți,
Pe pânțece bălani,
Pe spate plăvani,
Pregătiți-vă de colaci și gologani!
Ia mai mânați măi!
Hăi! Hăi! Hăi!

Badea cu plug bine-mpănat
Și tot cu fier ferecat,
Tras de boi bourei,
Voinici ca niște zmei,
S-a apucat de arat
Pe câmpul rotat,
Zi de vară
Până-n sară!
Mânați, măi!
Hăi! Hăi! Hăi!

La vreo lună și ceva,
Badea s-a zvârlit în șa
Și s-a dus să vadă
De sunt semne de roadă!
Grâul era-n bob, mașcat,
Numai bun de secerat!
Badea nostru, om cu cap,
Îndată l-a secerat,
În girezi l-a adunat
Și cu cai l-a treierat
Cu roibul,
Cu murgul,
Cu negrul,
Cu surul!
Apoi în care l-a-ncărcat

Şi la moara din vale a plecat!
Mânaţi măi!
Hăi! Hăi! Hăi!

Dar hoaţa de moară
De-un picior şchioapă şi de-un ochi chioară,
A pus coada pe spinare
Şi-a fugit în lumea mare,
Iar morarul meşter bun,
Alerga ca un nebun
Şi striga, mereu striga:
Na, morişcă, na, na, na!
Dar moara hodorogea,
La morar că se strâmba,
Prin apă bălăcărea,
Morarul nici c-o prindea!
Mânaţi măi!
Hăi! Hăi! Hăi!

Însă lelea morăriţă,
Bună şi ea meşteriţă,
În cămeşă şi-n catrinţă,
Ia din cui cojoc niţos
Şi-l îmbracă cam pe dos
Şi se lasă pe lăptoc
Şi-nhaţă moara de coc!
Îi dă-n coaste un călcâi
Şi-o pune pe căpătâi
Îi mai dă şi una-n şali
Şi-o aşază pe măsăli!
Atunci moara s-a pornit,
Roţile şi le-a-nvârtit,
Şi până ce s-a-nserat,
Grâul tot l-a măcinat!
Mânaţi măi!
Hăi! Hăi! Hăi!

Nevasta lui badea nostru,
Cunoscând la pâne rostu,
S-a dus în cămară

Ș-a luat sâta de sfoară,
Dar i s-a părut cam rară!
A luat una mai deasă,
Tot cu firul de mătăasă,
Ș-aplecată pe covată,
A cernut făina toată!
A frământat ș-a dospit
Și cuptorul l-a umplut
Și colacii au crescut!
Apoi lelea c-o lopată,
A tras unul mare-n vatră,
Un colac rotund, frumos,
Ca și fața lui Hristos
Și l-a rupt taman în două
Ca să ni-l împartă nouă!

Mânați măi!
Hăi! Hăi! Hăi!

De urat am mai ura,
Da ne temem c-a-nsera
Și-s cărările-ncurcate
Și casele cam departe!
Noi din suflet vă dorim,
De acum până murim,
Câte paie-s sus pe casă,
Atâția galbeni pe masă!
Câte pene pe cocoși,
Atâția cârlani frumoși!
Câte fire în sumane,
Atâtea scroafe bălane!
Câte pene pe găină,
Atâtea sculuri de lână!
Câte pietre în fântâna,
Atâtea oale cu smântână!
Câtă rouă în zori,
Atâția pețitori!
La anul și la mulți ani!
A-hooo! A-hooo! A-hooo!

(De la Hlihor Constantin (zis Moș Țac) din Baia, țăran în vârstă de 64 ani.)

4. URĂTURĂ

Seara asta pe-nserat,
Noi cu plugul ne-am luat
Tocmai de pe la Dolheşti
Să v-aduc un sac de veşti,
Veşti din ţară adunate
Şi la mine-n sac băgate...
Şi v-aş spune, tot v-aş spune,
Şi mai rele şi mai bune,
Dar se vede prin fereastră
Cum pe masa dumneavoastră,
Stă cogeamite cucoş
Lângă-o sticlă de vin roş,
Şade-o găscă pe curechi,
Rumenă pân la urechi
Lângă-o oală de vin vechi!
Gâsca asta, bat-o sfântul
Mi-a-nnodat în gât cuvântul:
Geaba-ncerc, geaba icnesc,
Nu pot să mai povestesc!
Geaba-ndemn şi geaba-ncerc,
Mă tot uit şi-nghit în sec!
Geaba boii îi îndemn
Că-mi tot face gâsca semn!
La ureche zurgălăi,
Ia mai îndemnaţi flăcăi!
Hăi! Hăi! Hăi!

Măi feciori de cinci parale,
Trageţi brazda mai la vale,
Pe la oala cu sarmale!
Trageţi brazda mai cu foc
Tot pe lângă poloboc
Să sorbim din el odată
Că-i pârjol pe beregată!
Că pe unde am umblat
Şi pe unde am arat,

Tot de oameni buni am dat!
Bunăoară, la vecina,
Când s-a fost aprins lumina
Am tras plugul și-am arat
Cum din vechi am apucat
Însă cum uram așa,
Tot cu gândul la ulcea,
Cum uram și noi de zor,
Tot cu gândul la ulcior,
Iată, mări, că s-arată
Prin fereastra înghețată
Niște ochi frumoși de fată,
Mari, căprui și plini de foc,
De-am rămas uimit în loc!
Glasul mi s-a bâlbâit,
Limba mi s-a-mpleticit,
Iar inima-mi bătea
Ca un ceas de tinichea!
Aoleu! cum aș fi vrut
Ochii fetei să-i sărut!
Însă când privii mai bine,
Ce văzui, sărac de mine;
Nici tu fată, nici nevestă,
Ci sta mâța la fereastră!
Sta așa și se uita,
Cum mă-ndrăgosteam de ea!
Clopoței și zurgălăi,
Ia mai îndemnați flăcăi!
Hăi! Hăi! Hăi!

Foaie verde iarbă deasă,
Gospodari din astă casă
Ocrotească-vă norocul,
C-auzii c-ați tăiat porcul!
Gâscă friptă, porc tăiat,
Fie Domnul lăudat!
Se găsește de mâncat!
Coborâți de pe târnaț
Vreo bucată de cârnaț,

Vreo bucată de slănină
Ca de-aici pân la fântână,
Lungă-aşa ca de-o prăjină
Să ne-ajungă-o săptămână!
Daţi-ne câte-un hartan
Să venim şi-n cea an!
Să venim să vă urăm,
Vinul vechi să vi-l gustăm!
La urechi cu zurgălăi,
Daţi-i gură, măi flăcăi!
Hăi! Hăi! Hăi!

Gospodină, gospodare
Să vă spun o întâmplare:
Mai demult îmi da cu zor,
Biata mamă să mă-nsor.
Măi băiete, măi băiete,
Nu te speria de fete,
Că nu-nţepă, nici nu pişcă,
Nici cu puşca nu te-mpuşcă!
...De-auzii aşa ceva,
De la biata maică-mea,
Am plecat la Şoimăreşti,
Pe la Brusturi, prin Orţeşti,
Pe la Baia, prin Mălini,
Prin vecine, prin vecini,
Şi m-am lăudat şi eu
Cum c-aş fi de neamul meu
Dintr-un soi vestit şi-aş vrea
Să mă-nsor cu cineva!
Tot aşa, bătând cu gura
Mai în toată bătătura,
La o casă mai bogată
Am găsit şi eu o fată
Frumuşică ca o floare
Şi la ochi fermecătoare!
La urechi cu zurgălăi,
Daţi din gură măi flăcăi!
Hăi! Hăi! Hăi!

De urat am mai ura,
Dară ni-i c-om însera
Pe aici prin sat străin,
Fără pâne, fără vin,
Fără vreun colac rotund
Cu traista spartă-n fund,
Ș-avem de trecut păduri,
Văile și munții suri
Și-o dumbravă minunată
De Ștefan Vodă arată,
Unde fetele nebune
Tot aruncă cu alune
Și se leagă de feciori
Ca albinele de flori!
Am mai sta, am mai ura,
Că ni-i drag de dumneata!
Am mai sta pe la fereastră
Că ni-i drag de dumneavoastră
Însă-i frig de tot și-i noapte
Și plăcintele nu-s coapte!
Hopuri, hopuri, hopurate,
La mulți ani cu sănătate!
A-hooo! A-hooo! A-hooo!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

5. CARE VA SĂ ZICĂ...AȚI MÂNCAT

(orație)

Așa!
Care va să zică ați mâncat
Și v-ați săturat!
Ar fi cazul să mai beți, însă vinul
E acru ca agurida și amar ca pelinul!

Domnule mire, ia mai lasă
Pe subțirica dumitale mireasă!

Nu-i mai spune atâtea la ureche,
Că s-ar putea să capete streche!
Ai să ai timp să stai de vorbă cu ea,
Şi-aşa...şi-aşa,
Cum ți-a fi voia şi cum ți-a plăcea!
Acum te poftesc să binevoieşti
Şi să-ndulceşti
Vinul, că oamenii împăratului
Au cam gătit cu-a mâncatului!
Numai o cumnată de-a mea, vecină,
Văd că mai trage dintr-un hartan de găină!

Îndată ce-ai să-ndulceşti vinul, cinstite mire,
Oamenii au să se cotrobăiască prin chimire
Şi-or să pună pe masă
Pentru domnişoara mireasă,
Pietre nestemate, galbeni, irmilici,
Şi mai mari şi mai mici,
Napoleoni şi griţari
Şi mai mici şi mai mari,
Mă rog, tot felul de comori,
Până mâni-dimineată în zori!
Iar pentru osteneala mea,
Eu cred că mi s-ar cădea
Un prosob de la vreo druşcă
Să mă şterg că m-am uns c-o găluşcă!
O năframă de mătăsă
Să mă şterg de friptura prea grasă!
Poate fi şi de in
Să-mi şterg gura după ce-oi mai bea oleacă de vin!
La nevoie, poate fi şi de bumbac
Că mie tot o să-mi fie pe plac!

... Dar mai bine să tac
Şi să mă retrag
Că domnul mire s-a sculat
Vesel şi la chip luminat
Ca să guste şi să-ndulcească
Vinul la nunta noastră împărătească!

Iar oamenii îs nerăbdători
Să scoată din chimire tot felul de comori!

Ce-am zis am zis,
De-acum nici pâs!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

6. POFTIM LA MASĂ, DOMNULE MIRE...

(orație)

(la începutul mesei mari)
Poftim la masă, domnule mire,
Că te știu vesel și mâncău din fire!
Și dumneata, nune mare,
Că-i ora înaintată tare!
Și dumneavoastră, socri mari,
Și voi prea cinstiți gospodari!
Poftiți de luați!
Din bucate vă ospățați,
Care cu furculițe,
Care cu lingurițe,
Care cu cuțițe,
Fie tocite, fie ascuțițe,
Dar care nu aveți de nici unele,
Faceți bine și luați cu mânilor!

De-or părea mâncările nesărate,
Credeți și dumneavoastră, că sarea-i departe:
Până s-o aducem de la Cacica,
Se topește și nu mai rămâne nimica!
Până ce-o aducem de la Târgu-Ocna,
Ne-ngheață limba-n gură și se face ca bocna!
Iar dacă ne ducem după slatină,
Că slatina n-o găsești
Decât pe moșiile mănăstirești!
Și de te prinde părintele stareț,

Cel cu barba cât mătura şi tare vorbareţ,
Îţi citeşte moliftele sfântului Vasile
De nu se mai ţine nimic de tine
Şi te bagă la gros
De-ţi trece osul prin os!
De-or fi bucatele nepipărate,
Aflaţi că Țarigradul e şi mai departe
Şi căpcăunii de turci
Cu capul plin de buci
Şi năuci,
Cum ne prind cu piperul în căruţă sau sanie,
Ne fac de petrecanie!

De n-or fi prea bine fierte,
Credeţi, că n-am avut lemne tăiate!
Că cine se duce la pădure,
Bineînţeles, nu să fure,
Ci să ia așa, cât de cât,
Se trezeşte cu oamenii lui Cantacuzino-Paşcanu, după gât!
Şi-i vai şi-amar
Că te ia la-ntrebări domnu jandar!

De vă temeţi c-or fi bucatele otrăvite,
Poftim, le gust eu înainte!
Că decât să piară oastea împăratului,
Mai bine eu, mincinosul satului!
Poftim de ospătaţi,
Dar din meliţă să nu daţi!
Poftiţi la friptură
Şi la plosca cu băătură
Pentru cinstita dumneavoastră gură!
Întindeţi-vă la plăcinte
Că-s adevărate şi nici una nu minte!
Anume pentru dumneavoastră-s gătite!
Nu vă uitaţi că la asemenea mâncare aleasă
Nu prea se-ndeaşă
Nici domnul mire, nici domnişoara mireasă!
Nu vă luaţi după ei,
Că-s tare tinerei:

Ciugulesc ca două păsărele
Și se gândesc tot la alte cele!
C-așa-i lăsat de la Dumnezeu, se pare,
Mirele și mireasa să nu aibă poftă de mâncare!
Dumneavoastră, ca niște gospodari,
Țineți-vă tari!
Mâncăți zdravăn, rupeți cu dinții,
Că pe noi părinții,
De când am apucat,
Tot așa ne-au învățat!
Vorba ceea: gălușcă umflată,
De trei zile fiartă,
Într-un hârb de oală spartă,
Hop-în astă gură căscată!
Gălușcă șugubață,
Legată cu ață,
Umplută cu carne de rață,
Hop! în gura lui Nătăfleață!

Poftiți, luați și mâncăți
Și pe socru mare îl lăudați!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

7. DOMNULE NUN MARE...

(orație)

Domnule nun mare,
Să nu vă fie cu supărare!
Domnia voastră să ne ierte
Că bucatele îs nesărate și nefierte!
Ori au fost bucătăresele bete,
Ori n-au fost lemne tăiete!
O bucătăreasă mai șireată
A luat cociorba de coadă
Și-a băgat-o în oală toată,
Să vadă dacă-i zeama fiartă!

Şi când a scos dumneaei cociorba din zeamă,
Cu multă grijă şi cu multă teamă
Şi s-au aşezat pe gustate,
Au rămas bucătăresele holbate
Şi buzate;
Cinstitele bucate
Erau nesărate!

Ce să faci?
Te rugăm, domnule nun mare, să taci!
Să nu faci scandal
Că aici e prea cinstită nuntă şi nu bal!
Nu-i nimeni vinovat
De ce s-a-ntâmplat!
Socrul cel mare
A trimis după sare
Nouă care cu boi, de astă vară,
Şi n-au mai venit până-n iasară!
Or fi dat peste ei tâlharii
Sau i-o fi dus în robie tătarii!
Iar dumneata, bucătăreasa cea mare,
Care stai aici cu frica-n spinare
Şi te tot gândeşti
Ce-o să păţeşti,
Să fii cu adevărat bucătăreasă
Şi când bucătăreşti pentru domnişoara mireasă
Să nu mai vâri cociorba în oală
Că-i bagi pe toţi nuntaşii în boală!

Cociorba s-o ții sub pat
Şi când îți vine bărbatu de la crâsmă bat,
Să pui cociorba să-l întrebe unde-a nserat!
Dar să-l întrebi serios!
Vorba ceea: la os!
Apoi,
S-o pui sub pat înapoi!
Să stea acolo pârlită, noduroasă şi grea
Că o să aibă şi bărbatu nevoie de ea!

Când a veni de la lucru seara, la mâncat și la culcat
Găsește poate pe altul în pat!
S-a mai întâmplat!
Atunci, supărat,
Trage cociorba de sub pat
Și s-apucă de descântat:
De deochi, de fâlcariță, de pocitură
Până sar toți dinții din gură!

A doua zi o să-i vorbească trist:
Hai, nevastă, la dentist
Să-ți pun alți dinți mai buni,
Că cei de la maică-ta spuneau numai minciuni!

Cinstite nun mare,
Vă rugăm încă odată de iertare!
Și poftiți la mâncare!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

8. BUNĂ VREMEA, CINSTIȚI SOCRI MICI...

(orație)

- Bună vremea, cinstiți socri mici!
- Mulțămim dumneavoastră, voinici!
Dar ce umblați? Ce căutați?
Ce stați
Cu mâna pe săbii și-ncrunțați?
- Ce umblăm,
Ce căutăm,
Seamă nimănu-i n-o să dăm!
E-hei, noi multe mări am trecut,
Multe țări am străbătut,
Orașe și sate am colindat,
Dar până acum nimeni nu ne-a-ntrebat!

Cine sunteți dumneavoastră
Să ne luați seama noastră?
De unde atâta îndrăzneală
De-a ne cere nouă, socoteală?

Ei, dar dacă ne-ntrebați,
Cu-ncetul să ne luați!
Să ne luați cu-ncetișorul,
Să vorbim cu binișorul
Și să trimiteți vorbă să vie și vinișorul,
Că tare sunt multe și dese,
Și noi n-o să le putem spune pe-alese!

Tânărul nostru fiu de-mpărat
S-a gândit c-ar fi bun de-nsurat,
Că i-a venit vremea și lui,
Ca oricui,
Să-și vâre capul sănătos sub Scriptură
Și să tacă din gură!
De-aceea, într-o zi de duminică, cum s-a sculat,
La grajdul împărăției a alergat,
Pe-un cal fără splină a-ncălecat,
Din trâmbiță de aur a sunat
Și lume de pe lume s-a adunat:
Cinci sute de oameni mari,
Toți feciori de gospodari,
Unii mai slabi, alții mai tari,
Unii mai voinici,
Alții mai pitici,
Dar toți voioși și viteji,
Încălecați pe cai breji,
Cu paloșul de oțel la șold,
Cu sulile în vârf ca un bold,
Cu ciomege, cu bote,
Cu pinteni de argint la ciubote,
Chiuind și trăsnind din pistoale
De băgau copcii și femeile-n boale,
Cu coifuri în cap pline de scânteii

Și cu o droaie de câni după ei!

Și așa, pe la apus de soare,
Am plecat cu toții la vânătoare!
Am vânat pământul în lung și-n lat,
Până ne-am săturat!
Tot alergând după fel și fel de fiare
Am mers către Soare-Răsare
Până unde a mers și Alexandru cel Mare!
Apoi ne-am întors acasă,
În țara noastră frumoasă
Și-am început vânătoarea în Țara de Sus,
Dinspre Apus
Până caii ne-au stătut
Și potcoavele le-au pierdut!
Apoi ne-am lăsat mai în jos,
Pe un șes frumos
Și alergărăm și vânarăm
Câmpul cu florile,
Dealul cu zorile,
Iar acum când soarele s-a ridicat de-o suliță,
Ne-am oprit aici, în această uliță!
La această casă,
Cu poartă de aramă, frumoasă,
Cu stâlpii de aur
Zugrăviți cu capete de balaur!

Fiul de-mpărat și sfetnicii lui, pe unde umblară
Se uitară,
Se mirară,
Și văzură o urmă de fiară;
Unii ziceau că-i urmă de căprioară
Să-i fie Domnului soțioară;
Alții că-i urmă de zână,
Să-i fie Domnului gospodină;
Dar nunul cel mare
Cu tohoarca de la stână-n spinare
Și cu nasul roș de tot,
S-a uitat atent peste tot

Şi-a văzut aici o floare frumoasă
Şi drăgăstoasă
Care de crescut creşte,
De înflorit înfloreşte,
Dar se ofileşte
Şi nu rodeşte!
Atunci ne-a trimis pe noi,
Voinici de soi,
Tot unul şi unul,
Cu mitraliera, cu brandul, cu tunul,
Să vă băgăm în sperieţi
Şi să vă facem să vă ascundeţi în scaieţi
Şi să luăm această floare
După care feciorul de-mpărat moare!
Acum, fără vorbă lungă,
Hai să dăm oile la strungă;
Ori floarea ne-o daţi,
Ori cu viaţă nu mai scăpaţi!
Avem la noi hârleţe de argint
Să scoatem floarea din pământ,
Cu tot cu rădăcină
Şi s-o răsădim la împăratul în grădină
Să-i priiască,
Să-nflorească,
Să rodească
Să se bucure şi să se veselească!

Dumneavoastră, socri mici,
Uitaţi-vă aici:
Hârtii cu pecete domnească!
Cine poate să citească!
Cine nu se pricepe, să nu vină
Că ridică caii noştri coada şi-i împroaşcă cu tină!
Cine nu ştie carte latinească
Să stea deoparte şi să nu ne scârghiască!
Că suntem răi de scârbă
Şi ne-apucăm de brăuleţ şi de sârbă!
Să ne-aduceţi, socri mici,
Niscaiva cărturari de pe-aici,

Vreun călugăr de la Slatina
Care bea vinul cu strachina,
Vreunul de la Neamț sau de la Sihăstrie,
Deprins cu vrana și cu apa vie
Să nu fie vreunul pe stil vechi,
Că-l creștăm la urechi!
Să nu fie vreun bărbos
Mincinos
De la Rădășeni sau de la Țarna-Mare
Că-l calcă harmasarii noștri în picioare!
Să nu fie din neamul lui Glicherie
Că descălecăm și-l facem puzderie!
Să nu fie vreunul cu nasul roș
Să ne citească cartea pe dos,
Nici vreunul cu barba cănită
Să rămâie cartea necitită!
Să fie un cărturar acătării
Priceput la de-ale mâncării!
Unul cu barba sură
Priceput la băutură!
Unul cu barba ca fusul
Să ne dea curând răspunsul!
Cât despre noi, răspunsul este
Ca-n poveste:
Cinci sute de pahare de vin
Și cinci sute de năframe de in
Cusute cu ibrișin!
Cusute cu flori de arnici,
Cum se găsesc pe-aici!
Poate să fie și de strămătură,
Dar să fie cu inimă bună!
Poate să fie și de mătăasă,
Dar să fie de-aici din casă,
Nu de pe la vecine
Să pățim vreo rușine!

Socri mici, ascultați
Și-n urechi băgați;
Când o da soarele-n deseară,

Toată oastea vă-mpresoară!
De n-aveți bucate de-ajuns
Să vă căutați loc de-ascuns!
De n-aveți sarmale și fripturi
S-o luați spre păduri!
De n-or fi mesele lungi,
S-o luați spre lunci!
De n-or fi butoaiele și damigenele pline,
S-o luați razna spre satele vecine!
S-aveți lăutari
Și bucătărese ca la domnii cei mari!

Socri mici, ascultați,
Și-n urechi băgați:
Dacă vreți cu obrazul curat să scăpați,
Să faceți cum îți putea
Și când a-nsăra,
Să lărgiți casa
Ca s-aveți unde-ntinde masa
Că-mpăratul vine-ndată
Cu oștirea lui toată,
Cu vreo cinci sute și încă vreo cinci,
Tot unul și unul de voinici,
Nați la stat,
Pricepuți la cap,
Cu mustața răsucită,
Cu ciubota văcsuită,
Cu fețele alese,
Cu mânicile sumese,
În măsele scobiți
Pentru mâncare pregătiți!
De mai aveți pe lângă casă vreo vacă, vreo oaie,
Tăieți-le și aruncați-le la tigaie!
De mai aveți vreun rățoi olog și vreun curcan chior,
Răsuciți-le gâtul și azvârliți-i în cuptor!

...Dar tot spunând noi verzi și uscate
Dinaintea fețelor dumneavoastră prealuminate,
Ni s-a făcut foame și ni s-a făcut sete:

Trimiteți după băutură niște fete!
Aduceți un tăbăltoc de perje uscate
S-aruncăm în cele guri căscate
Ce stau mai la urmă și mai la spate!
Și-un budăi de lapte bătut
Să-l turnăm pe gât
La cei care-și fac de urât
Și cred că noi n-am fi solie de soi!
Aduceți o traistă cu usturoi
Să dăm la ciocoi
Și-o dășagă de poame
Să dăm la cucoane,
C-au slăbit și ele de foame!
Iar la istea fete venite,
Ca ciorile grămadite
Ce se uită la noi speriate,
Dați-le câte-o ceașcă de lapte!
Dați-le ce le-ați da,
Ce s-a-ntâmpla,
Să-și mai potolească dorul și jindul,
Până le-a veni și lor rândul!

Socri mici, am mai spune ceva,
Dar nu avem unde ne așeza:
Că doar nu suntem ciobani de la oi,
Să descălecăm în noroi!
Aduceți niște covoare
Să coborâm aici, în băătătură, la soare!
Aduceți la caii noștri fân verde
Cosit în livede
Pe la Sfântul Gheorghe,
Cu niște coase de oțel viu,
Călite-n rachiu!
Caii noștri să mănânce
Și din urechi să nu miște!
Caii noștri să bea
Și din coadă să nu dea
Că doar coada nu-i făcută să dai din ea
Ci-i un fel de perdea

Şi nu-i frumos s-arăţi ce s-ascunde sub ea!

E-hei, socri mici,
Mai rar ca noi voinici!
Am trecut dealuri şi munţi
Şi codri cărunţi!
Am trecut dealuri şi munţi stâncoşi!
Bine v-am găsit sănătoşi!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

9. CÂNTECE DE AMĂRĂCIUNE

Frunzuliţă de lalea,
N-am gândit în vremea mea
C-aista trai l-oi avea,
Ş-aista pahar l-oi bea!
N-am gândit într-a mea lume
C-oi ajunge-aista zile
Ş-oi mânca aista pâne!

Mândră-i lumea cui i-i dragă,
Mie mi-i cerneală neagră!
Neagră-i, Doamne, cerneala
Mai neagră mi-i inima!
Amărâtă-i viaţa mea,
Dar n-o ştie nimenea
Amărât, Doamne, ca mine,
Nu mai e nimea pe lume!

Numai puiul cucului
Când îl lasă mama lui,
În mijlocul codrului,
În bătaia vântului!

Inimioara mi se frânge
Şi n-am la cine mă plânge!
M-aş plânge la codrul verde
Da nu ştiu dacă m-a crede!
Codrul are crengi plecate
Şi mie nu-mi dă dreptate!
Codrul are frunza lui
Şi nu crede nimănui!
Are păsări şi izvoare
Şi necazul meu nu-l doare!

(De la Bârsan Paraschiva, 40 ani, 1951, Mălini.)

10. AM FOST OM ÎN LOC DE DOI

Am fost om în loc de doi
Și m-au mâncat tot nevoi.
Am fost om în loc de trii
Și m-au mâncat dușmanii.
Am fost om în loc de patru
Și m-o cotlonit păcatu.
Am fost om în loc de cinci
Și-am umblat numai-n opinci.
Cu ciubote n-am umblat
Nici când m-am fost însurat.
Cu opinci de porc neras,
Doamne, multe am mai tras!

Dorule, durere grea,
Te-ai pus la inima mea,
Și nimeni nu te mai ia!
Te-ai pus cred cu legământ
Să mă vâri într-un mormânt!
Stau bolnav ca de lingoare,
Mă usuc ca iarba-n soare!

Frunzuliță ca socu,
Mândră floare-i norocu
Dar n-o are tot omu!
Norocu nu crește-n drum
Ca să-l ieie omul bun!
Norocu șădi-n pârau
Și-l găsește omul rău!
Bată-te sfinții, noroace,
De te-aș prinde, ce ți-aș face!
Ți-aș da foc cu lemne verzi,
Că pe lume nu mă vezi!

Ți-aș da foc și cu uscate
Că de tine n-avui parte!
Când norocu s-a-mpărțit,
Eram dusă la prășit!
Dar când s-a-mpărțit năcazu
Eram de față cu sacu!
Bătu-te-ar răul, năcaz,
Că de mic copil te-am tras!
De l-ar trage toți ca mine,
N-ar mai fi floare pe lume!

(De la Bârsan Paraschiva, 40 ani, 1951, Mălini.)

11. DACĂ SOACRA...

Dacă soacra-i omenoasă,
Iei broboadă de mătăasă
Și papuci de catifea,
Și sărută-te cu ea!
Da de-a ci afurisită
Și cu limba ascutită,
Dă-i cu pumnu după cap,
Că doar nu te-a alăptat!
Dă-i cu pumnu peste față

Că nu te-a purtat în brațe!
Iar socrului, tot așa,
Vezi și tu cum s-a purta...
De-a fi om cu judecată
Să-l respecti și să-i zici „tată”!
Da de-a ci un căpcăun,
Să-i pui în cap un ciaun
Și să-l dai pe ușă-afară
Ca pe-un fel de pierde-vară!

(De la Nițan Dumitru, 60 ani, Boroaia, 1951.)

12. DE URÂT...

De urât mă duc la vale,
El dă mugur și răsare!

De urât mă duc la pește,
El scoate frunze și crește!

De urât bocesc și strig,
Da urâtu face scic!

De urât mă duc la târg
El în urmă dă în pârg!

Urâtul l-aș secera,
La moară l-aș măcina
Și-n patru vânturi l-aș da!

(De la Nițan Dumitru, 60 ani,
Boroaia, 1953.)

13. LA-NCEPUT...

(cântec)

La-nceput, urātu-i mic,
De gândești că nu-i nimic!

După-aceea se-nmulțește
Și ca chiru înfrățește,
Sufletu ți-l otrăvește!

Doamne, de l-aș secera,
Doamne, de l-aș treiera,
Doamne, de l-aș măcina,
În Dunăre l-aș vărsa,
În vânturi l-aș vântura,
Să se ducă nouă zile
Să nu-l mai cunoască nime...

(Cules de Labiș Nicolae în 1951, de la
Dumitru Nițan, 60 ani, com. Boroaia.)

14. M-A FĂCUT MAMA...

M-a făcut mama pe mine
Ca să mă iubesc cu tine!
Frumoasă mai ești la trup;
Nu știi câte țâțe-ai supt!
Ai supt una, ai supt două,
Pline cu lapte și rouă!

Frumoasă mai ești la stat,
Nu știi cine te-a scăldat!
Nu știi cine, nu știi cum,
De ți-i carnea cu parfum
Nici din sticlă nici din târg,
Ci de păpușoi în pârg!

(De la Nițan Dumitru, 60 ani, Boroaia, 1951.)

15. INIMIOARA MEA FRUMOASĂ

Inimioara mea frumoasă,
De te-aș mai vedea acasă

Și să visăm împreună,
Privegheați de sfânta lună!

Să stai cu mine la masă,
Să bei un pahar de vin,
Să uiți de necaz și chin,
Sara să te culci cu mine
Să dormim sub stele line,
Să dormim pe prispă-afară
Sub stelele mari de vară,

Dimineața zori de zi,
Împreună ne-om trezi,
Și-om pleca tot amândoi
La strâns fânul în zăvoi!
Și la prânz om asculta,
Mierlele cum ne-or cânta!

(De la Nițan Dumitru, 60 ani, Boroaia, 1951.)

16. FRUNZULIȚĂ DE NEGHINĂ

Frunzuliță de neghină,
Inimă de zbucium plină,
Când te-oi mai vedea-mpăcată
Cum erai demult, odată!

Frunzuliță de-avrameasă,
De te-aș mai vedea acasă,

Că tot umbli pe cărări
Podite cu supărări!
Că tot umbli prin străini
Pe drumuri cu scai și spini!
Că tot umbli pe departe
Și nu-mi mai scrii nici o carte!

(De la Nițan Dumitru, 60 ani, Boroaia, 1951.)

17. SATUL MEU (CÂNTEC)

Satul meu, grădină dragă,
De tine dorul mă leagă!
Tare-aș vrea-napoi să vin
Pe unde-am trăit copil!
Să văd casa și măicuța
Pădurea și potecuța,
Izvoarele răcoroase
Și poienile frumoase!
Să văd brazii și brădanii
Pe unde pășteam cârlanii!
Să văd fagii și stejarii
Pe unde pășteam juncanii!

Să văd casa bătrânească
Cu laița țărănească,
În față cu grădinița
La poartă cu lămâiță,
Cu zorele la cerdac,
La garduri cu liliac!

Satule, dacă-aș putea,
Drumul ți l-aș săruta,
Drumul și grădinile
Și toate fântânile!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

18. STRIGĂTURI

(numai la un joc de bărbați)

Nu te da, nu te lăsa,
Giocul nostru nu-l strica!

Cine-aicea obosește,
Tună-l, Doamne, și-l trăsnește!

Nu te da muietului,
Ca iarba tăietului!
Nu te da la-nmuietură,
Ca iarba la tăietură!

Nu te da și nu te da,
Stai ca bradu, tot așa!
Capu sus ca la paradă,
Cine-i voinic, să se vadă!

Dați-vă cu toți deoparte,
C-aista nu-i joc ci-i șarpe!
Se-nvârtește, se mlădie,
Ce se-ntâmplă, nu se știe!

Unde șădi urâtù,
Gălbenește mohorù!
Unde șădi dragosteà,
Înverzește pajișteà!

Unde joacă fata fată,
Crește iarbă și pe piatră!

Unde joacă om frumos
Crește iarba-n loc pietros
Însă unde joacă hădu,
Plânge dedesupt pământu!
Când îmi vine puica-n cap,

Stai ca bradu nant și drept,
Cu inima tare-n ciept!

Cine jocu l-a lăsa,
Să nu-i crească cânepa!
Să n-aibă pânză-n război,
Să umble-n durligii goi!

Cine-a părăsi jocù,
Să nu-i mai meargă plugù!

Tot așa și tot așa,
Hu, hu, hu și ha, ha, ha!
Tu leliță, lelișoară,
Ieși oleacă pân-afară,
Nu lăsa puiul să moară!
Pentru-un pic de sărutat
Nici popa nu dă păcat!

Te-oi vedea mândro la vară
Cu cine-i dormi pe-afară!
Îi dormi cu doru tău,
Că cu mine ți-a fost rău!

Frunză verde-a fagului,
Grea-i viața săracului!
Sărăcie și tu dor,
N-am cuțit să vă omor!

Miresuică, buze dulci,
Tot mi-ai spus că nu te duci!
Tot mi-ai spus și tot mi-ai spus,
Pân la urmă tot te-ai dus!

Tremur ca frunza de brad!
Când îmi vine puica-n gând
Mă legăn ca frunza-n vânt!

Și iar verde rug de mură,
M-a mușcat badea de gură;
L-oi hui și l-oi mustra,
Poate iar m-a mai mușca!

Frunză verde buburuze,
M-a mușcat badea de buze!
Ies diseară iar la poartă
Poate mă mai mușcă-odată!

Frunză verde matostat,
Badea rău m-a mai mușcat
Și de umăr și de gură
De parcă-aș fi prăjitură!

Frunză verde ca agutu
Joacă surda și cu mutu!
Joacă turba și cu zdrulea
De se sperie pădurea!

Fetele din sat la noi
Parcă-s fiare de trifoi!
Cele din alte comune,
Parcă-s saci cu barabule!

Dragă mi-i cine mă-nghie
Că miroase-a iasomie!
Dragu-mi-i cine mă-nvârte
Că miroase-a flori mărunte!

Undi șădi urâtù
Se-nnegrește pământù!
Undi șădi dragosteà,
Se face pământu steà!

Miresuică draga mea,
De ți-a fi soacra prea rea,
Dă cu ce-ți vine la mână
Să zacă o săptămână!
Haț de cap și la podea,
C-așa fac și eu cu-a mea!
Nu te teme de păcat
Că ea nu te-a legănat
Și nici lapte nu ți-a dat!

Iu, iu, iu, că și-n mormânt
Eu tot trebuie să cânt!
Iu, iu, iu că și sub cruce
Eu la jocuri tot m-oi duce!

Când aud banta tunând
Îmi simt trupul tremurând!
Când aud sunet de diplă,
Păru-n cap mi se ridică!

Și iarba numai ovăz!
Tot pe deal, pe deal, pe deal,
Un'se face grâul rar
Și iarba numai podbal!

U, Doamne că tare-i bine
Când îi mândra lângă mine!
Aș ține-o la piept așa
Pân'ce Dunărea-a seca!

Dragu mi-i cu cine joc,
Că-i tot pară și tot foc!
Da cel care șădi-n drum
Îi mai mult un fel de fum!

Nu te uita fată lung,
Că n-am coarne să te-mpung;
Ce-ai făcut știe tot satu,
Da nu eu îs ginovatu!

Ia mai zi, mai zi, mai zi,
Cât îi vremea de-a iubi!
Că dacă îi bătrâni,
Tot îi sta şi-i hodini,
Ca plopul îi putrezi!

Ia mai zi, mai zi, mai zi,
Până când oi osteni!
Până-n sară, până-n noapte,
Până-n zori de ziuă poate!

Ia mai zi, Țigane, zi,
Pân ce cobza ți-a plesni
Că la mândra oi munci,
Și cu aur te-oi plăti!
Ia mai zi, mai zi, mai zi,
Până m-oi desmetici!
Lăutare, zi-i așa,
Până când m-oi dezbăta!

Tot pe șes, pe șes, pe șes,
Un'se face grâul des
Măi rachiu, sămânța ta,
De-aș putea, aș semăna!
Aș semăna-o-n grădină
Să te beu c-o gospodină!
Aș semăna câte-o falce,
Să te beu cu cine-mi place!

Frunzuliță matostat,
De rău ce m-am îmbătat,
Văd holerca sus în fag,
Și paharu-a treilea sat!

U, vorbește caraula
Cum că mi-am băut căciula!
Da dacă m-oi mânîe
Și cojocu ni l-oi bè!

Ce-ai făcut e treaba ta,
Singurică-ai vrut așa!

Ia mai zi, mai zi, mai zi,
Că la vară ți-oi cosi!
Ți-oi cosi cu coasă nouă
Prin trifoi bătut de rouă!
Ți-oi cosi și-apoi ți-oi strânge,
Trupșorul ți l-oi frânge!
Toată ziua ți-oi cosi
Și noaptea mi te-oi iubi!

Ține-te, mândră, de mine,
Că nu știu jocu prea bine!
Mă tem că m-oi prăvăli
Și nu știu ce-i mai păți!

Ia mai zi, mai zi, mai zi,
Că ce-a fi, nimeni n-a ști!
Azi îi soare și frumos,
Mâni a fi timpul ploios!
Azi îi bucuria mea,
Mâni a ninge și-a ploua!

Numai nirele-i buzat
De mult cât a sărutat!
Stă nirele supărat,
Nu-i convine ce-a luat!
S-a drăgostit c-o răsură
Și-a luat o strâmbătură!
A iubit dragostea lumii
Ș-a luat ciurma pădurii!
A iubit fată bălaie
Ș-a luat o ciumafaie!

Bine-i tânăr și holtei,
Că mergi sara unde vrei!
Da omul cel însurat
Sara stă legat de pat!

U, vorbesc vecinile,
C-am băut opincile!
Da dacă m-or prinde dracii,
Beu la crâșmă și bocancii!

Tot mă râd niște pachițe
C-am băut două bondițe!
Da de-mi beu izmenele,
Or râde Ilenele!

Vorbesc niște proști și proaste
C-am uitat plugu pe coaste;
Da eu plugu n-am uitat
Ci-o muiere m-a chemat!
Mi-a făcut semne din nucu
Și-am plecat ca hăbăucu!

Mă vorbesc cumetrele
Că mi-am băut betele!
Da când m-oi lua cu vinu,
Duc la crâșmă și chimiru!

Foicică de pe coastă,
Frumoasă-i mireasa noastră!

U, bătu-l-ar de bărbat
M-a dat cu capu de prag!
Bată-l Dumnezeu să-l bată,
M-a dat cu capu de vatră!
U, bărbatu m-a plesnit
C-am dus pânda la ghilit;
Cică s-o ghilesc în casă
Și s-o-ntind apoi pe leasă!

U, când mă bate bărbatu,
Sare de mă scoate satu!
Când mă ucide cu paru
Mă scoate numai primaru!

Supărat îi nirele
Că-l vorbesc vecinele!
Bucuroasă-i nireasa
Că l-a putut înșela!

Frunzuliță de pe coastă
Taci nireasă nu cii proastă!
Nu plânge și nu ofta
Că de-amu asta-i a ta!

Bărbățelu meu cel drag,
Mi-a dat șapte pumni în cap!
Bărbățelu meu iubit,
Din nou m-a cotonogit!

Frunzuliță de pe ram
Bun bărbat , Doamne, mai am;
Ține tare la nevastă
Și mi-a rupt și ieri o coastă!

Oameni buni, bărbatul meu,
Îi pânea lui Dumnezeu:
Mă bate numai cu bota
Și mă calcă cu ciubota!

U-iu, cânt cât oi trăi,
Că de-oi muri, mort oi ci!
U-iu, cânt că și-n mormânt
Eu tot trebuie să cânt!

Ce te uiți bade la mine:
Crezi că nu-s făcută bine?
Ia, te uită la obraz,
Că-s făcută cu răgaz!
Ia te uită la sprincene,
C-a muncit maica la ele!

Fă leliță, lelișoară,

Nu te uita că-s mărunț
Că zmulg gardu din pământ!
Tata n-a fost prea de leac
Da eu îs un pui de drac

La casa cu bârnele,
Stau fete bătrânele,
Și-și fac cocuri mari pe frunte
Ca ciupercile de munte!
Am un drăguț ca un ied,
Când intră-n trifoi îl pierd!
Trag nădejde c-a mai crește
Când a prinde mâța pește!

Nevasta care iubește
Se prefacă că bolește:
Zace-n pat și tot bocește
Și la drăguț se gândește!

Frunză verde de pe pom
Te-am iubit dar n-ai fost om!
Ai fost o gură căscată
Și ne-a știut lumea toată!
Decât slugă la popă
Mai bine să bați tobă,
Că toba-i a satului,
Da popa-i a dracului!
U, măi oameni, faceți loc,
C-aista-i vârtej, nu-i joc!
Pe cine mi-l întâlnește
La pământ îl și trânteste!

Pentru ce-am greșit asară,
Nu lăsa puiul să moară!
Pentru-un pic de sărutat,
Nici popa nu dă păcat!

Am fost mic
Și n-am cierit!
Ș-amu că-s mare, să chiei,
Când sunt mai drag la femei?

Mire, mire, după tine,
N-am văzut plângând pe nime!
Da după mireasă plâng
Toate florile pe câmp!
Plânge lunca de pe văi,
Inima din cinci flăcăi!
Zi-i țigane, tot așa,
C-om giuca până-a-nopta!
Om giuca până pe mâni,
Până mâni ori poimâni,
Să vedem cine-i bolând
Și s-a lepăda de rând!
U, u, u și ha, ha, ha,
Bateți talpa tot așa!
Bateți talpa românește
Și chiuiți țărănește!

Dați-vă deoparte toți
C-aista îi joc de hoți!
Joc de hoți și de tâlhari
Trăiți tot pe sub stejari!

(De la Gh. Panțiru, 50 ani, com. Mălini, 1951.)

19. STRIGĂTURI

De-ar trăzni, de-ar fulgera,
De la joc n-aş mai pleca!
De-ar ploua ploaie cu foc,
Nu mă mai despart de joc!

Cât a fi soare pe cer,
Giocurile nu mai pier!
Cât a fi soare pe lume
Giacu nostru tot rămâne!

Giocul nostru românesc
Îi pe plai împărătesc
Că gioacă din moşi strămoşi,
Numai zmei şi feţi-frumoşi!

Cât îi jocu de giucat,
Eu tot nu m-am săturat!
Până mâni dacă-aş giuca,
Tot nu m-aş mai sătura!

U, pahar, pahar, pahar,
Tu mă vindeci de amar!
Când te dau pe gât la vale,
Mă-nchin numai la matale!
Nună mare, bată-te,
Bea şi tu şi-mbată-te!
Că dacă te-i îmbăta,
Şi la mine te-i uita!

Tot cununi şi tot botezi
Da colacii nu-i mai vezi!
Când îi vorba de colaci
Ei se bat ca nişte draci!
Ia mai zi, mai zi, ȱigane,
Ca de-aici şi pân la vale
Şi din vale pân în deal

Zi-i pe-o strună, zi-i pe două,
Până ce-i vedea că plouă!
Ş-apoi zi-i cum îi putea,
Pân ce ploile or sta!

Tot pe loc, pe loc, pe loc,
Pân a lua cobza foc!
Tot pe loc şi pe-nvârtite,
Pân ce cobza s-a aprinde!

Tot aşa şi tot aşa,
Dare-ar dracu-n cobza ta!
Înainte şi napoi,
Că vine vremea de-apoi!

Lăutare, lăutare,
Trage cu arcuşu tare,
Să ia foc catrinţele,
Să crape opincile!

Lăutare, dac-o zici,
ȱine galbenul de ici!
Zi-i mai lung şi zi-i mai tare
Că-ȱi mai dau şi trei parale!

Ziceȱi lung, măi lăutari,
Că dau zece icusari!
Ziceȱi tare măi băieȱi
Că dau şapte sorcoveȱi!
Ia mai zi, mai zi, mai zi,
Pân ce prispa a-nverzi
Şi vatra a înflori,
Şi grinzile or rodi!
Zi-i pe struna ta cea rea,
Până când m-oi sătura!

Ș-o fugă mare de cal!

Ia mai zi, țigane, zi,
Că poate mâni n-oi mai fi!
Poimâni oi putrezi,
Nimeni nu m-a mai ști!

Zi-i țigane, zi-i avan,
Că n-am mai giucat de-un an!
Zi pe struna ta cea bună
Că n-am mai giucat de-o lună!

Zi-i țigane din lăută
Că mi-i mândra nelăută!
Nelăută, nespălată
Și cu fusta discicată!
A giuca cât a giuca
Și s-a duce și s-a la!

Zi-i odată și-ncă-odată
Pân s-a face cobza fată!
Zi-i din cobza ta cea proastă
Până s-a schimba-n nevastă!

(De la Gh. Panțiru, 50 ani, Mălini, 1951.)

20. STRIGĂTURI

Copiliță de pe șes
Te cunosc numai pe mers
Că ți-i mersul legănat
Și cuvântul alintat,
Că ți-i mersul de nuia
Și vorba de catifea!

Nevasta care-i frumoasă,
Seara luminează-n casă
Dar acea care-i urâtă
Face casa mohorâtă:
Șapte lămpi s-aprinzi în casă,
Tot nu vezi să stai la masă!

Hai leliță la căline,
Că la joc nu te ia nime;
Cine boala te-a lua,
C-ai fetit cu maică-mea!

Harnică-i nevasta-mea,
Scăpare-aș curând de ea;

Dintr-o chită de fuioare
De-abia face-o strecătoare!

Mândră-hăi, cămeșa tă,
Nu-i țăsută de mată
Ci-i țăsută de vecină
Pe brânză și pe făină!
I-ai dat patruzeci de ouă
Și ți-o pus și poale nouă!

Lele, de pe dinții tăi
Aș ierna șapte dulăi,
Ba și-o scroafă cu porci!
Mămăliga-ți stă pe dinți
De la patruzeci de sfinți!

S-a suit mîța pe scară
Ș-a căzut în plămădeală.
Eu credeam că s-a-necat,
Ea s-a dat la frământat
Ca să facă turtă dulce,
Toată lumea s-o mănânce!

Într-o zi și-o săptămână
De-abia scarmână o lână!

Fă leliță, lele-hăi,
Eu ș-asară-am fost la voi,
Ș-am văzut numai gunoi!
Du-te-acasă
Fă buhoasă,
Te spală, te fă frumoasă
Și pune de lăutoare
Șapte cofe și-o căldare!

Ce ai lele pe la poale?
Zurgălăi, bade Ioane!

Ș-îi mânca și dumneata,
Până dracu te-a lua!
Dă-mi și mie-un zurgălău
Ca să-l pun la mânzul meu
Să-i dau drumul la pârau,
Să-l cunosc dacă-i al meu!

Urâtul, bată-l pustia,
Nu-l da Doamne nimănuia.
Mai degrabă, dă-i o boală
Că zace și-apoi se scoală
Da urâtul de-l pălește,
Nimeni nu-l mai lecuiește!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

Urâtul din ce-i făcut?
Din omul care-i tăcut;
Pune-o buză peste alta
Și urâtul iaca-i gata!
Dragostea din ce-i făcută?
Din omul cu vorbă multă:
Că vorbește omeneste,
De urât te lecuiește!

Urâtul din ce-i făcut?
Din omul care-i tăcut:
Pune buză peste buză
De parc-ar zice din frunză!
El din frunză nu mai zice,
Urâtul iaca-i aice!

De urât mă duc în lume,
Și urātu-i după mine!
De urât mă duc de-acasă
Și urâtul nu mă lasă!

Să-i tai gâtul
Că m-a mâncat cu urâtul!
Că pentru urât nu-i leac,
Nici cruce și nici toiag
Și nici chetroiul la cap!

Foaie verde bob mărunț,
Urâtul din ce-i făcut?
Din omul posomorât!
Că tot tace și tot tace
Și urâtul nu-ți dă pace!
Că tot tace ca o stâncă
Și urâtul te mănâncă!

Urâtul dacă se lasă,
De nimica nu-ți mai pasă!
Urâtul dacă s-așază,
Îi tot noapte și-n amiază!

Protopopu-i protopop
Și tot are șapte opt!

Trec prin apă,
Nu se-neacă,
Trec prin foc
Şi nu ia foc!
Nu-mi găsesc de dânsul loc!

Bărbăţelul meu cel mort,
Adă sapa să-l dezgrop
Şi cuţitul
Pentru loc de arătură,
Luai fata ştirbă-n gură!
Pentru-un car cât tărăboanţa
Mă-nsurai cu Baba-Cloanţa!

Pentru-un locuşor de şură
Luai fata ştirbă-n gură!

Da un băitan ca mine,
Să n-aibă vreo trei copile?

Frunză verde de bujori
Are soacra trei nurori:
Una-i surdă, alta-i mută,
Alta-i cu scinarea ruptă!

Pentru-un locuşor de casă,
Luai fata cea rămasă!

Dacă-s crăcanat şi hâd
Nu mă pot băga-n pământ;
Îs amarnic de drăcos
Şi trăiesc ca cel frumos!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

21. STRIGĂTURI

Mergea lelea în camară
Cată-n oală rumineală.
Vine-napoi supărată
C-a găsit ulcica spartă
Şi rumineala vărsată!

Săracu fecioru tatii,
O vândut vaca cu lapti
Şi-o făcut ciubote-nalte!
Şi-acu plânge şi suscină
Că nu-i lapte nici smântână!

Vine iarna, n-am căciulă,
Da-s voios că am frizură!

Toată lumea cu sumane,
Numai eu cu polca mamei!

Are mama doi purcei,
Îi vinde şi-mi ia cercei!
Are mama vacă-n tindă,
O vinde şi-mi ia oglindă!

Iese lelea din bordei
Cu papuci de mii de lei!
Cu papucii scârţâind,
Cu maţele cârâind!
Cu catrinţă şi ilic,
Da fâină nici un pic!

(De la Postolache Georgeta, 24 ani, Mălini, 1951.)

22. CÂNTECE SATIRICE

(strigături)

Mă tot râd vecinele
Că mi-s hâde vetrele!
De-oi ajunge până joi
Mi-oi cumpăra măturoi
Și casa mi-oi mătura,
Gunoiul l-oi arunca,
Și vatra mi-oi văru
Și tot gospodină-oi fi!

Măi bărbate, îți spun drept,
Eu de-acuma nu mai torc!
Că de când tot torc la câlți,
Frunzuliță lemn vârstat,
De când m-am fost măritat,
Nici o rufă n-am spălat!
La cusut mă doare capu,
La crăsmă-mi găsesc eu leacu!
La-mpletit mă doare-o mână,
La crăsmă mi-i îndemână!

Așa zice lumea rea
Că nu fac nici o para!
Știe bărbățelu meu
Câte parale fac eu!

Vinu-i bun, rachiu-mi place,
Nu știu bani de unde-oi face!

Joacă lele cum îi jocu,
Că de nu-ți fac praf cojocu!
Lele, dă-ți la joc silința,

M-am îmbolnăgit de dinți!
De-oi mai toarce vreun fuior,
S-ar putea-ntâmpla să mor!

- Măi nevastă, hai la treabă!
- Tare-s bolnavă și slabă!
- Hai nevastă, la băut!
- Fă-nainte că te-ajung!
Oleacă mai zăbogesc,
Până ce mă-nbrobodesc!

Că de nu-ți fac praf catrința!

Frunzuliță strugurel,
Gioacă, mândro, mărunțel
Și mă ia de bărbățel!
Gioacă mândră legănat,
Că poate ți-oi ci bărbat!

Frunzuliță frăsinel
Gioacă bade singurel
Că papucii mei săracii
Parc-au giucat cu ei dracii!
Bănișorii i-am băut,
Papuci noi nu mi-am făcut!

Cât oi fi pe lume viu,
Oi bea vin și-oi bea rachiu!
Pe cumătru vin îl beu
Și cu dânsul mă mai ieu!

(De la Hancea Catrina, 50 ani, Mălini 1951.)

23. STRIGĂTURI

Cine bea vinul cu cana,
N-o mai mulge pe Joiana!
Cine-l bea cu sticlele,
Nu mulge nici caprele!
Cine-l bea cu garafă,
Nu mulge nici oaiă!

Foaie verde de bostan,
Câte garafe pe an,
Atâtea borte-n suman!

Fata asta ce-o-nvârtesc,
Mi-i dragă și-am s-o iubesc!
Fata asta ce-o joc eu,
De nevastă-am să mi-o ieu!

Măi bade cu cușma nouă,
Nu umbla sara la două!
Umblă numai pe la mine,
Dacă vrei să cie bine!

Este-un bade cu chimir
Și de dânsul mult mă mir
Că as'noapte l-au lătrat
Câinii dintr-un colț de sat!

Bate-o, bate-o, la pingică,
Să moară dracii de frică!
Bate-o tare și mi-o saltă
C-a ieșit dracu din baltă!
Ia ș-o saltă pe-un picior,
Că mai e un drăcușor!

(De la Ungureanu Rahila, 50 ani, Mălini, 1951.)

24. STRIGĂTURI

Dragă mi-i aiastă fată
Că-i cu iia înflorată!
Dragă mi-i cu cine joc,
Că miroase-a busuioc!

Busuioc cărămiziu,
Rău îmi pare, da-i târziu!
Rău îmi pare c-am umblat
Toată vara pe suhat,
Pe suhat și prin pădure,
După hribi și după mure:
Hribi nu știu câți am cules,
Da cu necaz m-am ales!

Nici de gospodari cumiști –
Am făcut de capul meu,
Și-am căzut la mare greu!

U, dă-i drumul să se ducă
C-a mâncat un miez de nucă!
U, dă-i drumul să pornească,
C-a mâncat poamă fetească!
Dă-i drumul să se repadă,
Nu cumva lumea să creadă,
Că mă am cu ea de bine
Și-o țin numai lângă mine!

Șade mândra la porțiță

Ce-am făcut, rău am făcut!
Singurică m-am bătut!
N-am ascultat de părinți

Și mă strigă din guriță
Și cu mâna semn îmi face
Să mă duc să nu-i dau pace!

(De la Ungureanu Rahila, 50 ani, Mălini, 1951.)

25. STRIGĂTURI

Ușurel-îs ușurel,
C-am mâncat carne de miel
Și costiță de purcel
De la Petre Novăcel!

Am să joc de-a pururi jocu
Până mi-a plesni cojocu!
Am să joc până la anu,
Pân-ce mi-a plesni sumanu!
Am să joc, tot am să joc,
Pân-a prinde cușma foc!

Îs bătrân de când îi lumea,
Da par nou ca și aluna!
Pun căciula pe-o ureche
Și mă iubesc șapte fete!

Frunzuliță de răchită,
Șade lelea-ngrămădită
Și de ochii mei ferită!
Să mă bată Dumnezeu
Dacă-am speriat-o eu!
Să mă bată sfânta cruce,
Dacă-au speriat-o turcii!

Dă-mă mamă, după drag,
Să-mi fie pământu larg!
Nu mă da după urât,
Să-mi fie pământu strâmt!

Frunzuliță fir plăpând,
Eu tot asta am în gând:
C-am să mor și nu știu când!

(De la Gherman Anica, 45 ani, Mălini, 1951.)

26. STRIGĂTURI

Mă-mpac cu bărbatu bine.
De-ar fi și alții ca mine:
Și duminică și luni,
Nu-mi simțeam capu de pumni!

De n-ar fi pe lume hramuri,
Ai vedea fetele-n hamuri
Arând câmpul și grăpând

Când aud la horă scripca,
Mă cuprinde parcă frica
Și mă-ntreb ce s-a-ntâmpla
Dacă scripca s-a strica!

Când aud la horă scripcă,
Prin călcăie mă furnică!
Când aud la joc vioară

Și sămânța sămănând,
Sămânță de sărbători
În tot felul de culori!

Când aud țambal și scripcă,
Păru-n cap mi se ridică!
Când aud fluier și trișcă,
Nu știu ce prin mine mișcă!

Când aud că-i horă-n sat,
Mă mușcă lupul turbat!
Când aud toba bătând,
Le las toate la pământ!

Zi-i țigane, până mâni,
C-amu gioacă cei bătrâni!
Zi-i țigane țigănește,
Că se gioacă moșnegește!

Prin inimă mă-ncioară!

Când aud toba și scripca,
Nu mai vreau să știu nimica:
Las ușile ne-ncuiate,
Și gitele ne-adăpate
Și mă duc să stau și eu
La raiul lui Dumnezeu!

U, moșnegii intră-n joc
Și sub ei pământu-i foc!
Moșnegimea-n joc se prinde
Pământul sub ei s-aprinde!

Badea zice: u și u!
Mândra strigă: nu și nu!
Badea zice: da de ce?
Mi-i frică de pânțele!

U, mândruță ca a mea,
Nu mai văd la nimenea
Eu o-ntreb unde se duce,
Ea s-așează să se culce!

(De la Gherman Anica, 45 ani, Mălini, 1951.)

27. DE URÂT

(descântec)

- Bună dimineața, apă curgătoare!
- Să trăiești, fărâmiță de soare!
- Bună dimineața, apă bună!
- Să trăiești fărâmiță de lună!
- Bună dimineața, sora mea!
- Să trăiești fărâmiță de stea!
- Apă bună, unde te duci? Unde alergi?
- Mă duc să spăl pietrele!
- Să spăl malurile!
- Să spăl ghicașii!
- Apă bună, apă curgătoare,

Spală-mă și pe mine de tot ce mă doare!
Spală-mă de lacrimi!
Spală-mă de urât!
De plânsul care-mi stă în gât,
De făcutul cu ulcele
Și de toate gurile rele!

Că și eu, apă curgătoare,
Îți dau pâine cu sare
Și mă rog să ai parte de soare!

(Fata spune cuvintele acestea dimineața, pe malul izvorului, fără să fie văzută și auzită de cineva; la urmă aruncă în apă pâine și sare și se scaldă.)

(De la Nițan Dumitru din Boroaia, 60 ani, 1951.)

28. DE FRIGURI

(descântec)

- Barză, barză, ce-ai în gușă?
- O căpușă!

- Dar în piept?
- Lapte ciert!

- Dar în pene?
- Frigurile tale!

- Atunci să te duci cu ele
Nouăzeci și nouă de ani,
Peste nouăzeci și nouă de țări,
Peste nouăzeci și nouă de mări,
Să rămân sănătos și curat
Ca argintul strecurat!

(Aceste cuvinte le spune cel bolnav de friguri seara, când stă barza în picior, pe vârful casei.)

(De la Nițan Dumitru, Boroaia, 60 ani, 1951.)

29. LOSTRIȚA

Cică Bunul Dumnezeu și Sfântu Petru, pe când tot umblau pe pământ, au ajuns într-o sară, trudiți peste măsură, într-un sat dinspre partea muntelui. Au bătut pe la porțile celor bogați și s-au rugat de găzduire dar nu i-a primit nimeni. Când să iasă din sat, iaca o căsuță mică, cu prispă de lut, acoperită cu paie. Sfântu Petru să nu tacă?

- Doamne, hai să încercăm la sărăntocul aista.

- Încearcă, Petre, a zis Dumnezeu.

- Ei, omule! Măi omule! Ia fă-te-oleacă pân la poartă!

Dar degeaba striga Sfântu Petru. Omu, cu izmenele suflecate pân deasupra genunchilor, frământa niște lut amestecat cu paie, îl tot călca și n-auzea nimic din cauza cânelui care hămăia de te-asurzea, repezindu-se la cei doi, când prin ostrețele de la poartă, când prin nuielile din gard. Sfântu Petru atunci i-a făcut semn cu mâna și omul a venit plin de lut pe țurloaie și tot strigând la câne: marș! tu jigodie! huo! șarlă!

- Omule, nu te supăra! Suntem niște drumeți străini! N-ai vrea să ne primești pe noapte?

- Dă, știi eu? Zice omul și se tot scarpină în cap. Dac-ați vrea să dormiți pe prispă, vă primesc cu dragă inimă. Vă dau o țolincă, o pernă și v-ați hodini cum îi putea și dumneavoastră. Înăuntru n-are să fie chip! Că după socotelile noastre, în noaptea aista, are să-mi nască muierea.

- Ne-om culca și pe prispă, om bun, da numai cânele ista amarnic să nu se dea la noi după ce-om adormi și să ne rupă, spuse, de data aceasta, Dumnezeu.

- N-aveți grijă că-l leg chiar amu!

Pe la miezul nopții, cele două sfinte persoane s-au trezit în văicărelile femeii care naștea. Sfântu Petru, milos ca de obicei, șopti la urechea lui Dumnezeu:

- Doamne, fă ca pruncul acesta să fie fericit și să aducă noroc și belșug în casa năcăjâtului istuia!

- Nu pot, Petre!

- Te rog, Doamne!

- Degeaba mă rogi, Petre!

- Omul ista-i un om bun. Ne-a primit în sărăcia lui.

- Știi Petre, dar n-am ce face. Pruncul aista, ca orice om, își are soarta lui.

- Ce soartă, Doamne?

- Soartă rea, Petre!
- Cât de rea, Doamne?
- Rea de tot Petre: va omorî pe tatăl său și se va însura cu maică-sa!

- Vai, Doamne, și iar vai! E păcat! Dă-i o soartă mai bună.
- Nu pot, Petre. Soarta-i soartă și s-o mântuit! Fiecare cu soarta lui!
... Omul din casă însă, auzind sușoteala bătrânilor de pe prispă, a tras cu urechea și-o auzit tot. Mai să-i vie rău! S-o frământat el cât s-o frământat, ș-apoi a luat o hotărâre: în zorii zilei, după ce au plecat drumeții, o zmulș copilul de lângă mamă-sa, ca un nebun, l-o înciptat într-un par de la gard ș-apoi s-o dus în lumea lui.

Biata mamă, lăhuză cum era, o fâpat ș-o strâgat și s-o târât pân la poartă să vadă ce-i cu copilul. Mai cu samă că era cel dintâi prunc al ei. Când acolo, bucuria ei: copilul era lângă gard, plin de sânge, dar giu. Pasămite, omul în tulburarea lui și-ntr-o leacă de-ntuneric, că abia începea să se crape de ziuă, crezuse că o înciptat copilul în par, dar, de fapt, îl rânise numai. Avea o zgârietură, ce-i drept, destul de mare, de-a lungul tâmplei ș-a obrazului. Mama ș-o luat copilul, l-o-ngrijit cu toată dragostea, l-o uns cu iruri, l-o strâns la piept, l-o alăptat, mă rog a făcut ea tot ce-o știut, până ce l-o văzut vindecat. Da după ce l-o văzut sănătos, o început să intre la gânduri: auzise și ea sporovăiala moșnegilor de pe prispă! A ci adevărat? Chiar erau oare Dumnezeu și Sfântu Petre? Sau or fi fost niște moșnegi zârghiți care au vrut să-și bată joc de ei? Făcea ce făcea și tot la întâmplarea aiasta îi era gândul. Dar dacă erau cu adevărat, Dumnezeu și Sfântu Petru? Mai auzise ea din povești că Dumnealor aveau obiceiul și mai umblau pe pământ. Da nu crezuse. Parcă nici acum nu-i vine să creadă. Se uita la copil, îl alăpta, îl gâdila cu degetul sub bărbie până când el încerca să râdă și zicea în sinea ei: nu poate să cie adevărat! Din vorbă lor așa se înțelegea că ei îs Dumnezeu și Sfântu Petru dar eu cred că erau niște uncheși hâtri, niște cerșetori deprinși cu tot felul de vorbe!”

Dar, într-o noapte a avut un gis. Se făcea că bătea cânele la poartă. Bătea de se omora nu alta. Era ca pe la niezul nopții. O ieșit afară și ce să vadă? La poartă stăteau din nou cei doi bătrâni. Exact așa cum îi văzuse și întâia oară, numai că erau cu chipuri luminoase de se vedea împregiur taman ca ziua.

- O să vă rog să dormiți tot pe prispă, că mi-i pruncul mic și noaptea când se trezește, mai plânge...a spus femeia.

- Fii liniștită, femeie, că nu vrem să dormim, a spus unul din ei pe care ea îl prepunea că ar ci Dumnezeu, că era olecuță mai înalt și parcă

mai luminos.

- Poate vi-i foame?

- Nu ni-i foame. Ne-am oprit la poarta dumitale să-ți spunem că noi nu suntem niște moșnegi zărghiți ci chiar așa cum ai auzit în noaptea aceea: Dumnezeu și Sfântu Petru! Și ca să nu te mai îndoiești, iaca îți lăsăm semn: mâni dimineață, când ai să te scoli, ai să vezi la poartă un cir de mac înflorit! Și s-au dus.

A doua zi dimineața s-a-ncinat ș-o bătut matane. Îi era frică de gis. Oare gisurile or ci adevărate? Multe din câte-o gisat ea nu s-au mai adevărit! Da aista? Doamne, apără și păzește! Apoi ș-o adus aminte și de sămn. Adică un cir de mac înflorit la poartă. S-o uitat dimineață și n-o văzut nici un cir de mac și s-o mai liniștit. Ce-ar ci să se mai uite odată? Da, era un cir de mac sălbatec, înflorit. Nu chiar la poartă, ci oleacă mai la o parte, între niște nalbă și holeră. Când l-o văzut, o țipat odată scurt de parcă cineva i-ar ci înciptat cuțitu drept în inimă. Amu nu se mai îndoia: fusese Dumnezeu și Sfântu Petru și soarta copilului asta era: să-l omoare pe tatăl său și să se însoare cu maică-sa! Ce să facă? Cu cine să se sfătuiască? Batâr de-ar ci omul ei acasă. Dar așa, spărios și tolomac, se dusesse în lumea lui! Decât cu-așa om, mai bine lipsă! Și fără multă vorbă, înfașă copilu, îi dă țâță să sugă pe săturatele și cum vine noaptea îl pune într-o copaie și-i dă drumul pe apa care curgea prin fundul grădinii, închinându-se și tot spunând: Dumnezeu să te aibă în paza lui, copile! S-o dus apoi în casă și s-o apucat de bocit. O bocit ea așa, vreo săptămână, da după aceea s-o întărit și s-o apucat de treabă:

- Āra! Că doar nu mi-oi pune de-amu juvătu-n gât! Aiasta i-o fost soarta și gata! Și ș-o catat de necazuri.

Da de sărăcie tot n-o scăpat. Poate dacă era oleacă mai bogată ar mai fi încercat-o vreun bărbat sau chiar vreun băietan cu măritatu. Că de frumoasă era frumoasă – Așa, de dragu lelii, mai îndrăznea câte un hojmalău să-i zgâțane poarta, dar femeia nu era dintr-acelea. Îi repezea cât acolo:

- Vezi-ți de treabă că de nu te trezești c-o oală de uncrop în cap! Când vreo femeie mai bătrână o căina că nu se mai mărită, ea răspundea:

- D-apoi ce să fac lele? Ciolanul fără carne, la nimeni nu-i drag! Ș-au trecut așa, vreo zece ani sau poate vreo cinsprezece.

Într-o sară însă o intrat în casă un om voinic. O împins poarta, o dat cu picioru în căne care se țânea să-l rupă, o împins ușa, s-o uitat oleacă la femeia care se speriașe ș-apoi numai ce zice:

- Bine te-am găsit, măi femeie! Ce te uiți așa? Nu mă mai cunoști?

Era bărbatul ei care se întorcea după atâția ani, la casa lui și la patul lui. Toată noaptea i-o povestit pe unde-o umblat și ce-a făcut. Plecase în America și câștigase bani buni. Era bogat. Da ce folos de bogăție, dacă nu ești la casa ta și la nevasta ta.

- Ia uite ici ce de-a bani! Măi nevastă, începem o viață nouă. Facem și noi cum au mai făcut și alții care s-au întors din America cu bani: facem casă bună și frumoasă, cumpărăm gite și pământuri, cumpărăm cai și căruță și ieșim și noi în lume ca gospodarii! Că, ce paștele mă-si, noi n-avem dreptul la viață?

- De, măi omule! Cum zici dumneata! Da cu-ntâmplările de demult, cum rămâne?

- Prostii! Să nu mai vorbim! Ne-am lăsat prostiți de pălăvrăgeala unor moșnegi. C-așa-i dacă ești bun. Cine-i bun îi și prost. Asta-i de când lumea. Dacă luam un par și mă repezeam la flenduroșii aceia, mai bună treabă făceam!

- Nu vorbi așa, c-a ci păcat, Doamne ferește!

- Nici un păcat! Din cauza lor mi-am omorât copilul!

- Taci, omule, că n-ai omorât nici-un copil!

- Cum adică, n-am omorât?

- Iaca-așa!

Și femeia îi povestește omului tot ce s-a mai întâmplat cu copilul. El ascultă și parcă nu-i vine să creadă. Îi bucură că nu-i ucigașul copilului său:

- Măi femeie, mi-ai luat o ciatră de moară de pe suflet! Mare pomană ți-ai făcut cu mine. Gisul tău, dă-l la boala! Tot gis! Numai proștii și săracii cred în gisuri. În America nu crede nimeni în așa ceva. Râd de tine când le povestești parascovenii de-aistea!

... Și anii au trecut. Vasile Lipan și muierea lui, Maria, au agiuns repede frunțași în sat. Oamenii îi porecleau „americanii”. Ș-au făcut casă nouă, cu podele, cu ferestre mari, drănițată frumos de niște meșteri de la Găinești, ș-au făcut gard de scânduri cu stâlpi de stejar, cu poartă înaltă săpată cu dalta frumos de niște meșteri de pe la Neamț, ș-o făcut fânărie înaltă, grajd încăpător cu vaci aduse din Austria, de la iarmarocu din Cracovia, aveau hărăbușcă, cai de rasă, pământuri. Le-a dat Dumnezeu și-un băitan care-o crescut repede, o făcut armata și s-o-nsurat cu fata popei din satul vecin. În spatele casei își făcuse Vasile Lipan, prisacă cum nu se mai văzuse. Stăteau buduroaiele unu lângă altul, cât era livada de mare. Când venea iarmarocul de Sânt-Ilie, Lipan își încărca butoaiele cu miere și sloiurile de ceară în trei harabale și se tocmea cu negustori din Austria, din

Polonia şi din Rusia.

Toate îi mergeau în plin. O singură supărare avea: nu găsea apă pentru fântână în bătătura lui. Aducea apă de la fântâna unui vecin şi nu se simţea bine. Cine n-are apă în ograda lui nu-i gospodar! Ba încă voia să facă o fântână specială, cum văzuse el prin America, să apeşi pe un mâner şi să vină apa singură în sus. Dar ce folos că toţi fântânarii aduşi de pe la Brădăţal, de pe la Răbâia, de la Brusturi sau de la Orţăşti, solomonari pricepuţi la treburile de-aistea, n-au dat peste vreun izvor pe pământul lui! Şi mai avea Vasile Lipan o supărare: se înădise de vreo două săptămâni un urs la ştiubeiele lui. În cele două săptămâni, cu toată paza pusă, fiara năvălise de vreo tri-patru ori şi-i făcuse destulă pagubă. Şi naiba ştie ce fel de urs a ci! Poate că-i un urs năzdrăvan că nu prinde într-însul nici un fel de haliciuri. I-ar trebui lui Lipan un om priceput şi îndrăzneţ care să-i păzească buduroaiele şi să-l omoare pe urs. Mai ales că anul era bun şi prisaca gema de muscă, de ceară şi de niere. Avere era acolo, nu glumă!

Şi iată că-ntr-o zi se înfăţişă în bătătura gospodarului nostru un om ca de treizeci de ani, voinic, desculţ, cu pieptul plin de păr şi cu ochii scăpărători, de altfel cu vorba blajină şi aşezată.

- Am auzit că ai avea nevoie de un hargat!

- Da de unde eşti dumneata, omule?

- Dinspre Buhalniţa!

- Şi cum de-ai agiuns până pe-aici?

- Apăi nu ştii dumneata? Omul sărac umblă din stăpân în stăpân până ce-l găseşte pe cel adevărat.

- Ei, treaba dumitale! Nu te ischitesc! Numai află dumneata că mie îmi trebuie un hargat care să nu se teamă de urs! Că iată cum stă treaba... Şi-i spune de-a fir a păr tot necazul. Ei, ce zici? Te prinzi?

- Mă prind!

- Da-i un urs mare de tot, mătahălos!

- Poa'să cie cum a ci, pentru mine-i tot urs!

- Şi nu prinde-n pielea lui nici un fel de haliciuri!

- Păi ce nevoie am de haliciuri? Vezi dumneata ghioaga asta? Eu cu așa ceva îi vin de hac! Nu-i nevoie să-l pălesc de două ori!

- Poate te lauzi...

- N-am obiceiul, gospodarule! Află că eu nu mă tem de urs cum nu te temi dumneata de-o cotarlă.

- Dacă-i așa, stai colo pe prispă şi te hodineşte şi nevastă-mea Ț-a da ceva de mâncare şi de diseară intri în slujbă. Ziua dormi şi noaptea stai de strajă. Uite stupii. Uite şi locul pe unde sare ursul. Iaca şi cele câteva

știubeie stricate. Albinele încă mai bâzâie împregiurul lor. Să iei în mână și furca asta. Iacă și pușca. Eu am tras, da degeaba!

- N-am ce face nici cu pușca, nici cu furca. Nu-s învățat. Eu în ghioagă mă bizui. Poa' să fie și împăratul urșilor, că tot îi fac capătul!

- Bine, voinicule! Fă cum știi, numai ursul să nu mă mai necăjească. De-oi fi mulțumit de dumneata, am să te răsplătesc de-ai să mă ții minte. Că de bogat îs bogat, da zgârcit nu-s, s-o știi! Poți să-ntrebi dumneata și pe vecini ș-au să-ț spuie și ei ce fel de om îi Vasile Lipan.

- Am întrebat deja, bădică. De-aceea am și bătut la poarta dumneata. Oamenii te-au lăudat și pe dumneata și pe femeia dumitale.

- Apăi atunci e bine! Măi fimeie, dă-i omului să mănânce și îndeamnă-l să se hodinească că la noapte om vedea ce ispravă a face.

Noaptea, paznicul și-a luat de-a umăr ghioaga fioroasă, ș-a ales locul de pândă și s-o pus pe așteptat. Din când în când își aprindea câte o țigară. Trecuseră cinci zile și ursul nu se arătase. S-o fi speriat? O ci fost rănit? Om vide!

Târziu când luna s-o dus către asfințit și s-o lăsat dincolo către Bistrița, iaca și Moș Martin! Venea încet, mătăhălos, mormăind ceva în limba lui. Nenoroc pe capul lui! Ion, că Ion îl chema pe argat, a zis Doamne-ajută, ș-o strâns ciomagul în mână. S-o șipurit până pe-aproape de urs, s-o ridicat în vârful picioarelor ș-o trăsnit cu sete. Ursul, care se ridicase-n două picioare a gemut înăbușit, aproape omenește și s-o prăbușit la pământ zvâcnind încă de câteva ori din picioare. Apoi nu s-a mai auzit nimic. Peste prisacă s-o lăsat o tăcere mare. Paznicul s-o așezat la locul lui, ș-o ațâchit, liniștit că ș-o făcut datoria cu gândul că stăpânul său are să fie tare mulțumit a doua zi.

În zorii zilei, satul s-a umplut însă de bocetele femeii. Ursul ucis de paznic, fusese chiar bărbatul său. Comedie mare. S-o strâns lume de pe lume, care se miră și se crucește. Ce-i cu minunea aiasta? Ce s-a întâmplat?

- Apoi iaca ce s-a întâmplat, lămurește femeia, frângându-și mâsurile și smulgându-și părul. Sara, după ce paznicul s-a dus la treaba lui, bărbatul s-o mai sfătuit oleacă cu mine. Că ce cred eu? Că face vreo ceapă degerată? Face bărbate am zis eu! Nu-l vezi câtu-i de voinic? Și pare om de credință! Apăi numai cu voinicia, zice el, când îi vorba de urs, nu faci treabă! Tăria e înlăuntru! Eu am să-l încerc, să știu pe mâna cui dau prisaca. Am să iau blana ceea de urs din șură ș-am să-i fac o vizită la noapte. De-a lua-o la fugă, m-am lămurit cu dânsul. Îi dau drumul să se ducă-n treaba lui.

- Mi-ar părea rău, omule, să plece, i-am spus eu. Pare harnic şi cinstit.

- Eu tot îl încerc! După aceea mă culc în fânărie, sus. Iaca așa, lume dragă, eu îmi așteptam omul să iasă din fânărie şi el îi răci, di când lumea!

...Ucigaşul a fost închis şi cercetat. O fost o vreme închisă şi iscodită de judecători şi femeia. Fel de fel de vorbe au umblat prin sat. C-aşai lumea: gură slobodă. Până la urmă, lui Ion aista, Ion Adusu îl chema, judecata i-a dat drumul. Omu nu era ginovat nici cât negru sub unghie.

Cum a ieşit de la închisoare, ş-o pus în traistă cele câteva lucrătoare, ş-o înfăşurat traista pe bota lui de carpăn şi ş-o cerut voie să plece:

- Apăi eu mă duc...

Femeia s-o uitat lung la dânsul ş-o-nceput a plânge:

- Sărace omule! Cine ştie ce blestem porţi după tine prin lume! Mi-ai omorât omu, fără să vrei, ş-amu mă laşi singură! Nilă mi-i de tine, nilă mi-i şi de mine, da mai nilă mi-i de sărmanul om a meu! Cân'să se bucure şi el de viaţă, iaca ce păcat o dat peste dânsul! Doamne, Doamne, iartă-mă şi nu mă pedepsi, da rău îţi mai baţi joc de oameni! Omule, eu nu-ţi port ură şi mânie şi nu te alung. Dacă vrei, poţi să rămâi. Treabă este de făcut cât lumea. Ți-oi da simbria meritată şi nu ți-oi spune niciodată nimic.

- Nu pot să mai rămân... Înțelege şi dumneata cum stă treaba... De câte ori ai să mă vezi, ai să-ți aduci aminte că Ț-am omorât omu. Ş-apoi satul, vorbele, cleветirile... Rămâi sănătoasă şi s-a-uzim de bine!

Cân'să iasă pe poartă s-o auzit deodată răcnete din mai multe părți: ursul măăă! Namila de urs intrase cu-adevărat în prisacă, de data asta ziua nămiaza mare, fără frică şi fără ruşine şi-ncepuse să răstoarne buduroaiele la rând. Albinele umpluseră văzduhul, bâzâiau înnebunit şi-ncercau în fel şi chip să-şi apere avutul. Moş Martin nu se sinchisea însă. Cotrobăia cu botul lui grosolan, ca o cioată de culoare neagră-gălbuie prin buduroaiele răsturnate şi din când în când, cu laba groasă dădea de-oparte albinele care tot încercau să-i intre-n ochi. Cu iuţea fulgerului, Ion Adusu s-o răsucit pe călcăie, o desfăşurat traista de pe botă ş-o pus-o pe umăr şi s-o răpezât la urs, ca un nebun, orbeşte, printre miile de albine ce se-nvârteau împregiur şi pe deasupra buduroiului răsturnat. O rădicat ciomagu taman în clipita când ursul, zărindu-l, se îndrepta către dânsul încet, sprijinit pe cele două buturugi de picioare de dinapoi. Ion, deşi slăgit de cele câteva săptămâni de puşcărie făcută, ş-o adunat tăti puterile, ş-o disface larg picioarele ca să se sprijine bine pe pământ, da răpidi di tăt, s-o înălţat olecuță, ş-o pălit. Pălitură

ucigătoare da nu chiar potrigită, că taman atunci un roi de albine o vrut să-i între-n ochi și Ion a nostru, în loc să-l pălească pe urs în creștet, o pălit alături, peste una din labe. Ursu o mormăit a boalii, cred că-i rupsese laba, și s-o năpustit ca turbat peste om. Ion, orbit și de albine care nu știau, saracile, că el le voia binele, nu s-o putut feri la timp și ursul îl izbi puternic cu laba cea sănătoasă peste spate, da așa de tare că i-o rupt și cămeșa și carnea până la os și l-o pus la pământ, plin de sânge. Da nici Ion nu s-o lasat. S-o ridicat într-o clipită și ce credeți c-o făcut? Cân'ursu s-o răpezât din nou la el, i-o pus traista-n cap ș-o strâns răpidi baierile în giurul gâtului gros și flocos. Apoi căzu gios leșinat. Moș Martin umbla bezmetic, la dreapta și la stânga, mormăia cioros, încerca cu laba sănătoasă să smulgă traista din cap, da degeaba. Oamenii care se adunaseră cu furci și cu topoare, l-au pălit și l-au împuns din tăți părțile și i-au făcut repede de petrecanie.

Ion Adusu, după isprava asta, a zăcut săptămâni la rând. Rana din spate i s-a vindecat greu. Femeia i-a făcut iruri din oloi de in, pojarniță și ceară curată și l-o oblojât. Babele din sat au sfătuit-o să-l afume cu păr smuls din blana ursului, da omu o făcut sămn că nu vrea că adică nu-i nevoie de așa ceva, că nu-i bolnav de frică. Chiar o și spus că nu i-o fost frică deloc.

Fața și mâsurile și capul tot, care-i erau otova din cauza înțepăturilor, i s-au dezumflat încetul cu încetul. Și Ion Adusu o-nceput să samene iar a om.

Când o socotit el că s-o-nzdrăvenit, ș-o-nfășurat din nou traista cam ferfenițată de ghiarele ursului, în giurul botei și s-o pregătit de plecare.

- Eu mă cam duc... Îs mulțămît batâr că te-am scăpat de urs. Așa urs n-am văzut de cân' mama m-o făcut și cred că pân la urmă îți făcea palancă toată prisaca. De-amu poți ci liniștită că n-are cine să-ți mai strice buduroaiele!

- Îți mulțămesec Ioane, pentru binele ce mi-ai făcut. Mare curaj ai avut. Eu, cum ți-am mai spus, nu te-alung și nici nu-ț port mânie. Cum vrei, așa fă! Cum te-a lumina Cel de Sus! Dă-mi traista să-ț pun ceva de ale gurii. Iaca un caș abia luat din strecurătoare, o pâne scoasă asară din cuptor, oleacă de sare și câteva cepe. Ia și șăpu ista cu rachiu că ți-a prinde bine! Pofitim și sâmbria. Ia te rog toț banii pe care ți-i dau, că-i meriți. Dacă nu erai dumneata, nu știu ce mă făceam cu ursu. Dacă plecai atunci c-un șfert de ceas mai devreme, aliluia!

Ion Adusu o mulțămît și s-o-ndreptat către poartă. Da cân' să iasă în drum, femeia a sâmtât în inimă o durere vie, ca împunsă de un vârf de

cuât ş-o cuprins-o mila:

- Măi omule, măi omule... Un' te duci? Încotro? Ce-ai să faci?

- Nu ştiu, o răspuns Ion Adusu. Nu ştiu nici unde mă duc, nici ce-am să fac. Niciodată n-am ştiut. Şi nimeni dintre noi nu ştie. Mă duc şi eu așa!

- Rămâi aici.

- Ce să fac? a prins a râde Ion, încetişor. Urşi înădiţi la prisacă nu mai sunt. Şi chiar de-ar mai ci, nu m-aş mai lupta cu dânşii; că-n mâna asta şi-n umăru ista une m-o atins Moş Martin cu lăbuţa lui, mi-a cam secat puterea.

- Lasă urşii... Câte nu-s de făcut pe lângă casă? Mai dregi un gard, mai învârteşti râşniţa, te mai duci la moară, la pădure, ai grijă de gite...

- Au să prindă a grăi oamenii...

- Lasă-i în plata lui Dumnezeu pe oameni. Că dacă te-ai lua după gura lor nu mai ieşi nici la un capăt! Au să grăiască o vreme ş-apoi au să tacă. Cine-i om de omenie şi nu poartă pe umeri în loc de cap, bostan, îşi dă sama că-ntre mine şi dumneata nu poate ci ninica. Eu sunt o femeie de-amu trecută de 50 de ani, iar dumneata dacă-i ci având vreo 30! Rămâi! Singură o să-mi cie tare greu. Mă duşmănesc mulţi din cauza averii. Că şi bărbatu ista a meu nu s-o mai săturat de strâns avere. Mi-aş aduce băietu aici da nu vrea să vină. S-o gospodărit bine în satul vecin şi nu-l mai trage inima încoace. Şi nici cu nora nu prea mă împac: umblă cu nasu cam în prăjină şi-i ţâfnoasă. Fată de popă, ce vrei! Au să-n-ceapă unii să mă fure. Ba au să prindă a mă cerca când unul când altul pentru măritiş. Sunt destui vădăoi în sat şi gospodăria asta, cuprinsă şi arătoasă, face cu ocii la mult. Şi mie numai de asta nu-mi arde amu!

- Şi mie mi-i nilă de dumneata, zice Ion Adusu. Da, crede-mă că nu pot să stau. Aici aş avea un pat ca lumea, o pernă sub cap, o şolincă de învelit şi-o îmbucătură mai acătării şi ȳ-aş avea grijă de gospodărie ca o slugă credincioasă. Da nu mi se pare potrigită treaba. O să creadă oamenii că-i tot adevărată bănuiala de la început, cum că adică anume l-am omorât pe Ion Lipan ca să mă oploşesc în gospodăria lui! Ş-apoi eu îs făcut să am starea vântului şi hodina colbului! Rămâi cu sănătate!

Şi s-o dus. Femeia, Maria lui Lipan, s-o uitat lung după dânsul ş-o lăcrămat. Poate de nila lui, cum mai spusese, poate de nila ei, sau poate așa, ca orice muiere proastă şi slabă de înger. Ion Adusu o ieşit repede din sat, da când la marginea satului, s-o simţit deodată vlăguit. Ce Dumnezeu? gândea el în sine. Parc-aş ci tras la plug. S-o aşăzat gios, a scos pacul de tiutiu, ş-a răsucit încet o ȳăgară, apoi ş-a catat în cealaltă parte a curălii

cremenea și amnarul. Deodată, o făcut ocii mari; odată cu amnarul o tras din cură și cheia de la lacata cea mare care atârna pe ușița de stejar de la zămnic. Cu vreo două zile mai înainte, stăpâna îi dăduse cheia să facă oleacă de curățenie și să așeze niște ciuveie. După ce-o terminat treaba, tot ea i-o spus: ține cheia la dumneata, Ioane, că tot te trimet în zămnic după una, după alta. Numai vezi să n-o prăpădești. În zămnic, nevasta lui Vasile Lipan ținea butoaiele cu niere, bărbânțele cu brânză, sloiurile de ceară curată așezate tot clituri, clituri, tăbăltoacele cu fasole, țuhalii cu sămânță de in și cânepă. Avere era acolo, nu șagă! Iar lăcată ca aceea nu se mai vedea și nu se mai găsea nicăieri. Fusesse cumpărată cu ani în urmă, pe 20 kg de aramă, de la niște căldărari din Polonia care trecuseră granița încoace, către noi, cu căruțe pe roți înalte, cu purandei și cu catări pe la Bunești. Cum Dumnezeu, am uitat să-i dau la plecare, cheia? mormăie el ca pentru sine nemulțumit. Dar și ea...Cap sec... Cum de nu i-a venit în gând să ceară cheia? Poale lungi și minte scurtă... Ducă-se-n acolo! Doar n-o ci având la așa lăcat o singură cheie! Înapoi nu mă mai întorc cât îi hăul!

Se ridică, se mai uită oleacă la cheie, apoi o azvârli în buruieni și o luă la drum, nemulțumit. Îl necăjea gândul cu lacata și cu cheia. Îl necăjea ca o pietricică în opincă, la mers, cum avea obiceiul să spună un prieten deal lui, călugăr. Cleopa îl chema pe prietenul acela al lui. Când te supără un gând la drum, spunea el, e ca și când ai avea o pietricică în opincă. Te sâcâie și n-ai spor. Se uită fără să vrea la opinci. Erau noi. I le dăduse tot stăpâna sa cu vreo câteva zile în urmă. N-ar fi trebuit să le ia. Avea dreptate Cleopa. O pietricică în opincă, fie ea cât de mică, te supără: când se simte, când nu se simte! Așa și gândul. Da dacă nu mai are altă cheie? Păcat de lăcată! Așa ceva n-a mai văzut nicăieri. De unde o ci avut Vasile Lipan 20 kg de aramă ca să dea pe lăcată? Și la urma urmei de unde știe el, că a dat 20 kg de aramă? Așa i-a spus ea, Maria lu Lipan. El s-o nierat ca prostu: măi, a boalei lăcată! Iar ea i-a spus toată povestea. Proaste-s și femeile istea, gândește el și o ia la picior mai repejor, alicnind olecuță de parcă ar fi avut cu-adevărat o pietricică-n opincă. Și hai, hai, tot mai repede la drum.

Dar cum mergea așa, numai iaca ce-o vede în gând pe Maria lui Lipan, plângând și cu toporu-n mână, necăjindu-se să fărâme lacata. Așa de limpede o vedea de parcă era aievea! Doamne ferește! s-a speriat Ion. Să știi că altă cheie nu mai are! Să mă-ntorc oare s-o caut? Da parcă, o mai găsesc?

S-a întors ș-a căutat până ce n-a mai putut. Numai n-o găsea și n-o găsea! Parcă pusese dracu coada pe ea! Voia să lase baltă toate și s-o-

ntindă iar la drum, când blestemata de cheie sclipi deodată în bătaia soarelui ce se lăsase cam la ojână, lângă o tufă de urzică moartă pe care el din întâmplare o plecase cu vârful opincii. A luat-o în mână și s-a uitat cu bucurie la ea. Abia atunci și-a adus însă aminte că o cheie, chiar la fel cu asta, a mai văzut undeva. Își aduce aminte și unde anume o văzut-o; deasupra ușii din tindă, unde mai erau și alte chei și verigi și lacăte vechi și multe alte mărunțișuri. Nu se poate să nu știe și femeia de cheia aceia. Știe sigur. Dar chiar dacă nu știe, o să caute și-o să găsească. Nu, nu se mai întoarce să-i dea cheia. Cine știe la ce se mai gândește. Femeile ca femeile... Ci pune-o în cură, vorbește el singur și ce-a fi om mai vidé!

Dar după ce face o bucată bună de drum se pomenește șchiopătând și bombănind: afurisită treabă și cu cheia asta! Adică de ce oi fi pus-o eu în cură? Vine ea după mine s-o ceară? Nu! Mă mai duc eu înapoi să i-o dau? Nu! Am de gând s-o prad pe biata femeie, mai târziu peste vreun an-doi? Nici pomeneală! Atunci? Ducă-se de la mine! Și cum zice, pe dată vâră mâna-n cură, o scoate și-o zvârle din nou, cu scârbă și cu ciudă. Și hai la drum iar, șontâc, șontâc, că-l supăra ceva în opincă – o pietricică sau cine știe ce altă ceva. Nu mai era vorba de ce spunea Cleopa ci îl supăra ceva cu adevărat. Fire-ar să fie de opinci. Mai bine și mai repede ar merge cu picioarele goale. S-a boierit și el!

După vreo trei-patru km, s-a așezat jos, hotărât să se descâlțe de opinci să vadă despre ce este vorba. Are să le descâlțe și are să le pună pe umăr. Sau are să le azvârle. Ce-i trebuie lui opinci? N-a avut ce se face că stăpâna sa i le-a dat cu vorbă bună și cu o privire ca de mamă. Nu, nu trebuie să le zvârle. Are să le păstreze. La iarnă au să-i prindă bine.

Tot gândindu-se însă la opinci și la pitricica ce-l supăra, îl fulgeră prin cap un gând care-l încremeni: dar dacă nevasta lui Vasile Lipan o să creadă că anume am plecat cu tot cu cheie? Dacă mă bănuiește că sunt tâlhar? Că vreau să mă întorc la noapte sau peste câteva zile să-i deschid zâmnul și poate să-i dau și ei una în cap? N-are să-i mai tihnească îmbucătura!

Știi că mi-am făcut pomană cu dânsa! Trebuie să caut cheia și să i-o duc. Dar cum adică să mă bănuiesc de așa ceva? De ce să mă bănuiesc? Sunt prost de-a binelea! O avut destul timp să mă cunoască. Știe că sunt un om cinstit. Un tâlhar nu-și pune viața în primejdie de moarte, cum mi-am pus-o eu cu ursul! Și-apoi cine mai găsește cheia? Unde naiba am aruncat-o? Treaba ei la urma urmei. Gândească ce vrea. Dacă-i proastă, proastă să rămâie! Înapoi nu mă mai întorc. Dumnezeu e deasupra și știe că gândul mi-i curat. Nu, nu mă întorc!

Soarele a trecut de ojană și eu mă tot învârtesc ca un nărod. Bate cu piciorul în pământ și parcă nu mai simte pietricica. Încearcă din nou. Nu mai simte nimic. Își face repede o țigară și pleacă. Călătorului îi stă bine cu drumul, își aduce el aminte de niște vorbe, tot ale lui Cleopa.

Cum mergea însă așa bucuros că nu-l mai supăra nimic, un alt gând scoase capul ca o viperă, din crăpăturile sufletului său: dar dacă găsește cineva cheia? Vreun hoț? Vreun ticălos? Dacă o găsește cineva, pricepe îndată că e de la lacata lui Vasile Lipan. Că și Lipan aista era un lăudăros fără pereche. Cică avea obiceiul să spuie: lacată ca a mea și femeie ca a mea, n-are nimeni în sat. Nici Han-Tătar nu le dă de capăt! Da cum de i-o fi venit în gând lui Lipan să se facă urs? Doar i-am spus că nu mă tem de urs nici măcar cât de-o cotarlă. Și i-am spus că cu aista ciomăgău a nieu, nu pălesc de două ori ci numai o dată!

Și de ce se lăuda el adică cu femeia lui? La ce se gândea? La cinste sau la frumusețe? Dacă-o pune la un loc cu lacata, cred că la cinste se gândea. Că adică nimeni nu se pricepe s-o deschidă. Poate se gândea și la frumusețe. Că nevasta asta a lui Vasile Lipan trebuie să ci fost la vremea ei frumoasă. Nici amu nu-i urâtă.

Ei, da asta nu mă interesează pe mine. Da cu cheia îi altă mâncare de pește! Cum o găsește cineva, cum o și cunoaște. Dacă-i om de treabă, se duce la poarta lui Lipan ș-o strigă pe femeie: ei, tu femeie, ie-ț cheia și ai grijă să n-o mai prăpădești! Da dacă-a ci un ticălos, se duce în toiul nopții, deschide lacata ș-o pradă pe femeie. Apăi nu-i păcat de Dumnezeu? Și n-aș ci și eu un ticălos? Îmi fac o țăgară, mă-ntorc după cheie și ce-a ci a ci: mă-ntorc să-i duc cheia.

Și iată-l pe Ion Adusu făcând din nou cale-ntoarsă. Caută și caută cheia de zor și numai n-o găsește. Iar o pus dracu coada pe ea! Caută și bămbănește și-și tot șterge sudoarea de pe frunte cu mâneca de la cămeșă. Cân'vede pe cineva venind pe drum, se ascunde după niște dâmburi și stă așa tuchilat până ce drumețul se duce în treaba lui și nu se mai vede. Apoi iar iese și dă-i băiete cu căutatu! Când să scapete soarele dincolo de Pleșu, iaca și cumătra cheie iese la iveală! De ciudă, o ia, o trânteste de pământ ș-o calcă cu opincile: bată-te să te bată, blestemato, c-ai scos sufletul din mine!

Când a bătut la ușă la nevasta lui Vasile Lipan, era noapte de-a binelea. I-a deschis ea și nu s-a mirat deloc. În mijlocul casei, pe-o măsuță de cele nici cu trei picioare, aburea o mămăliguță caldă, chiar atunci răsturnată, pe un fund de lemn de tei pe care îl meșterise el, Ion Adusu, cu câteva zile mai înainte. Alături, două străchini de lut și două linguri de

lemn.

- Am venit să-ți aduc cheia...

- Bine Ioane. Pune cheia pe prichici și vină de mănâncă, că-i masa gata.

Au mâncat în tăcere. Opaitul de pe prichiciul vetrei pâlpaia: cân' se făcea nic di tăt de ziceai c-amu, amu îș dă duhul, cân'se îngiora și lumina toată casa. După ce mănă, Ion mulțami și se pregătea să plece.

- Vezi-ți de treabă, omule! Minte ai? Unde să pleci asupra nopții? Ia și te culcă și te-i duce mâne! Iaca laița îi așternută. Culcă-te și-nveleşte-te cu asta! Hai, nu te mai codi, fă cum îți spun!

Ion s-a scărpinat în cap, a mai vrut parcă să spuie ceva apoi s-o așăzat pe marginea laiței ș-o început să-și desfacă nojițele de la opincă. Când s-o descălțat la piciorul stâng o-nceput să bombănească: ei, drăcie! Credeam că-i numai o părere și când colo...

- Ce-i Ioane?

- O pietricică în opincă. M-o cam necăjit pe drum. Mâni am să las opincile aici. Merg mai ușor și mai cu spor fără ele. Și nici n-au unde se vâra pietricelele aistea blestemate.

- Lasă-le Ioane. Le-oi da de pomană la cineva. Amu culcă-te că ești trudit.

Ascultător, Ion se vâra supt țolinc și trase și tohoarca pe el. Se întoarse cu fața la perete și după olecuță de timp începu să sforăie.

Femeia strânse masa, spală strachinile, mătură pe gios apoi rămase pe gânduri. Opaitu, pe prichici, continua să pâlpaie; când murea di tăt, când se făcea bucuros și jucăuș. Uneori stătea cu flacăra nemișcată, de parcă asculta ceva. Sau poate se uita cu băgare de seamă prin toate colțurile să vadă ce se întâmplă. La ușă se auzi un zgrepțânat ușor. Maria lui Lipan se ridică, ia o bucată de mămăligă, deschide ușa și-o aruncă cânelui. Cânele, cu ocii lucind în lumina opaițului, face odată: hap! și prinde în gură bucata de mămăligă. Femeia închide ușa, trage încet zăvoru și se așează pe laiță lângă omul care dornea. Stă și se gândește. Poate se gândește la ziua de ieri. Poate se gândește la ziua de mâni. Poate se gândește la ziua de azi. Poate nu se gândește la nimic. Că omu cân' nu se gândește la nimic, tot așa stă de parcă s-ar gândi la tot ce-i pe lumea asta ba și pe cealaltă! Stă pe marginea laiței, cu coatele răzămate pe genunchi și cu capul în palme. Opaitul se uită lung și mirat la ea.

Ș-avea dreptate să se nire, că Maria doar plângea. Plângea așa încet fără să se audă. Se temea poate să nu-l trezească pe omul trudit și bătut de soartă de lângă ea. Își șterge ochii cu pestelca și se uită la opaiț. Apoi se

ridică și suflă în opaiț. Opaițu sfârâie olecuță și trimite pin întuneric în tăti părțile miros di său ars. Maria își desface șitoarea de la catrință, leapădă cojocelul, spune Tatăl Nostru și Miluiește-mă Dumnezeu, bate trei matane cum a învățat de la mămuca ei, după aceea, cu grijă și cu teamă, ca să nu-l trezească pe cel care doarme, se strecoară și ea sub tohoarcă.

În câțiva ani de la întâmplările aistea, gospodăria întemeiată de Vasile Lipan a înflorit și mai mult. Urmașu și ucigașu său fără voie era tot așa de harnic și de priceput. Stupii s-au înmulțit și mai mult. Fiecare buduroi roia de două-trei ori pe vară. Pe la Sfântu Ilie vedeai în grădina lor atârând de poala copacilor, ca niște ugere negre, roiurile care așteptau să fie prinse în roiniță și așezate în buduroaie proaspete frecate cu mătăcină. În prisaca lor cântă toată vara peste 300 de știubeie. Butoaie mari, pline cu niere așteaptă iarmarocu de la Sântu Ilie și negustorii de la Viena, de la Cracovia, de la Kiu. Sloiurile de ceară cât roata carului nu mai încap în zămnic și stau, o parte, în tindă, unele peste altele, până în pod. E un miros de ceară de te sfințește. Stâna s-o mărit și ea. Bărbânțele cu brânză, nu le mai știe numărul. Ba încă, Ion Adusu o izbândit ș-acolo unde Vasile Lipan n-o putut face ninic: o făcut fântână bună, cu apă limpede, multă și rece, chiar în ogradă. Da asta-i o poveste care merită să cie spusă și știută de oameni.

Tot se plângea Maria că i-i greu să care apă de la fântână vecinului. Cân' era mai tânără, treaba era mai ușoară, da amu cân' iarba s-o trecut demult de coasă...

Într-o zi Ion, cum s-o sculat, în zorii zilei, o ieșit numai în izmene și-n cămeșă afară în ogradă ș-o strigat-o și pe nevasta lui: Tu, Marie, ia fă-te-ncoace! Iaca aici o să facem fântână... și-i tot arata un loc sub nucul cel bătrân și rotat din fundul ogrăzii. Femeia s-a crucit:

- Tocma sub nuc Ioane? Și ce ți-a venit? Așa, nitam-nisam? Nu cumva ai gisat ceva?

- Ba chiar am gisat!

- Vezi-ți de treabă Ioane, că gisurile nu-s adevărate, spuse femeia cu teamă. Spunea Vasile a nieu, Dumnezeu să-l ierte, că-n America nimeni nu crede-n gisuri. Că cică numai proștii cred!

- Vasile avea dreptate. Cele mai multe gisuri îs mincinoase. Și-i bine ca omu să nu se ia după ele. Da unele din ele să știi că-s adevărate. Ai să vezi că gisul pe care l-am gisat eu as'noapte îi din cele adevărate. Și așa cum era, în izmene și-n cămeșă și cu ocii cârciți de somn, îi spune gisul: se făcea că el, Ion Adusu, pescuia cu ciorpacul pe marginea unui iaz și deodată o ridicat din apă o lostriță di tătă frumuseța. Cân' să pună mâna pe

dânsa, dihania i-a vorbit cu vorbe omenеști, giucându-și în lumina soarelui solzii strălucitori: Ioane, zicea, să nu te atingi de mine că-i bucluc! Faci pacat de moarte. Mai bine fă ce te sfătuiesc eu. Aici, în apa asta caldă și stătută, nu-i de mine. Mie-mi trebuie apă rece venită din bezne și din pietre. Și ce mă sfătuiești? Am întrebat-o eu. Măi Ioane, zice ea, tu ai în fundul ogrăzii un nuc mare bătrân. Sapă sub nuc, către miază noapte, la un stânjân de la rădăcină, șai să dai de apă rece. Fă acolo fântână. Eu am să mă simt bine și tu ai să fii binecuvântat!

- Și? o clipit femeia.

- Atât! Mâni chem meșteri, Marie. Aici e apă, să știi. Lipan o pus la vremea lui pe meșteri să sfreddească toată ograda, da aici nu i-o venit în gând să-i pună!

- Nu i-o pus!

- Păi vezi?

- Zicea că aici nu se poate săpa din cauza nukului. Spunea și el și meșterii că rădăcinile trebuie să fie groase...

Meșterii aduși de Ion s-au apucat de treabă. La început nu prea aveau îndemn să se apuce de lucru și parcă le flutura în ochi un fel de răs subțire. Ion a băgat de seamă și le-a tăiat-o repede: ce gândiți voi în capul vostru, îi treaba voastră – mie să-mi faceți ce vă cer eu că pentru treaba asta vă plătesc. Și vă plătesc bine că am de unde și nici cârcioabar nu sunt! Găsim apă, nu găsim, voi în pagubă nu rămâneți! Da unu dintre meșteri, cu păru alb, care era mai marele celorlalți, a grăit cu blândețe: domnule Ioane, nu-i vorba numai de bani. Că niște meșteri ca noi nu lucrează numai pentru bani. Noi avem suflet și obraz, ca niște meșteri vechi ce ne găsim. Drept aceea suntem datori să-ți spunem că după părerea noastră aici n-are să fie apă! Ion iar le-a tăiat-o: ce-am zis, am zis! N-a fi apă, oi rămâne eu de rușine!

Au săpat și-au trecut cu greu printre rădăcinile nukului. Când dădeau de rădăcinile groase, lăsau hârlețul și puneau mâna pe bardă ori pe toporișcă. După o vreme au dat de piatră tare. Băteau în ea, cu dalta și cu ciocanul, de săreau scânteii. Au trecut prin straturile de nisip și de clei, da izvorul tot nu l-au găsit. Când și când, dădeau de câte un firisor subțire de umezeală care lăcrăma. Fumai o țigară până ce cădea o picătură. Meșterul cel bătrân avea obiceiul să spună: c-o floare nu se face primăvară și c-o lacrimă nu se face fântână! Din când în când se întrebau:

- Dăm oare de apă? Bătrânul ridica din umeri și tăcea. Dar se vedea că era supărat. Într-o zi când au ajuns pe la vreo 25 metri, bătrânul a răbufnit:

- Domnule Ioane, gata, punem punct! Vezi și dumneata că nu dăm de apă! Dacă vrei, ne plătești, dacă nu, tot atâta! Da de săpat mai departe nu mai săpăm că ne facem de rușine. Ce părere ș-or face oamenii de prin satele astea, când or vedea că noi, cogeamite fântânari, am săpat aicea ca niște proști? Nu ne mai cheamă nimeni să le facem fântână!

Ion i-o luat cu vorba bună și i-o îmblânzit:

- Meșterilor, vedeți mâna asta a mea dreaptă? Să mi-o tăiați de la cot dacă aici unde săpați voi, nu-i izvor bun de fântână! Sunteți meșteri și vă cinstesc ca pe niște meșteri pricepuți. Da nici eu nu-s crescut la pripon și mai cunosc și eu câte ceva. Faceți cum vă spun și n-are să vă pară rău! Săpați mai departe că nu mai e mult!

Meșterii s-au muiat și s-au apucat din nou de lucru. Săpau întunecați și mohorâți și scoteau afară cu frânghia și cu ciubăru, așezate pe niște scripeți, clei și piatră tocmai din fundul pământului. Câte unul arăta cu capul către Ion care se mai foia pe lângă ei și făcea un semn cu mâna la tâmplă că adică stăpânul ar fi scrântit.

Numai că, într-o zi, pe la prânzul mare, când agiunseră cu săpturile pe la 30 metri, izvorul a răbufnit deodată, rece și vijelios, gros ca piciorul omului. Cel care săpa la fundul fântânii, o făcut semn în grabă, cu frânghia, către cei de sus, de la vârtej și scripeți, să-l scoată afară, că-i primejdie. Balaurul rece, cu solzi de argint, fluiera din limba lui drăcească, se încolăcea repede pe fundul săpăturii și se umfla în sus.

A doua zi au măsurat apa din fântână: peste opt metri. Ce mai chef s-o făcut atunci la casa lui Ion Adusu! O chemat pe părintele să facă sfeștanie ș-o-ntins masă la umbra nukului cu rachiu bun adus de la Hoișie din Fălticeni cu malai copt în cuptior pe frunză de hrean și cu sorghitură de găină. Meșterii răsplătiți cum se cuvine. Oamenii din sat se uitau cu respect la Ion Adusu: pasămite, nici ei nu credeau că acolo sub nuc are să dea cineva de vreun izvor. Numai Maria rămăsese parcă speriată și din când în când îi spunea:

- Ce fel de om ești tu? Ce fel de gisuri gisezi? Doamne ferește, cine știe ce mai gisezi într-o noapte! Asta fusese la vreo patru ani după ce se luaseră.

Și iaca așa, să tot ci trecut vreo zece ani. Treburile păreau să meargă bine. Numai că toate-s până-ntr-o zi.

Era în ziua de Sfântu Ilie. Se auzeau pe drum, cu noaptea-n cap, cum mergeau la Fălticeni, la iarmaroc căruțele cu fete și flăcăi. Cântau și chiuiau și făceau o larmă ca aceea! Se crăpa de ziuă. Ion și femeia lui se treziseră de atâta larmă și stăteau liniștiți în pat la oleacă de vorbă, ca de

obicei. Erau mulțumiți că ei își vânduseră marfa cu câteva zile mai înainte, și nu mai erau nevoiți să meargă chiar azi când îi toiul iarmarocului și să înghită praful și zăduful și înghesuiala. Da nici acasă nu aveau de gând să se omoare cu treaba că doar Sânt Ilie îi cogeamite sărbătoare. Și gingașă pe deasupra! Din te miri ce, sfântul se supără și-apoi necazu-i gata! Așa că stăteau în pat într-un fel de lene plăcută și sporovăiau.

- Doamne, Ioane-hăi, ce-om face noi cu averea iasta? Că de adunat se tot adună.

- N-ai grijă că are cine se-ntinde la ea. Feciorul tău și cu ai lui, și cu popa, socru-su, abia așteaptă să-nchidem ocii! Așa că...

- De, parcă n-aș vrea să le-o lăsăm lor. Așa, de-a boalei! Că mangosita de noră-mea nu dă pe-aici decât din Paști-n Crăciun și-atunci tot cu capu pe sus de parcă-i pute pin ograda și pin casa noastră! Os de domn de-ar ci și tot ar ci olecuță mai cum se cade!

- De, măi nevastă! Eu ce să zic? Nu m-amestec. N-am cuvânt aici. Poate-am avè într-o zi un copil al nostru!

- N-o să avem, Ioane. Mi-o trecut timpul.

- Om lua un orfan și l-om crește.

- Așa mă gândesc și eu, spune Maria și se întoarce cu dragoste către bărbatul său. Măi Ioane, zice, iaca timpul o trecut și mâni-poi-mâni n-om mai ci! Tu ești om în putere da eu mă las de-amu de ceea parte a muntelui! Și iaca nici amu nu știu prea bine cine ești și ce-i cu tine. De ce te ferești de mine? De ce nu-mi povestești viața ta?

- La ce bun?

- Așa, ca să știu și eu. Ca să nu mi se pară că te ferești de mine și mă disprețuiești. Și să nu fiu mahnită, omule!

Ion tăcea. Ea îi vârâ mâna în sân pe sub cămașa albă de cânepă, își purta încet degetele prin părul ca de urs de pe pieptul lui și-l rugă din nou:

- Fii bun și spune-mi, ca să știu și eu cu cine mă culc sara și cu cine mă scol dimineața, cu cine mănânc dintr-o strachină, cu cine merg alături, pe ziț, în căruță. Cine ți-e mamă? Cine ți-e tată?

- Ți-aș fi spus de mult, Marie, dar vezi că nici eu nu știu.

- Cum așa? Când ai venit întâia oară la noi, de unde ai venit?

- De la mănăstire.

- Nu te-nțeleg. Doamne ferește, îi ci fost călugăr?

- Nu, călugăr n-am fost. Am fost slugă la călugări. Slugă la mănăstire. Am păscut oile și le-am muls, am avut grijă de cireada de vaci, m-am îngrijit de albinele mănăstirii, m-am luptat cu lupchii, cu urșii, cu bursucii, cu ploile, cu vântul, cu stâncile, cu șaroaiele, cu prăpăstiile... Cât

privește buduroaiele, avea mănăstirea vreo cinci sute. Era muncă grea.

- De aceea ai plecat de la mănăstire?

- Nu de aceea! Cu munca ieșeam eu la capăt. Aveam și un prieten călugăr, Cleopa, cu care mă-nțelegeam. Parcă Ț-am mai pomenit de el. Așa că, despre partea asta, puteam să-mbătrânesc la mănăstire...

- Atunci de ce ai plecat?

- Din cauza unui gis!

- Un gis? Alt gis? Unu a fost cu lostrița.

- Și aista tot cu lostrița. Tot cu lostrița aceea. Una la fel. Nu ți l-am spus... Am vrut să ți-l spun atunci, în dimineața aceea când te-am chemat la nuc să-ți arăt unde trebuie să facem fântâna. Voiam să-ți spun că lostrița pe care am gisat-o în noaptea aceea, am mai fost gisat-o o dată cu ani înainte. Pe urmă, nu știu ce mi-o venit ș-am tăcut. Da amu, că m-ai zgândărit, că cine mi-i mamă și cine mi-i tată și că de ce am plecat de la mănăstire, iaca îți povestesc. Ai și tu dreptate. Ca mâne om închide ocii ș-om pleca pe ceea lume fără să ne cunoaștem.

- Îț spuneam că am plecat de la mănăstire unde slugăream de când mă știu, din cauza unui gis. Se făcea că mă găseam pe malul unui lac. La fel cu iazul din gisul celălalt, al doilea, cu fântâna. Parcă era iazul mănăstirii, dar mult mai mare, mai limpede și mai frumos. Mi-aduc aminte că chiar în gis mă întrebam: ce s-o-ntâmplat cu iazul ista al mănăstirii? Cum s-o făcut deodată așa de mare și de frumos? Stăteam pe mal și pescuiam. Știam, tot în gis, că pescuiam, ca în fiecare an, de Blagoveștenie. Așa era obiceiul la mănăstire și așa-i și acum: de Blagoveștenie se mănâncă la trapeză, pește. Fiecare călugăr ori frate, ori slugă, ori pribeag, ori cie ce-a ci, primește o strachină cu borș de pește, o giură de pește fript, o căciulie de usturoi și-un calup de mămăligă din aceea învărtită la două bețe. Cel care scotea în fiecare an peștele din iaz, pentru masa de Blagoveștenie, eu eram. În mine avea starețul încredere. Așa și amu, în gis. Pescuiam care va să zică pentru Blagoveștenie. Dar era apa așa de limpede că se vedea pân la fund cum foiesc peștii de toate soiurile și în toate culorile. Vedeam și păstrăvi de-o frumuseță. Tot în gis mă-ntrebam: de unde Dumnezeu or ci venit păstrăgii aistea în iazul mănăstirii? Că ei tot caută apă rece și curgătoare! Se vedeau și racii cum se mișcă încet pe lângă maluri. Când am tras ciorpacul, am rămas încremenit: o lostriță mare, cu solzi strălucitori, ici-acolo cu pietre nestemate pe ea, se uita la mine cu niște oci omenești, ca de nireasă, și spunea cu glasul dulce de te-nfiora:

- Ioane, dă-mi drumul înapoi că eu nu sunt din iazul vostru. Eu

sunt mai de dincolo, dinspre munte. M-am rătăcit pe-aicea şi-mi caut drumul înapoi.

- Să-ţi fie de bine, i-am răspuns. Măine se mănâncă peşte la trapeză că-i Blagoviştenia şi preacuvioşii călugări or să fie bucuroşi să guste carne de lostriţă.

- Ioane, dă-mi drumu şi-am să-ţi spun o taină mare, se roagă ea.

- Întâi spune tu, frumoaso, taina cu care te lauzi, şi pe urmă om vedea.

- Ioane, tu nu ştii cine ţi-i mamă şi nu ştii nici cine ţi-i tată! Da să faci cum te-nvăţ eu. Pleacă din mănăstire. Ia-o pe cirul apei tot în sus, tot în sus, şi-ai să-ţi găseşti părinţii. Ai să găseşti pe tatăl tău şi pe mama ta!

Când am auzât eu asemenea vorbe, batâr că eram în gis, m-am bucurat tare. Am luat lostriţa în braţe şi-am lăsat-o să lunece în apă. Când a căzut în apă, o făcut „pleosc”! şi pe dată apa s-o tulburat şi-o-nceput să ciarbă ca atunci cân’stângi var. Era o forfoteală şi-un abur şi-un miros ca de pucioasă, că m-am speriat. Am ţipat şi m-am trezit. Cum m-am trezit, m-am încinat şi-am bătut matane. Şi tot atunci m-am dus la Cleopa, prietenul meu. I-am spus gisul şi el m-o sfătuit să fac chiar aşa: s-o iau pe apă în sus şi să iscodesc în dreapta şi-n stânga că cine ştie poate dau de părinţi. M-am luat şi m-am dus la părintele stareţ şi l-am rugat să-mi dea simbria că vreau să plec.

- De ce să pleci? ridică el sprâncenele mari.

- Ca să-mi caut părinţii, i-am răspuns. O venit vremea, preacuvioase părinte, să aflu cine mi-i tată şi cine mi-i mamă.

- Aşa ceva nu cred c-ai să poţi afla, fiul meu!

- Ba eu cred c-am să aflu, preacuvioase. Şi la trapeză am auzit citindu-se din cărţile vechi: caută şi vei afla!

- Lasă, fiule, cărţile, că nu poţi tu înţelege ce scrie în ele! Tu te pricepi mai bine la oi, la albine... Te-ai întrebat vreodată de ce te cheamă Adusu? Ion Adusu? Pentru că te-a adus cineva la mănăstire, amu treizeci de ai! Şi iaca fiule, ai crescut mare, ai prins a face treabă la mănăstire, te-ai făcut păstor şi prisăcar şi pescar şi nimeni n-a-ntrebat de tine: nici bărbat, nici femeie, nici tânăr, nici bătrân, nici vântul, nici pasărea, nici tăcerea, nici piatra, nici soarele, nici luna, nici veveriţa, nici jderul, nici râsul, nici şarpele, nici şopârla....

Bătrânul stareţ cu barba albă, slab şi uscat toacă, spunea cuvintele rar, de parcă citea moliftele sfântului Vasile şi fiecare cuvânt spus, mă făcea să îngheţ. Parcă-mi îngheţa inima de jos în sus, câte puţin. Mă durea şi simţeam că mor. Am uitat de obligaţia ce aveam de a ci mereu supus şi

ascultător, ș-am urlat ca un prost la părintele stareț:

- Ba da! Ba da!

- Cum adică ba da, ba da? o-ntrebat bătrânul, uitându-se printre pleoapele apropiate și obosite. Ce vrei să spui?

- Vreau să spun, preacuvioase, că totuși, cineva a-ntrebat de mine.

Bătrânul a făcut abia amu ocii mari di tăt și s-o apropiat de mine:

- Cine, fiule?

- Lostrița, am șoptit.

Starețul o stat oleacă gânditor. După aceea s-o uitat la mine așa, cam dintr-o parte, cum nu l-am văzut niciodată. Credea pe semne că nu-s în toate mințile. M-o îndemnat cu blândețe să vorbesc:

- Povestește fiule....

- Eu i-am spus gisul. După ce am terminat, bătrânul a stat din nou gânditor ș-o tot numărat, ș-o numărat cu ochii închiși mățăniile de abanos. Într-un târziu, o grăit:

- Nu știu ce să zic, fiule. Gisurile, ca gisurile... Unele spun ceva, altele nu spun nimic. Unele-s de la Domnul, altele de la Diavolul. E bine să nu ne încurcăm cu ele. Dar în visul tău e ceva care mă tulbură.

- Lostrița, zic eu.

- Nu lostrița, ci faptul că ță s-o spus s-o iei pe râu în sus.

- Putea să spună pe râu în gios, zic eu.

- Dacă spunea pe râu în gios, poate ță-ăș ci cetit moliftele Sf. Vasile sau ale Sfântului Ioan Gură de Aur, te-ăș ci binecuvântat și te-ăș ci trimis să pescuiești cu adevărat în iazul nostru, ca de-atâtea ori, că iacă mai sunt câteva zile și-i Schimbarea la Față, când îi dezlegare la pește, la vin și la untdelemn! Da, vezi că ță-o spus s-o iei pe râu în sus și asta, cum spuneam, îmi dă de gândit.

- Nu înțeleg, am zis...

- Ascultă ș-ai să înțelegi. Amu treizeci de ani, tot pe râul aista, ai venit de la deal la vale, până-n poarta mănăstirii într-o copăiță...

Când Ion a agiuns cu povestirea la cuvântul „copăiță”, femeia a sărit în sus ș-o strâgat ca îngiunghietă: Doamne, Dumnezeu!

Era albă ca varul, cu părul răvășit, cu ocii măriț, gata să-i sară din găoace. S-o prăbușit la pieptul lui Ion strigând: nu-i adevărat! nu-i adevărat! Doamne nu-i adevărat! Doamne fă să nu cie adevărat!

După aceea o-nceput să-i caute tamplele bărbatului, când pe cea din dreapta, când pe cea din stânga și când o sâmtât la una din ele o cicatrice mare, o ridicat mâinile în sus la Ion ș-o strâgat cât ce-o putut:

- Ioaaane! Ioaaane! Ce-ai făcut Ioaaane! L-ai omorât pe taică-tu și

te-ai însurat cu maică-ta! Cum ai să mai trăiești, Ioane? Cum am să mai trăiesc?

Apoi a cîcat în genunchi în fața icoanei și tremura și plîngea, și-i clănțneau dinții în gură:

- Maica Domnului...Măicuța Domnului...De ce? De ce ai îngăduit? De ce nu ți-o fost nilă? De ce n-ai zâs ninica? De ce ai tăcut? Unde să mă duc? Un'e să mă ascund? Cine mă primește? Cine mă iartă? De ce taci? De ce nu spui o vorbuliță? Dacă nu ți-o fost nilă de mine, de ce nu ți-o fost nilă de omu ista? De copilu meu pe care l-am purtat în pîntece și l-am născut și l-am alăptat? Un'e să mă ascund să nu mă mai vadă soarele? Să nu mă mai vadă luna? Doar în fântână...

Și cum a zis cuvîntul fântână, tot atunci, așa în cămeșă cum era, a zbughit-o pe ușă afară, mai înainte ca Ion s-o poată opri și ș-o dat drumu în fântână!

Amu, Ion ce să facă? O străgat în dreapta, în stînga, pe la vecini, pe la cumetri, că-ș făcuse mulți cumetri în sat, și le-o spus nenorocirea. Oamenii au venit cu frînghii, cu căngi, cu prăjini și și-au dat drumu în fântână. Da n-au găsit ninica. Au ieșit oamenii vlăguți de-atîta căutătură ș-au prins a se supăra:

- Măi Ioane, tu glumești? Maria nu-i în fântână! Poate n-ai văzut bine. O fi fugit pe lîngă fântână, ia așa la vale, printre copaci. Sau, mai știi? ăi ci avut năluciri...

- Măi, oameni buni, nu-s nebun și nici năluciri n-am avut. Am văzut destul de bine! S-a aruncat chiar în fața mea. Doar oleacă de n-am prins-o. Am auzit-o și țipînd. Cred că-i părea rău și voia să cie scapată.

Oamenii s-au vîrât din nou în fântână. Unii stăteau sus la frînghii, doi, gios, în adîncul pămîntului. Acei din adîncul pămîntului tot se sfătuiau între ei. Se auzea de sus. Dar tot n-au găsit ninic.

- Ioane, tu spune ce vrei, da în fântână nu-i nici o femeie.

Atunci, Ion le-o spus așa:

- Măi oameni buni, spuneți și voi ce vreți, da Maria îi la fundul fântânii. Agiutați-mă să sleiesc fântâna, că trebuie s-o găsesc! S-o scot afară și să-i fac cele creștinești. Știu că nu-i glumă să sleiești o fântână ca asta. Dar plătesc! Nu cât face ci de șapte ori mai mult, ca să cie pomană pentru sufletul Mariei.

Oamenii s-au prins. Și de nila lui Ion și de dragul câștigului. Două zile au scos apă din fântână cu ciuberele. Scoteau apa ș-o răsturnau alături. Apa se scurgea la vale, ieșea pe supt poartă și se ducea pe drum. S-o umplut drumu de apă. Au agiuns și la fundul fântânii. Au început să scoată

mâlul. Și cân'acolo, mai la urma urmei, au dat de-o dihanie vie. Stătea pitită tocmai gios, gios de tot, vârată olecuță într-o scobitură, pe unde năboia apa izvorului. Întâi oamenii s-au speriat. După aceia ș-au făcut curaj zicând că ce poate să cie, că doar n-a ci lup, n-a ci leu nici tigrul, au prins-o ș-au azvârlit-o în ciubăr. Pe urmă au făcut sămn din frânghie să tragă repede cei de sus. Cân' o agiuns ciubăru sus, toț s-au crucit: o lostriță! Cum așa? De unde lostriță în fântână? Cine-o mai auzât? Solomâzdră, da! șârpe, da! broaște, da! Da lostriță? Aista-i dracu! O spus unu din ei, ș-o ridicat barda pe care-o avea în mână, ca s-o pălească.

- Nu! o strigat Ion ca scos din minți. Să n-o atingeți!

Apoi a luat-o în brață ș-o-nceput să vorbească cu dânsa de se niera toți cât erau acolo și-și făceau cruce. Ion zăcea:

- Tu erai, va să zică... Te văd amu a treia oară! Întâi te-am văzut în gis... A dăua oară tot în gis... Amu, a treia oară te văd de-a-devăratelea! A dăua oară, când ni-ai spus să săp fântână aici c-am să dau de izvor, nu m-ai amăgit. Am găsat izvor bun după cum să vedi. Da nici întâia oară nu m-ai amăgit: mi-ai spus s-o iau pe apă în sus, c-am să găsesc pe tata și pe mama. I-am găsit.

Ion Adusu s-o oprit oleacă din vorbirea lui cu lostrița ș-o rădicat ocii către oamenii care stăteau încremeniți, cu păru zbârlit în vârful capului. S-o uitat la ei lung și le-o spus:

- Țineți minte ce vă spun: Vasile Lipan pe care l-am ucis cu bota, fără să vreau, îi tatăl meu adevărat. Iar Maria care s-o aruncat în fântână și pe care voi n-o mai găsiți, o fost mama mea adevărată. Am omorât pe tatăl meu ș-am trăit cu mama mea! Aistea toate le-o aflat cu bune dovezi Maria și mi le-o spus. Din cauza asta, s-o aruncat în fântână. Lostrița asta, eu o dau din nou în fântână. Să nu s-atingă nimeni de ea. Să nu vă mai atingeți nici de fântână. Să pecetluiți roata și ciutura și să rămână toate așa, neclintite, ca acum, pentru veșnicie. Averea asta toată câtă e aici, să rămâie în sama primăriei pentru văduve și pentru orfani și pentru tot felul de binefaceri, pentru odihna sufletului robilor lui Dumnezeu Vasile Lipan, Maria, soția lui, și Ion Adusu, fecioru lor. Așa să faceți! Lostrița, o dau înapoi.

Cum s-o aprochiet de marginea fântânii, dihania, cu solzi aurii, frumoasă și gioaie, deodată a sărit și s-o dus în adâncuri.

Ion n-o mai spus ninica. S-o dus și ș-o luat bățul lui vechi, de sub coardă, ș-o luat traista lui cea veche, o spus către oameni: cu bine și cu sănătate, o ieșât pe poartă și s-o tot dus. Nimeni, niciodată n-o mai auzit de numele lui. Fântâna o rămas așa, neumblată. Au crescut buruienile și s-o

năruit. S-o năruit cu timpu şi casa, şi gardurile, şi poarta, şi prisaca şi copacii, tot, tot! Că nimeni n-o vrut să se mai așeze pe locul acela. Da satul acela a agiuns de pomină. O-nceput lumea să-i spună satu lostriței. Mai pe urmă i-o spus numai Lostrița. Da ce fel de lostriță o fost aceea, eu drept să vă spun, nu mă agiunge capu.

V-am spus şi eu, cum am auzât!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951.)

30. ULCIORUL FERMECAT

Trăia odată într-un sat de munte, poate pe la Găinești, poate pe la Berchișești, nu-mi mai aduc aminte pe unde, un băietan harnic şi frumos, da sarac peste măsură! Mai erau oameni săraci, nu-i vorbă, dar chiar așa ca dânsul parcă nu se mai pomenise. N-avea de nici unele: nici casă, nici gard la ogradă, nici tu o găină, un cocoș pe lângă el, nici coadă de vacă sau de oaie. Batră o capră de-ar ci avut, tot ar mai ci fost cum ar mai ci fost, da așa...

Şi să nu credeți că era leneș, unul din aceia care adorm cu mămăliga-n gură. Doamne ferește! Era foc de harnic! Toată vara muncea la boierul din sat, la popă şi la dascăl. Da ce folos că nu s-alegea cu nimic! Când au murit taică'su şi maică'sa, cu vreo câțiva ani mai înainte, o lăsat pe urma lor tot datorii pe la boier şi la popă şi la dascăl. Că şi ei erau oameni săraci şi tot împrumutau de la cei bogați pe timp de iarnă. Mă rog, cât au trăit ei, munceau amândoi, ba muncea şi băitanu şi scoteau datoria la capăt într-un an. Dar dacă ei au murit şi băiatul a rămas singur, el, cu toată hărnicia lui, n-o mai dovedit să iasă la capăt! Şi s-a înglodat pân'la gât în datorii, bietul Ionică, că așa îl chema.

Taică'su şi maică'sa au murit amândoi odată. Adică într-un an. O dat vânt rău peste dânsii, o gogit cât o gogit, şi gata. I-o dus popa Bulhac la cimitir. Întâi pe el şi după aceea pe ea. Cum au murit bătrânii, boierul acela, unu Cantacuzino, l-o chemat pe Ionică şi l-o răfuit:

- Măi, zice, ştii tu câte datorii au lăsat aici alde ta'tu şi alde mă'ta? Iaca aicea registrele! Toată viața au ros la averea mea ca niște guzani: ba dă-le păpușoi, ba dă-le barabule, ba curechi, ba brânză, ba lemne din pădure, ba părăluțe... Şi când s-a făcut datoria cât muntele, dumnealor ş-au pus palma-n fund şi s-au tot dus! Păi tu crezi că merge așa? Eu credeam că-s oameni de cuvânt şi cân'colo... Măi, iaca ce-am hotărât: pentru

jumătate de datorie, îți iau casa și grădina; iar pentru cealaltă jumătate ai să-mi muncești!

Și să nu credeți dumneavoastră că părinții aceștia ai lui Ionică erau leneși. Nu se află! Erau și ei harnici. Da de! Că n'te-ncurci cu boieru, nu mai ieși la capăt câtu-i hău!

Într-o vreme, Ionică aista numai ce se îndrăgostește. Vorba ceea: la omu chel tichie de mărgăritar trebuie! Da dragoste, nu șagă! Și de cine credeți? De fata dascălului, Maria.

Fata era frumoasă tare, avea vreo 16 ani și prin cămeșă i se vedeau sânii ca niște bulgărași de omăt. Și drăcoaica de fată, că altfel nu i-o spune, când Ionică lucra pe la ei, ori la prășit, ori la bătut păpușoi în leasă, ori la încărcat bălegaru care trebuia dus la ogor, tot pe lângă el se învârtea și-i arunca câte o privire de-l îmbolnăvea. Azi așa, mâni așa, Ionică s-o aprins. La-nceput o ars în el așa numai cu sfârâială și cu fum. Da după aceea, o dat drumul la pălălaia de flăcări. Mamă, mamă ce mai flăcări! Că și el și ea erau frumoși. Ce mai! Se iubeau și dacă n-ar fi fost Ionică băiat cuminte și cu frica lui Dumnezeu, s-ar fi întâmplat o istorie! Că fata vărsa scânteii pe ochi și stătea la gâdileală și la scotoceală ca giuncuța când o scarcini sub bărbie.

- Fă Mărie, vrei să cii tu nevasta mea?

- Vreu Ionică!

- Da ta'tu oare a vrea?

- Păi de ce să nu vrea?

Și de când cu dragostea aista pârdașnică, Ionică făcea ce făcea, îi dădea zor cu obligațiile la boier și la părintele și iar venea la dascăl la treabă. Amu, Dumnezeu știe, o ci observat ceva dascălu sau dascălița, n-or ci observat, nu știu, da Ionică era primit bine că era harnic și nu făcea treabă de mântuială ca alții.

Într-o zi, pe la Sfânta Maria, după ce se înțelege cu fata, Ionică își ia inima în dinți și-ncearcă să vadă în ce ape se scaldă dascălu:

- Domnule Dumitre, că Dumitru îl chema pe dascăl, oare ce zăci dumneata, să mă însor?

- Însoară-te, măi Ionică!

- Da oi găsi oare eu o fată acătăriei?

- Dacă cauți, găsești! N-ai auzat ce spune și la Sfânta Scriptură? Bate și ți se va deschide! Caută și vei găsi! Da, vorba-i, te-ai pregătit să te-nsori? Ț-ai făcut o casuță? Ț-ai cumpărat niște bouleni, batră niște gițăi cu care să scoți sărăcia din ogradă? Ai dat la cierar să-ț încropească dacă nu o hărăbușcă macar un cotiugar? Ai acasă sapă, plug, hârleț, cirăsău, ciocan,

topor, bardă, cleşte, cuţitoaie, gealău şi toate câte trebuie la casa omului? O văcuţă, ai ochit pe undeva? Da o sfârlă de purcel? Ai? Că dacă n-ai aieste, ce faci cu nevasta? Unde o duci? Cu ce-o hrăneşti? E-hei, măi Ionică, îi uşor de spus: mă-nsor! Da cân'stai şi te gândeşti la câte cere însurătoarea, te-apuci cu mâna de cap şi-ţi vine să te lehametuieşti.

- Păi cum pot eu să fac toate astea, cân'nu mai pot scăpa de datorii la boier, domnule Dumitre? Eu ziceam că sunt harnic, cu mânuri tari ca de cier, cinstit, priceput la tăti celea, în stare să muncesc zi şi noapte şi că ar fi bine să găsesc o fată cu care să mă înţeleg. Că dacă suntem doi, mai uşor scăpăm de datorie. Într-un an doi dăm datoria la spate, ş-apoi muncim pentru noi şi ne facem tot ce ne trebuie. Dumneata ce spui?

- Eu spun, Ionică, că ce gândeşti tu îi frumos, da nu se poate realiza. Care fată merge după un sărăntoc?

... Ionică s-o posomorât di tăt. A înţeles că dascălu nu ştie de dragostea dintre el şi Maria şi că chiar dacă ar şti ceva, nu i-ar da fata. Ce-i de făcut? Să vorbească cu cucoana dascăliţa? Poate ea a fi mai înţelegătoare?

- Tu, Marie, e greu de noi!

- De ce Ionică?

- Nu vrea ta'tu să te dea după mine.

- De unde ştii? M-ai cerut?

- Nu te-am cerut, da am cam văzut eu ce păreri are el. Nu te supăra, da-i un om al dracului.

- Ştii ce, Ionică? Să vorbeşti cu mama! Poate ea a ci mai bună şi mai înţelegătoare. Da să-i spui drept ş-adivarat cum stă treaba. Că noi nu mai putem trăi unul fără altul.

Ionică a vorbit şi cu coana dascăliţa pe care o chema Frăsâna. I-o vorbit frumos cu pălăria în mână.

- Nu se poate, mai Ionică! Unde ai mai auzât tu ca o fată di dascăl să se mărite cu unu care n-are ninic pi lângă dânsul? Aşa vrei tu să te însori, numai cu ce ai în izmene?

O fost însă după aceea istorie mare! Că fata o-ncercat să se spânzure. O găsât-o dascăliţa cu frânghia la gât, în pod, gata-gata să dea ortul popii.

Dascălu i-o dat o bătaie bună fetei ş-o lăsat-o în paza dascăliţei iar el o tras o fugă pân la părintele să-i spuie năcazul şi să-i ceară sfatul.

- Ci-i dascăle? I-o-ntrebat părintele Bulhac de cum l-o văzut. Ai păţat vo poznă?

- Păţat părinte! Vai di capu nieu! Numai feti să nu mai ai la casă.

Bine-o zâs cine-o zâs: tot o fată ș-o belea! Câți fete ai la casă tot atâtea beleli!

Și i-o spus lu părintili toată pățarania.

Părintili o ascultat cu mare atenție și-ș tot grebla barba cu degetele di sus în gios. Cîn'o terminat di spus dascălu, părintili l-o-ntrebat:

- Da fata o pățat ceva?
- Cum adică și pățasci ceva? Di la frânghie?
- Nu di la frânghie, dascăli, ci di la Ionică!
- Nu-nțăleg părinte, sărut dreapta...
- Văd că nu-nțălegi... Totdeauna ai fost greu di cap!

Dascălu s-o dus, o vorbit cu dascălița, o vorbit și cu fata, mă rog, ce fel de cercetări a ci făcut nu știu, da s-o întors la părintili răpidi și cu vorbi hotărâți:

- Părinti, n-o pățat ninica!
- Cum adica? zăci părintili, și își ridică sprincenili.
- Apăi văd că nici sfinția-ta nu înțălegi! Nu s-o vârat Ionică.... Așa cum spuneți sfinția-ta!

- Apăi atunci îi bine, dascăli Dumitri! Și iaca ci sfat îți dau: să nu dai fata nici în ruptul capului după unul ca Ionică aista. Doar ești dascăl. Ba și răzăș. Nu mergi ca toți proștii și faci boieresc! Îi rușâni! Ei, dac-ai ave multi fete, calea-valea, da așa n-o ai decât pe-aiasta. Și-i și, frumoasă, bat-o s-o bat! Cu cine-a ci făcut-o dascălița?

- Părinte...

- Ei lasă, nu te supăra! Mai glumesc și eu. Ai înțăles? Nu dai fata nici mort. Mai pe urmă om mai vide. Am eu niște gânduri în legătură cu fata dumneta. Bini cî-i întreagă și nistricăți!

Pasămite, popa Bulhuc ave niște interesî de-ale lui. Ave mă rog un fecior de-a lui cu scinarea ruptă cari tot bolea di v-un an și mai bine. Băietu era ca un harmasaraș și, hrănit, de, ca la popi, numai cu prescuri și cu colivă, umbla noaptea buiac pin sat pi la fimeile oamenilor. Într-o noapte l-o prins unu la nevasta lui și i-o tras cât o putut cu resteu pisti șăli di l-o dărâmat. L-o dus popa acasă cu țolu. După aceea o tot umblat prin doftori și prin babe și mă rog o scăpat di moarte, cî era bolnav tari. Da o rămas olog pi tăti viața. O vreme făce sub el în pat. Mai pi urmă o-nceput și umbli cu cârjili. Și ci crezi dumneta? Popa și preuteasa au pus ocii pi fata dascălului. Că cică ar fi bună pentru Radu, băietu lor. Asta di cîn' era băietu calicit, cî mai înainte umblau cu nasu pi sus și nici nu și gândeau la fata dascălului și a dascăliței. E-hei un' i țanteau ei cu băietu lor! Cred cî și gândeau chiar și la fata boierului, cî Radu era frumos a boalii și chipos.

Amu, după ce-au grăit, dascălu dă sî pleci da numai dicât s-întoarce şi zice:

- Da ce-oi face oare eu, părinte? Că fata mea o-nnebunit de-a binelea. Ț-am spus c-o vrut să se spânzure! Pot s-o păzesc mereu? Știi doar că mai ușor păzăști un cârd di iepuri dicât o fatî mari!

- Iaca ci să faci dascăle: să-i iei cu ghinișoru şi pi băiat şi pi fatî. Sî nu sâ-ntâmpli vo poznă, Doamne ferește! Să-i spui lui Ionicî așa: măi băietî, dac-ai ave oleacî di averi Ț-aș da fata şi az. Da cum ești sarac di tăt, ba şi cu încurcături la boier, trebuie sî ti văd cum ti porț şi cum lucrezi timp de un an di zâli. Așa cî ti rog sî stai la mini argat şi sî muncești un an di zâli sî ti văd de-aproapi. De mi-a plăcea şi te-i purta cum sî cuvini, Ț-oi da fata. Altfel nu pot...

Așa sâ-i spui dascăli. În felul aista nici fata nu sî spânzurî şi nici n-a fugi cu dânsu. Întri timp om vide noi ce-i di făcut. Ai înțeles:

-Am înțales, sărut dreapta părinti!

- Apăi atunci du-ti! Sî aveți grijî di fatî sî nu sî-ntâmpli ceva...

-Cum adică, părinti?

-Apăi, n-am spus eu? Tot greu di cap ai rămas, dascăle!

- Aaaa! Chestia ceea? Avem grijă părinti, cum sî n-avem! Doar îi vorba şi di obrazu nostru!

Ionică, cân' o aflat condițiile pusî di dascăl, întâi s-a supărat, da după aceea o primit. Maria l-o mângâiet şi ea cu vorba şi mi sî pari cî şi c-oleacî di sărutări:

-Lasî, Ionică, nici nu știi cân' treci anu. Noi sî cim sănătoși!

Şi s-o apucat, măi frati, Ionică a nostru di treabă di s-o spăriet o lume! Ziua muncea la dascăl ca argat, după cum o fost înțelegerea iar sărbătoarea şi noaptea îș face datoria la boier. Slăbise şi se ogărjise, da era vesel şi glumeț. Se hrănea numai cu ocii Mariei pe care amu îi vide în tătî zăua. Ci n-o făcut el la casa dascălului? O făcut gard nou di giur împregiur, o săpat livada ş-o pus el cu mâna lui şi cu priceperea lui pisti 200 di hultoane adusî di la Rădășani di la unu Gavrilă, o săpat fântână adâncă di pisti 20 metri, ş-o zădit-o el cu pietri di giur împregiur, cum văzusî la un gospodar din Băișăști, o dat gios di pi casî dranița vechi cari era putridî ş-o pus alta nouă, bătută di el, cu grijî şi frumos în solz di pești di sî minunau oamenii din sat. La poartî o bătut trei stâlpi înalț, di salcâm, ciopliț frumos cu barda şi pârlîț la rădăcinî în foc. Porțali le-o făcut tot înalti şi dăltuite cu fel şi fel di flori, cum văzuse la un om din Boroaia. Pentru vitele dascălului, o făcut grajd nou iar deasupra grajdului o făcut fânărie ca să se păstreze nutrețul pi iarnă așa cum văzuse la alt gospodar

din Bosanci.

Mă rog, într-un an de zile, gospodăria dascălului a înflorit cum nu s-a mai pomenit. I-a făcut dascălului și lozniță pentru uscatul și afumatul poamelor. Da câte nu i-a făcut? Nu-i vorbă că și dascălul îl încuraja din când în când:

- Dă-i zor, dă-i zor, Ionică, că tot pentru tine faci! Pentru tine și pentru Maria. C-atâta copchil am doar. Cui am să îi las toate aistea. Când auzea Ionică asemenea vorbe, mai avan se îndemna la treabă. Nu-i trebuia nici somn, nici mâncare, nimic!

Se pricepi băiatul acesta și la treburile femeiești. Pe iarnă, a făcut el singur cu barda și cu sledgeru niște stative de toată frumusețea cu suluri, cu iepe, cu fuștei, cu sucule și mosoare, cu cicâricuri... Și cum coana Frăsâna, dascălița, nu știa să țese, nici ea nici Maria, le-a învățat pe-amândouă să nvidească, să treacă prin spate și prin față, să ungă firele cu mânjală și să țese. Mămulică-mamă, ce bucurie pe femei! Iar Maria nu mai putea de bucurie că Ionică știe și poate să facă atâtea și atâtea!

Când s-o-mplinit anu, Ionică s-o prezentat la dascăl și la dascăliță. Da mai întâi, s-a spălat, s-a bărbierit, s-a-mbrăcat cu straiiele mai bunișoare, a cumpărat de la domnu Leiba un șip cu rachiu și a intrat în casă. Era zi de Duminică.

- Bună ziua și bine v-am găsat sănătoși! Să vă sărut mâinurile ca la tată și la mamă! Acum gândesc că mi-ți da fata!

Dascălu și dascălița s-o uitat unu la altu. Parcă erau oleacă cam stingheriți. Maria care era și ea de față, după înțelegerea avută cu Ionică, numai că dă drumu la gură:

- Da grații odată, ce Dumnezeu! Băietu s-o ținut di vorbă ș-o lucrat un an di zâli numai pe mâncare, pe-un rând de schimburi și pe două perechi de opinci de porc și v-o făcut atâtea la casă. Țineți-vă și dumneavoastră de cuvânt și dați-i răspunsul pe care îl așteaptă!

- Hooo, fată-hăi! Nu rădica gura așa în fața părinților tăi care te-au făcut și te-au crescut, că se mânie Dumnezeu. Că doar scrie și la Carte: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești ani mulți pe pământ!” Apăi așa cinstești tu pe tatăl tău și pe mama ta? Am spus că mă țin de cuvânt, mă țin! Da să nu ridicați paru la mine că-ndată întorc foaia! Auzât-ați? Eu cuvântul nu mi-l iau înapoi, da mai întâi trebuie să mă duc la sfinția sa părintele Bulhac să vorbesc și cu dânsul. Ca-așa fac toți din sat când mărită sau însoară. Merg și cer sfat și binecuvântari. N-am să calc tocmai eu rânduiala asta apucată din bătrâni. Că doar sunt dascăl la strana dreaptă!

- Păi dacă-a fi adevărat ce-am auzit printre oameni că părintele se gândeşte să fiu nevastă la ologul lui, degeaba te mai gândeşti să mergi la el după sfat. Ştiu eu ci fel di sfat are să-ţi dea! Poţi să-i spui însă că eu atunci oi fi nevastă la ologul lui cân' s-antoarci Suha îndărăt ş-a curgi către munte!

- Tu, Marie, cum vorbeşti aşa? Nu găseşti alt cuvânt pentru băietul părintelui? Numai dicât olog?

- D-apoi nu-i olog?

- Ia lăsaţi vorba, c-amu pun mâna pi botă! Măi Ionică, lasă-le-ncolo de femei că cu ele nu mă-nţăleg. Eu cu tine grăiesc. Mi-ai făcut treabă bună şi eu sunt mulţumit. Chiar în sara asta mă duc la părintele şi mâni îţi dau răspuns. Şi roagă-te lui Dumnezeu şi tu şi Maria, să nu fie contra.

- Da adică de ce ar fi contra? Se burică Maria

- Ei, ce ştii tu! Ce ştiţi voi! Părintele răspunde înaintea lui Dumnezeu de toate sufletele! Ceva, ceva ce nu-i convine când se uită prin cărţi şi prin canoane, iaca sî opuni! Că omu nu vrea să fie luat la întrebări de asprul şi neînduratul giudecător, la Giudecata di apoi! Eu cred însă că nu s-a opune! Hai şi tu dascăliţă, la părintili!

Cum s-o aflat după aceea, de la o fată din casă di la popa Bulhac, o fost acolo, discuţie nu glumă. Cică popa s-a mâniat şi i-o probozât rău pi dascăl şi pi dascăliţă; că ce fel de oameni sunt ei. Că un an întreg au avut la-ndemână şi n-au fost ei în stare s-o hotărască pe Maria să meargă după Radu? Că dascălu după ci încurcă la slujbă condacili şi irmoasâli, acum încurcă şi treburile aistea serioase? Şi dascăliţa ce fel de mamă este? Cum de n-o reuşit ea s-o facă pe fată să-nţeleagă care-i drumu cel drept? Că ce cred ei, dascălu şi dascăliţa? Că el are numai dicât nevoie ca Maria să-i fie noră? Doamne fereşte! Pentru Radu, aşa cum este el, poate găsi oricând fete de neam bun, poate chiar mai sus di neam preoţesc! Că la o căsătorie nu frumuseţa contează, că-i trecătoare şi se vestejeşte răpidi, cum scrii şi la Carti. Contează să ai avere şi să fii de neam bun. Eu v-am spus de Maria c-ar fi bine să meargă după Radu, mai mult pentru Dv., c-am văzut că vă paşti aşa o ninorociri!

- Amu ci facim, părinte? o dischis pliscul şi dascăliţa, că dascălu era ciert nu alta.

- Ce să faciţi? Să-i spuneţi golanului hotărât: nu se poate!

- Părinte, o-ndrăznit a vorbi şi dascălu, batră că-i clănţăneau dinţii în gură, mă tem de fată! Dacă fuge cu el? Dacă se spânzură, cruce de aur cu noi?

- Așa-i părinti, mă tem și eu. Eu zic s-o mai amânăm un timp, cine știe, poate se dă fata pe brazdă.

- Bine. S-o mai amânăm. Iaca ce să-i spuneți: că trebuie neapărat să slujească un an de zile și la părintele ca să-l vadă mai bine și să-l cunoască. Că nu se pot da așa ușor aprobări. La alți tineri, treaba e mai ușoară că au părinți care garantează pentru ei. Da el n-are mamă, n-are tată, n-are nici bunici, cini garantează pentru el că a fi om de omenie ș-a avea grijă de nevestă și de copii? Iaca așa să-i spuneți! Apoi lasă-l pe mâna mea, că-i pun eu pielea pe băț. Ș-apoi treaba se potrivește bine, că tot am eu de făcut beciul acela. Știu că diavolul acesta se pricepe la toate! Alți meșteri câți au văzut despre ce-i vorba au zis „sărut dreapta, părinti” și s-au dus împușcați. Nu s-au prins la așa ceva. E treabă anevoioasă. Are să mi-o facă Ionică a vostru... Asta-i!

...Apoi asta e chiar adevărat. Popa Bulhac era bogat peste măsură, avea pământuri, vite, livezi, râmnice cu pești, moară de apă, prisacă și pe deasupra o bucată mare de vie. Da era amărât că nu avea unde ține butoaiile cu vin. Amu vreo doi ani în urmă, discutând sfinția sa cu jupân Leiba crâșmaru, acela i-a spus:

- Părinte, dacă vrei să m-ascuți, fă cum te-nvăț eu. Că Leiba jidanul n-a-nvățat pe nimeni de rău. Iaca fă un beci aici în dealul acesta de lângă casa matală, un beci drept, ca un tunel de cale ferată. Să-l sapi drept înăuntrul, vreo sută sau o sută cincizeci de metri. Și să-l faci larg să poată sta în el și budanele cele mari de trei sute de deca, așezate pe căpătâie. Ai știre sfinția ta, cum stă vinul în așa un beci? Cum stă pruncul în pântecul mamei sale! Ținut în așa un beci, câțiva ani la rând, vinul sfinției tale are să-i facă pe negustori, și în primul rând pe mine, să mă ling pe buze de plăcere și să dau un preț de două-trei ori mai mare! Iar protopopu sau părintele mitropolit care mai vin din când în când pe la matală, vor pune în palme oleacă de vin din aista, ținut în beci, și o să-și frece barba cu cel mai fin parfum! Dacă n-a fi așa părinte, să nu-mi mai zici mie Leiba și să-mi dai un picior în fund și să mă dai pe poartă afară, când oi mai veni pe-aici!

Părintele știa că Leiba are dreptate și voia să facă beciul. Meșterii însă începeau lucru ș-apoi plecau. Malu era pietros și nu se putea săpa decât cu târnăcopu. Afară de asta nu știu ce li se părea lor... Auzeau niște hureluri, niște glasuri, niște guițări ca de purcei și se temeau. Credeau ei că locul nu-i curat. Părintele însă râdea și aștepta niște meșteri mai curajoși.

Amu, gândea el, are să-l pună pe Ionică să i-l facă. Dacă Ionică a fost în stare să facă tot ce se vede la dascăl, apoi are să-i facă și lui beciul!

...Când, a doua zi, dascălu i-o spus lui Ionică ce-o spus părintele, mai să-i vie rău flăcăului. Maria o-nceput să blesteme: dare-ar scarlatina în gâtul părintili și lua-l-ar damblaua cea mare pe ologu lui! Că numai din cauza ologului pun ei la cale toate răutățile. Știu eu bine.

- Fugim Ionică! Îmi iau într-o bocceluță cămeșăli și fustili și ni ducim încotro om vede cu ocii! Lumea-i mari. Om munci și-om trăi!

- Da ce faci cu părinții?

- Ce să fac? Aiștia-s părinți? Îs dușmani! Nu mai vreau și știu di ei.

- Mărioarî, eu zăc și mai încercăm și-așa cum pretindi părintili. Un an nu-i o veșnicie. Să vedem ce-are să se mai întâmple.

- Da cât o să mai stăm așa să ne chinuim? Vreau să fim și noi ca oamenii la locul nostru și la gospodăria noastră.

- Încă un an și gata. Atâta lucru ti rog și eu. Ai răbdare. Pe urmă ni-om căta singuri locul în lume.

Ce să facă biata fată? A trebuit să mai rabde un an. Iar Ionică al ei s-a apucat de lucru la părintili. Să-i facă beciu.

- Părinti, da eu n-am mai lucrat așa ceva.

- Lasî cî ti discuri tu! Știu eu ci poț! Ie și lucrează cu nădejdi și fă un beci bun ca și pot și eu să-mi fac o părere dispri tini. Că dascălu și dascălița tot îmi cer părerea și eu nu știu ci să li spun. Și ai grijî Ionică, să nu faci vo prostie cî aud ba di la unu ba di la altu cî ti tot întâlnești cu Maria a dascălului. Bagî di samî și nu ti ducî Satana în pacat c-apoi focu Gheenei îți știe di capăt. Întăles-ai?

- Întăles, părinte!

A început Ionică să lucreze. Era tare greu. Săpa cu dalta și cu târnăcopu și ducea cu tărăboanța grohotișu și pământu și-l răsturna într-o râpă. Nu pute și înaintezi mai mult de-o giumătati di metru pi zî. Se gândea că-i trebuie taman un an să facă tunelu aista di 150 metri. Și încă cu cât a intra mai adânc, cu atâta a fi mai greu și la săpat și la carat afarî. Și-apoi trebui și aibî grijî mari și-l faci drept, la linie și la fel di nant și di rotund. Și ferească Dumnezeu și Maica Domnului cât și chinuia bietul băitan! Odatî când părintili și preuteasa și ologu lor nu erau casî, ci și dusășără la hram într-un sat vecin, o vinit și Maria și vadî ci lucrează Ionică. S-o spăriet di ce-o văzut și-o-nceput și bocească:

- Vai di mini și di mini! Nici pușcăriașii nu lucrează așa! Trăsni-l-ar Dumnezău pi hoțu di popî și m-aș c. în barba lui! Ionică, dragul meu, tu aici ti prăpădești! Nu mai ajung eu și ti ieu di barbat! Lasî dracului beciu ista și hai și fugim în lumi!

- Nu pot, Marie. Am spus cî-l fac, îl fac! Nu vreau și ciu un om di

ninica! Sî n-ai grijî cî nu mor eu. Zâua oi lucra aici la popa Bulhac şî m-oi istovi di vlagî şî di sanatați, da sara, te-oi strîngi olecuțî în brațî şî te-oi săruta şî m-oi faci la loc. Eu cred, fă Marie, cî tu ești vrăjâtî. Numai cît mă lichesc oleacî di tini şî ti sărut, şî-ndatî sî-ntoarci înapoi, în trupu nieu, toatî vlaga pierdutî în timpu zălii. Tu ești ca un izvor di apî vie. Zău așa!

Odată, după vo trei-patru luni di lucru, cînd Ionică s-a dus în adîncu malului vo 30-40 metri, o vînit Bulhac c-o falcă-n pămînt şî cu una-n cer şî l-o chemat afarî. Cum l-o văzut l-o luat la beșteleală:

- Vă-nvăț eu minti sî ciți respectoșî cu cei mai mari ca voi! Apăi dacă vă porciț şî vă faciț niobrăzaț, am eu leac di cojocu vostru... Am sî vă pun la slujbi, o mai spus popa Bulhac şî s-o dus.

Ionică nu știa ce să creadă. Nu știa să fi greșit ceva față de părintili. El era om respectuos şî di cuvînt. De-nghițat nu-l înghițea pi popă da nici nu-ș îngăduia să cie obraznic. Așa că nu știa ce să facă. S-o apucat di lucru mai diparti, batră cî preteasa nu i-a mai trimes mîncare în zâua aceea. Era mare fierbere în ogradî la popă. Erau vo două suti di metri pîn-acolo, da tot sî auzea. Vorbeau toț trei: popa, preteasa şî Radu, şî parcî sî certau. De întăles ce anumi vorbesc, nu sî-nțălegea. Numai ci odatî, popa a spus tari: bou! Şî cuvîntu a agiuns pînă în fundu beciului la Ionică. Cui o ci spunînd părintili bou? sî întrebă Ionică. Lui Radu, cî la altu n-ari cui spune. Dacă i-ar ci spus pretesei ar ci zăs vacî, nu bou! Da di ci l-o ci făcînd bou?

Abia sara a aflat Ionicî ci s-o-ntîmplat. I-o spus Maria. Așa cam pi la prînz s-o oprit la poartî caleașca părintelui, trasî di cei doi cai suri cu cari îl aduci şî-l duci pi protopop din cînd în cînd. În caleașcă ologu popii îmbrăcat frumos. Nu s-o dat gios din trăsuri cî nu putea. Stătea pi perna trăsorii acoperitî cu catifea albastrî, răzămat într-o cîrjî lustruitî, cu argint la capăt. Sus pi capra trăsorii, stăte Ghițucî, sluga părintelui. Ghițucî s-o dat gios, o intrat în ogradî, o ciocnit în pragul casăi cu codiriști di la biciușcî ş-o spus: sî vie domnișoara Maria pîn la poartî la domnișoru Radu.

Maria cî nu sî duci! Du-ti, fă nebuno, cî nu ti mînîncă, i-o spus dăscălița. Mamî, sî-ț intre-n cap cî eu cu ologu şî spurcatu ista nu mă mîrit, s-o sumețat Maria. Da cine-ți spune, fă nebuno, sî ti mîriț cu el? Eu zăc numai sî ti duci la poartî c-așa-i frumos. Nu suntem salbatici. Avem şî noi creștiri. Nu suntem nici din tufi şî nici di la pripon.

La urma urmii, Maria s-o dus.

- Buna zâua, domnișoarî Maria, o spus ologu.

- Buna zâua, domnule Radu, o răspuns domnișoara Maria.

- Ce mai faceți, domnișoară?
- Ia cu treaba, domnule Radu. Da dunevoastră?
- Iaca am vinit până la matali să-ț arăt niști lucruri și văd ci păreri ai matali, ci am auzât ci ti pricepi.

- Ce lucruri, domnule Radu?

Și domnu Radu, adică ologu lui popa Bulhac o scos un șarag di mărgeli cu boabi mari di chihlimbar. Când bătea soarili în ele aveau o culoare gălbuie-luminoasă ca di nieri di albi.

- Ei, ci zăci? Îs frumoasă? Cari îi părerea matali?

- Îs foarti frumoasă, domnule Radu!

Apoi ologu o scos dintr-o tășulci di matasă o brațari toată di aur.

- Da di aiasta, ci părere ai?

- Ș-aiasta îi cum nu și mai poți di frumoasă, domnule Radu. Îi lucrați frumos. Văd ci are pi dansa numai flori di crin și stânjânel.

- Da aiasta? Și domnu Radu scoati din tășulca lui o caradașci di aur cu ochii mici di nestemate albăstrui, cu încheietoari pi disupt, ca și poată ci prinsă în piept.

- Da di aiestea ci păreri îți dai? Și dumnealui o mai scos niște cercei, niște inele, niște lanțușoare. Toate de aur și lucrați cu meșteșug. Toată i-au plăcut Mariei. Nu și mai sătura și li privească.

- Și ci faciți dumneavoastră cu tăti aiestea? domnule Radu...

- Le-am luat pentru logodnica mea și voiam și știu dacă-s potrigite.

- Logodnica dumneavoastră, domnule Radu, va ci tari fericită când va primi asemenea podoabi. Așa ceva, drept și-ț spun, eu nici n-am văzut. Di unde le-ai adus?

- Din târgul Ieșului, domnișoară. Da ci zăci matali, logodnica mea ari și cie mulțămită?

- Mai vorbă, domnule Radu?

- Apăi atunci, păstrează-li dumneata!

Maria deodată s-o înroșă și s-o mânieta:

- Cum așa? Di ci și li păstrez eu? Spuneai că-s pentru logodnica matali?

- Da, pintru logodnica mea. De-aceea zic și li păstrezi!

- Da ci, eu în logodnica matali?

- Și di ci nu?

- Domnule Radu, matali ti înșăli.

- Domnișoară Mărioară, nu mă înșăli; matali ești logodnica mea și tăti darurile istea sânt pintru matali!

- Domnule Radu, află matali, dacă n-ai aflat-o până-amu, ci eu am

logodnic!

- Cine domnișoară? Dumneata nu ti cunoști! Dumneata ești pintr-un golan ș-un sărăcan ca Ionică?

- Apăi, domnule Radu, eu credeam că ești numa un biet olog da văd cî ești, pi deasupra, și tăntălău! Cum crez dumneata cî mă poț cumpăra așa? Dacî ai făcut aiasta din capu dumitale, ești un prost! Da dacî te-o sfătuit părintili și coana preuteasî, apăi ei îs mai proști ca dumneata! Poftim! ia-ț tinichelele și du-ti-n mă-ta cu ele!

Și zăcând aiestea cuvinte chiparati, i-o aruncat în trăsuri toati podoabili și i-o trântit poarta în nas.

Sî vedi cî ologu o spus acasî tot ci s-o-ntâmplat și di asta era popa așa di mânios, încheie Maria povestirea ei către Ionică.

A doua zi, Ionicî nu știa ci sî facî: sî sî mai ducî la lucru, sî nu sî mai ducî? Maria tot îi spune sâ-l dăie dracului di popî și sî nu sî mai ducî. Ionicî însî o țane una și bunî: cî ș-a dat cuvântu cî faci beciu și cî nu-ș poati calca cuvântu.

- Ci vrei, tu Marie? Sî ciu tot om di nimic, ca popa?

Da cum sî tot ciorovăiau ei și soarili sî rădicasî hăt-sus, numai iaca popa, valvârtej, cu rantia-n vânt și cu pletili pi umăr:

- Buna zâua, Ionică! Păi ci faci: ai lasat beciul acela așa?

- Dă părinti, dac-am văzut cî sfințâia-ta ești mânios pi mini, m-am gândit cî nu-ț placî cum lucrez.

- Da di undi, Ionică! Eram mânios cî am și eu necazurili meli. Ca tăt omu. Ie și vină la lucru și țani-ti di învoiala noastră cî și eu m-oi țani. Vreu sî văd cum ti porț tăt anu ca sî pot puni și eu un cuvînt bun pintru tîni!

Ionică s-o dus la lucru. Lucra tot așa: zâua la popă, cî doar era argatu lui pe-un an di zâli, iar sărbătorili și noptăli la boier.

Cân' s-o aprochiet anu, Ionică mai avea di sapat încî vo cinci metri, ca sî aibî în cap 150 m. O-nceput oleacî di clănțânealî cu părintili care zăcea cî sî-i termini beciu. Ionicî spunea cî n-o fost angajat pi terminatu beciului, și pe-un an di zâli. Ori, el o muncit un an încheiet, zî di zî, ca un ocnaș. O ieșât un becî pi cinsti: drept, larg, zădit cu cietre la gură, taman ca un tunel di cali feratî! Mai sân'vo cinci metri. S-a mai găsi și alt meșteri sî ducî la capăt treaba. Cî ci-o rămas îi ninica tăti față di ci-o făcut el. Da părintili nu l-o slăgit. Cî unde s-o mai văzut așa ceva? Cî ci fel di om îi el? Cum sî lesî treaba niterminatî? Cî dacî nu-i terminî treaba schimbî și el foaia. Mă rog, tot de-aiestea... Și Ionicî s-o apucat di treabî mai diparti. Nu atât di gura popii, cât din cauza inimii lui. Nu-i tihnea să

ştie lucrul niterminat.

Da ci sî vez dumneata? Când o fost sî săpi ultimul metru di lut şi di petriş, şi di stânci, s-o întâmplat o istorie mari. Târâncopu o logit ca-ntr-un fel di cazan. O mai logit o datî, şi tot aşa! Măi, a boalii treabî, o zâs Ionicî! Ci sî cie aici?

O luat lamba cu gaz din păretili beciului (cî el la lambî lucra) şi s-o aprochiet. Chiar aşa era: un cazan di aramî, cam cât giurăţate de ural, stăte prins între nişte bolohani. O ci oare vo comoarî, sî tot întreba în sinea lui Ionică. Ş-o adus aminte cî ceilalţi meşteri zăceau cî locu nu-i curat. Ba chiar spuneau cî auzeau înăuntru huruituri şi guiţăture di purcel. Şi deodată lui Ionică i s-o făcut păru măciucî. Dacă cumva comoara asta îi giuruitî dracului? N-ai voie sî ti atingi di dânsa! S-o mai auzât di asemenea întâmplări, di oameni cari au dat di comori şi cân'au vrut sî li scoată, s-o năruit pământu pisti ei şi i-o omorât. Ci sî faci? O ascultat cu atenţie sî vadî dacă n-audi şi el ceva: vo gălăgie diavoleascî, vun guiţat di porc. Ninic! Măi a boalii treabî! Ti pomeneşti cî nici nu-i o comoarî. Ş-adică cum s-ar dărâma beciu aista? N-ari cum sî dărâma! Doar îi făcut di el cu muncî cinstiţi şi-i făcut cum trebuie. Nu sî dărâmă nici dac-ai tragi cu tunu! Şi făcându-ş curaj, o-nciptat odatî târâncopu tari în marginea cazanului şi-o zmâncit cât o putut. Cazanu o ieşât, o bufnit gios, cî era la v-un metru mai sus di vatra beciului şi s-o răsăchit pi gios o mulţami di bani di aur. Ionică s-o spăriet di ci-o văzut şi o stat aşa cu capu întri umeri, cu spatili răci ca ghiata, aşteptând sî sî prăbuşascî beciul şi sî ţâşnească flăcări şi fum prin crăpături. Da nu s-o-ntâmplat ninica. Nu s-auzea dicât ţăuital în urechi. Pi gios galbenii străluciau cân'mai tari cân'mai potolit, după cum sî mişca Ionică, di credeai cî-s vii. O luat lamba şi-o vinit aproape. Ci căzusă pi gios era ninica tăti faţi di ci era în cazan. O vârat Ionică mâna până-n cot în galbeni şi nu a dat di fund. Măi, măi, mari poznî! A cui îs banii iştia?

La-nceput Ionică o vrut să se ducî la părintili şi să-i spuie. Da-ndatî s-o şi răzgândit: adică di ci sî-i spun părintelui? Îs a lui? I-o pus aicea, el? Sau i-o pus ta'su? Sau bunicu-su? Aiştia bani dorm aici di cân' lumea şi pământu! Cred cî-s aici di pi vremea dacilor! Ş-apoi cine-o muncit un an întreg, săpând un tunel de 150 m până s-agiungî la cazan? Popa? Preuteasa? Nu-s ei distul di bogaţ? Di ci sî torn eu său în carne grasî? Nu li spun ninica. Am sî văd eu ce-am sî fac cu galbenii! Da dacă or ci bani discântaţ, şi mi-or aduci ninorociri? Nu cred. Nu am nici un sămn. Alţai spun cî au auzât tot feliul di zgomoti, da eu n-am auzât ninica. Aiştia bani îs curaţ!

Noaptea, Ionică a carat în bordei la dânsul, cu un tăbuiet, toț galbenii și i-o îngropat în pământ. O carat di vo 4-5 ori! O-ngropat și cazanu cî era di aramî și spune el cî ari sî cie bun di făcut rachiu. Nu mai putea di trudî. Da era și mulțămî. Sî gîndia cî dacî banii ar ci fost di cei diavolești, cum i-o cărat noaptea pe la miezul ei, cân'era mai întuneric, ar ci avut vun sămn. Nici un sămn însă! Banii îs curaț. Ce-a faci cu dînșii, a vide mai târziu. Deocamdatî bini cî i-o scos din ghiarili și din lăcomia popii.

A dăua zî, Ionică s-o dus la părintili:

- Iaca părinti, în loc de-un an te-am slujât, vorba ceea, pi pâni și pi apî, un an și douî săptămâni. Vin di vez treaba ci ți-am făcut-o. Cred c-ai sî cii mulțămî. Și dă-i dizlegare dascălului Dumitru sî-mi dăie fata di nevastă!

- Fiule, am văzut beciul. Îi bun. Dupî ce-oi puni în el butoaili cu vin, am sî ti chem sî ti cinstesc.

- Da pentru treaba asta, sfinția ta, chiar nu-mi plătești ninica?

- Păi ci sî-ți plătesc? N-o fost vorba cî lucrezi la mine pe gratis un an di zâli?

- Da eu am lucrat și 13 zâli pi deasupra! plătești-mi-le măcar pe-aistea.

- Ei, fiule! Ci ti lăcomești așa? N-ai auzât cî scrie și la Carti cî nu-i bini sî strângem comori aici pi pământ? Cî rugina li strâcî și moliile li mânâncă? Și câ-i mai bini sî adunăm comori în cer?

- Așa-i părinte! Iaca, tot lucrând eu la beciul ista al sfinției tali, m-am ales c-o comoară destul de mari!

- Ce fel di comoară? Ti pominești c-ai dat pisti vo comoară!

Și diodatî ocii părintelui Bulhac au scapatat lacom pi sub princenili stufoasă.

- Comoară în cer, părinti. Dac-am muncit gratis un an și 13 zâli, nu însemnează cî mi-am adunat comoară în cer?

- Așa-i, fiule! Dumnezeu ti răsplătești.

- Da cu dascălu cum rămâni?

- Sî vie mâni dascălu și dăcălița la mini și sî grăim. Di data asta cred cî treaba sî aranjază.

A doua zî, dascălu și nevasta sa au fost la părintili. Popa i-o luat tare cu vorba:

- Ei? Care-i hiba? Ce năcaz aveți?

- Sî ni-nveți ci sî facim cu fata părinti!

- D-apăi cî fata voastră îi un drac și giumatati! Ar merita s-o pun la

slujbî şi sî citesc pi numili ei moliftili sfântului Vasile cel Mare arhiepiscopul Capadociei sî s-aleagî praful di dânsa şi di voi!

- Da noi ci sântem ginoveţ, părinti?

- Cî nu i-aţ dat învăţăturî! asta-i gina voastră. Hm! o chişorcoasă di fatî sî vă ducî di nas cum vrè ea! Iaca asta n-am mai văzut!

- Tânărî şi nipriceputî, părinti!

- Da ca sî-i spunî băietului meu vorbi ca acelea, s-o priceput, hai?

- Iertaţi, părinti sfinti!

- Eu iert, da nu ştiu dacî iartî Dumnezeu!

- Sărutăm dreapta părinti! Tot bun aţ rămas. Ş-amu, cu fata ci facim?

- Păi voi vreţ s-o măritaţ cu zăbălosu ceala?

- Nu părinti! în ruptu capului!

- Da cu băietu meu, vreţ?

- Vrem părinte. Ci cinsti mai mari pentru noi dicât sî ni încuscrim cu sfinţâia voastră?

- Da aveţ nădejdi s-o daţ la drumu cel drept pi fata voastră?

- Părinti, o-nceput dăscăliţa cu glasu mai gios ca sî n-o audî cini ştie cine, iaca şi pintru asta am vinit la sfinţia ta. Sî ni sfătuim. Sî videm ci zăciţ şi sfinţâia ta. Esti la Capu Câmpului o vrăjătoare care înghiaţî apili nu al'ceva! Am vorbit cu dânsa, i-am spus necazu cari mă mânâncă şi ea s-o prins cî m-agiutî sutâ-n sutî. Mi-o spus să-i duc o cămeşî de-a fetii şi câtiva cire din părul capului.

- Ai făcut așa?

- Nu părinti cî ni-am temut...De, cogeamite dăscăliţa sî umble cu treburi vrăjătoreşti... Sfinţâia ta ci spui?

- Du-ti fără grijî! Ti dizleg eu di pacatu ista. Numai di ne-ar faci o trabî ca lumea.

- Am mari nădejdi părinti!

- Apăi dacă-i așa, trebuie sî câştigăm timp.

- Sî-l mai amânăm un an.

- La asta mă gândesc şi eu. Iaca ce-am sî-i spun cân'a vini mâni la mini după răspuns: cî trebuie sî mai argăţascî un an la boier. Cî vorba ceea, boieru îi boier. Dacî zăci el așa, așa rămâni! Cî altfel trimite călăraşii şi-l prindi la oaste! Şî-nainti di a-l trimeti la cazarmî, îi mai rupi şi ciolanile în bataie ca nesupus! Îi bun așa?

- Bun părinti! Da cini aranjază cu boieru?

- Chiar acu mă duc eu la dânsu. Voi sî-l trimiteţ pi Ionică la mine după răspuns!

*

Popa o pus caii la trăsură ș-o plecat la boier. Cum o agiuns, o șî dat drumul la clanță:

- Cucoani, șî mergi cu mini numadicât!

- Unde să merg, părinti?

- La mine-acasî, cucoani, șî vez ci probă di beci mi-o făcut un meșter. Cî, vez, la matali aicea toate-s foarti frumoasî, dé, ca la un boier din divanul țării, da un beci acătării nu ai. Nu te supăra, cucoane! Da așa-i. Vină să vez beciul meu șî dacî nu ȝ-a plăce, lasî!

Boieru o mers șî s-o nierat di ce-o văzut:

- Tii, părinti, așa ceva n-am văzut! Aici poȝ șî vâri 70 de butoaie mari! Grozav! Șî-mi faci șî mie unu. Am șî eu un deal tot așa di potrivit pentru treaba asta. Tii! Grozăvie, părinte! Păi dacî-mi face șî mie unu la fel, piste un an–doi, îl chem șî pi Vodî șî cinsteascî un pahar di vin. Unde-ai gășat un asemenea meșter?

Șî popa i-o spus cine-i meșterul. Nu-i venea boierului șî creadî. Ba popa l-o-nvâțat pi boier șî ci șî faci:

- Cucoani, îi mari meșter da-i ș-adracului. Nu vra șî lucrezî. Da înălțâmia-ta șî-i spui așa: „Măi băietii, aud cî vrei șî ti-nsori. Nu ti-nsori pâni cân’nu-mi faci șî mie un beci ca la popa. Argățăști la mini un an, îmi faci beciu șî șî văd, poati ti mai scad șî din datorie. Dacî faci altfel, îȝ trimet călărașii șî ti-nhaȝi la armatî...Șî tu știi cum îi armata. Ajiungi niom. Iar fîmeia ta rămâni sângură șî-ș fac alȝai plăcerea cu dânsa!”

Așa șî-i spunet cucoane. Altfel nu merge. Îi coadî di câni!

Vă-nchipuiȝ dumneavoaștră ce necaz o fost pi Ionicî șî pi Maria cân’o auzât ci vra boieru. Blăstăma biata fatî di ieșă foc din gura ei:

- Saca-le-ar sâmanȝa di ciocoi șî li săci, șî n-ar mai ajiunge! Ionică, nu mai mergi. Trebuie șî fugim.

- Un’i șî fugim? Ti pui cu boieru? Ti cautî cu călărașii șî ti gășăști șî-n bortî di șoarici. Di dracii aiștia, nu scăci!

- Păi atunci ci facim?

- Marie, eu zâc șî ti măriȝ cu altu cî tot nacazu di la mini îȝ vini.

- Doamni ferești! Șî cu cini ai vra șî mă mărit? Cu ologu popii? Mai digrabî îmi pun juvâȝu-n gât! Măi Ionică, îȝ vini șî țâie șî vorbești în dodii. Pi noi niminea nu ni poati dispărtî. Om mai rabda un an șî gata! Doi ani am rabdat. Hai ș-al triilea! Ne-a ajuta Dumnezeu șî n-om muri!

Șî iaca așa, o mai făcut Ionică un an di argăȝală șî la boieru Cantacuzâno. Șî la boier, tot un beci o făcut. L-ar ci lasat dracului di boier, cî doar în bordeiul lui avea, acolo, galbeni, poati mai mulȝ dicât boieru. Da

sî temea di răzbunarea boierească. Îl dă pi mâna călăraşălor şî până sî-l ducă la oasti îl omoară din bătaie! S-o mai văzut treburi de-aistea. Cum nu-i convinea boierului sprâncenile cuiva, dintri băitani, aranja sî fie trimis la oasti. Tăbărau pi el cu frânghiili şî cu botili, îl cetluiau bine, îi dădeu cu pumnii pisti cap şî-l duceau. Boieru ave grijî sî-l chemi pi vornic şî pi călăraşi, li dăde di băut şî li şopte ceva la urechi. Soarta celui legat şî dus la oasti era pecetluitî în veac şî pururi! Di asta sî temea Ionică. Dacî-l înhaţi la oasti, s-o spulberat toati planurili lui. Maria, Doamni fereşti, ş-a faci o samî, el a ci stâlcit şî calicit pi toată viaţa iar comoara lui îngropată în fundul bordeiului, agiungi pi mâna altuia... Mai bini argăţasc pân la capăt. Cî n-a fi atâta di ticălos sî nu-mi de paci nici după aceea!

Dăscăliţa, după înţelegerea cu popa Bulhac s-o dus la Capu Câmpului la vrăjătoari. I-o dus o cămeşi de-a Mariei şî câtiva ciri di păr luati din pieptini, după ci s-o pieptănat Maria. Cî altfel n-avea cum sî-i ie păr din cap. O dus la vrăjătoari un sac cu făinî di păpuşoi, trii hartani di slăninî afumaţi ş-un lăicer di tăţî frumuşăta!

- Asta deocamdată, leli Casandră! Sî-mi faci treabî bunî şî te-oi mulţami împărăteşte!

- Bini! N-ai grijî! Da ia spuni înc-odatî, ci doreşti sî fac?

- Cumătrî dragî, fă dumneata ci ştii, ca fata mea, Maria, cân' l-a vidè pi Ionică, un flăcău di la noi, sî i sî parî cî-i hâd şî prost, iar cân' l-a vidè pi Radu, băietu popii di la noi, sî i sî parî frumos şî diştept şî voinic. Pi Ionicî să-l urascî şî pi Radu sî-l iubeascî!

- Am înţales, dăscăliţă-hăi! Maria sî-l urascî pi Ionică şî sî-l iubeascî pi Radu. Da ia spune-mi: Radu ista pi cari vrei dumneta sî-l iubeascî fata, ci fel di flăcău îi? Esti ceva di capu lui?

- Dă, cumătrî Casandră, nu ti superi cî-ţ zăc cumătră, îi bogat cî-i băiat di popă şî nici urât nu-i, da...îi olog.

- Din naştiri?

- Nu din naştiri. L-o pălit unu cu resteul di la giug drept pisti şăli şî l-o calicit.

- Hm! Ari sî cie discânticu greu, dăscăliço! Ti pomîneşti c-a ci olog şî la partea ceea di gios!

- Nu cred...

- Oricum, ari sî cie greu.

- Fă, ti rog, tot ci ştii. Puni toată sâlinţa şî toată ştiinţa cî şî eu am obraz...

După cum s-o aflat, cî toati sî aflî pi lumea asta, dăscăliţa o fost di multi ori la Capu Câmpului şî di fiicari datî tot cu hărăbuşa plinî s-o dus.

Da di cunoscut, n-o cunoscut ninica. Di câti ori aduce vorba di băietu popii, ba cî-i frumușăl, ba cî-i bogat, ba cî-i darnic, ba cî halal di fata cari l-a lua di barbat... Maria sî zborșă șî țâpa la mă-sa:

- Îraaa! Mamă-hăi! mai dă-l dracului di olog cî m-ai năucit cu el! După ci s-o mai sfătuit șî cu popa, s-o luat hotărârea ca domnu Radu s-o vadî înc-odatî pi Maria. Ca sî s-împlineascî discânticu cari zăcea: când l-a vidè pi Radu, sî i sî parî frumos șî diștept șî voinic.

- Cum vrei tu, spunea popa către preuteasî, sî i sî parî fetii frumos, dacî fata nu-l vedi?

- D-apâi ci vrei, părinti, sî-ș batî joc din nou di el?

- Preuteasă, tu n-auzi ci spuni dăscălița? Cî fata trebuie sî-l vadî pi băiat. Acum are sî-l vadî al'fel!

Așa sî faci cî-ntro zî di sărbătoari, domnu Radu o trecut ca din întîmplari cu trăsura pi la poarta dascălului șî tot ca din întâmplari vizitiu o oprit trăsura ca sî scoatî hățul dintre cicioarili unuia dintre cai.

- Buna zâua domnișoarî Maria, o spus Radu cari o văzut-o pi Maria în ogradi, întinzând niști cămeșî pi frînghie.

- Buna zâua, domnule Radu, o răspuns ea cătându-și di treabî.

- Tot ești supăratî pi mini, domnișoarî?

- Tot!

- Păi di ci?

- Așa!

- Zî, ești supăratî tari, tari?

- Da!

- Da ci Ț-am făcut eu?

- Tot îmi ațâi calea șî nu vrei sî-nțălegi cî nici eu nu-s pintru mata nici mata pintru mini!

- Șî crezi mata c-ai sî ti măriț cu Ionică?

- Cam așa cred!

- Ei, aflî matali, stimatî domnișoarî a dascălului Dumitru, cî nici cu Ionică n-ai sî ti măriț în veci!

- Di ci?

- Pintru cî nu vreu eu!

Maria o trântit coșu cu cămeș gios, o pus mânurili în șolduri ș-o strâgat la el mânioasă:

- Da, nu vrei tu? Da cini ești tu, mă? Hai sictiri, ologule!

Vizitiul, văzând cum s-o întors discuțâia, o dat bici șî trăsura s-o dus în trapu cel mari amestecatî cu colbu.

Când s-o-nceiet anu di argățări la boier, a lui Ionică, o fost șî beciu

gata. Batră că era şi mai bun şi mai frumos ca a popei, Ionică l-a terminat mai răpidi cî amu ştia cum s-înceapî şi cum sî ducî lucru. Nu mai era dintîia oarî.

*

Credeţi poati cî boieru i-o mulţămit sau i-o dat drumu? Da di undi! Popa, mînios di ci i s-o-ntâmplat băietului lui, la cea din urmă întîlniri cu Maria, o uneltit din nou. Amu sî mai sapi un beci la viili lui Vodî Mihalachi, cu cari el, boieru, era prietin. Ori beciu pentru Vodî, ori armatî! S-aleagî!

Nici nu i-o mai spus Mariei, ci stătea amărât în faţa bordeiului, cu faţa în palme.

Taman atunci o trecut pe-acolo baba Ioana, cea mai saracî fimei din sat.

- Ci ai, măi Ionicî, di eşti aşă di amărât?

- Lasî-mă, mătuşî, nu mă mai întreba şi dumneata!

- Ba ti întreb Ionică şi nu ti las pînî ci nu mi-i spune. Poate mă pricep şi eu la ceva! Am fost prietenă cu ta'tu şi cu mă'ta. Di ci sî nu ti agiut?

- Mătuşî, nu mă poţ agiuta mata cu ninica. Mă mânîncă duşmanii...

- Cari duşmani, maicî?

- Duşmani mari şi tari, mătuşîcî dragî!

- Bibi-bini, mari şi tari, da cari sunt aceia?

- Dascălu Dumitru, popa Bulhac, boierul Cantacuzâno...

- Da ce-au cu dumneata, dare-ar ciuma şi holera pisti dînşîi?

Şi Ion i-o povestit babei Ioana tătî întîmplarea di la început. El spuné şi baba asculta. S-o făcut noapti, şi ei, baba şi flăcăul, tot mai stăteau pi pragul bordeiului di vorbă.

- Măi Ionică, ardă-i focu di ticăloşî, lasî cî-i învăţ eu minti. N-am mai făcut vrăji di 30 ani, da amu, batră cî-s cu-n picior în groapî şi mă tem de giudecata Domnului, da tot am sî fac. Uuuu, mamî-mamî, cât îs di ticăloş. Sî-i cie ruşâni popii! Ei lasî cî ţi-i joc eu! Da tu faci ci ţ-oi spuni eu!

- Fac mătuşî!

- Poţ tu găsi un ulcior negru?

- Pot, mătuşî!

- Da 99 di ouî ouati duminica, poţ găsi?

- 99 di ouă, mătuşă?

- Da Ionică. Nici mai mult, nici mai puţan!

- Şî sî cie toate ouati numa duminica?

- Numai!

- Eu ştiu? Cam greu.

- Nu-i greu, măi băietî! Şî nu ti prosti! Ai făcut câti mi-ai spus şî câti ştiu şî eu, la dască, la popî, la boier, şî nu eşti în stari sî strângi 99 di ouî? Când ai celi 99 di ouî şî ulcioru negru di cari am vorbit, sî vii la mini! Te-aştept.

Ci sî faci Ionică? O scociorât în fundul bordeiului lui cu mari grijî ş-o scos de-acolo 99 di galbeni. Şî cum era sâmbăţî sara, o plecat pin sat, tot pi la oamenii mai sârăcuţ ş-o stat di vorbî cu fimeili:

- Lele, am nevoie di nişti ouî ouati mâni duminicî! Numai duminicî! Dau un galbăn pe un ou! Şî cum zăcea scotea un galbăn din buzunar şî-l arăta!

- De măi Ionicî, vină mâni sarî şî câti ouă oi ave mâni în cuiabar ţi li dau.

- Bini, vin mâni sarî da ti rog nu mai spuni la niminea cî Ț-am dat un galbăn pi ou. Nu-i voie. Nu mai esti di leac. Ti rog foarte mult.

A dăua zî, duminicî sara, Ionică o umblat cu grijî, pi feritelea, şî ş-o adunat celi 99 di ouă. Bucuria lui. Mai greu o mers cu ulcioru. Credea cî aiasta-i o treabî uşoarî, da n-o fost așa. S-o dus la iarmaroc la Folticeni şî la Gura Humorului ba şî la Târgu Neamţului şî tot n-o găsat. Tot ulcioari gâlbioari cu flori pi eli. Baba Ioana i-o spus însî sî cauti unu, negru. Hm! Mari drăcie ş-aiasta! Sî nu dau eu nicăieri pisti un ulcior negru!

- Ci fac, mătuşî Ioanî? Nu găsesc urcior negru şî paci!

- Dragu mătuşîi, da la iarmaroaci ai fost?

- Fost!

- Şî n-ai găsat ninica?

- Ninica, mătuşî!

- Apăi atunci dă o fugî în Bucovina în satu Marginea. Acolo găsaşti olari cari fac ulcioari negri. Da fuga băietî cî nu-i di aşteptat. O-nceput sî ardî!

- Ci sî ardî mătuşî?

- Vraja, băietî! Şî nu mai am nici eu răbdări. Vreu sî ni-i pun pi ticăloş cu botu pi labi! Cî-i cu sfânta dreptati! Hai, nu mai sta; fugi la Marginea!

Treaba cea mai grea o fost abia după ci Ionicî o adus şî ulcioru. Cî n' o auzât ci-i spuni baba, o ameţât!

- Măi băietî, amu puni ouăli într-un coş şî învăleşti-li c-un prosop curat. Ia într-o mânî coşul şî-n alta ulciorul şî mergi pi drum tot înainte.

Iaca o iei pi drumu ista şi mergi tot înainte, tot înainte, până cân' aduni în urcior 99 di beşâni!

- Ci s-adun mătuşi?

- 99 di beşâni, măi băiet!

- Saraca-n di mini, mătuşi! Da cum sî li adun? Ci, îs ca pitrili, sau ca băligili di cal împrăştiet pi drum?

- Nu aşa, măi flăcău mamii! Primu om pi cari-l întâlneşti în drum îi dai un ou din celi 99 şi îl rogi sî tragî o beşâni în ulciorul tău! Dacă s-a codi îi spui cî-i pintru un leac şi cî-i păcat sî nu ti-agiuti. Dacă or ci mai mult oamini, dă-ti cu el mai deoparti, după nişti tufi, şi îndeamnî-l sî ti-agiuti.

- Văleu mătuşi, aistea treburi nu pot sî li fac. Dacă-mi spunei di la început di ci-i vorba, mă lăsam păgubaş şi nu mă mai frăsuam atâta după ouî şi după urcior! Nu, mătuşi, asta nu!

- Nu ti prosti, măi Ionic! Ai sî vez, nu-i nici un greu. Numai, vez cân' culegi o beşâni în urcior sî nu ştie nimeni în afară di tini şi di omul cari-ţ leapadă otrava! Sî nu cari cumva sî spui la cineva ceva dispri treaba asta. Mai ales Maria sî nu ştie ninica! Ai sî vez tu la urmă ci plăceri ari sî cie pintru dascălu Dumitru, pintru popa Bulhac şi pintru înălţimea sa boierul nostru, nu le-ar muri mult înainte!

- Nu pot mătuşi! Ni-i ruşâni!

- Cu ruşânia mori di foami, băietanu mamii. Fă cum îţi spun ş-ai sâ-i vez pi toţ duşmanii tăi la pământ în faţa ta cerându-ţ iertari şi sărutându-ţ mânil.

- Zău nu pot, mătuşi! Ş-apoi cum sî li adun? Până sî rădică omu di pi urcior şi până pun eu dopul, beşâna s-o dus la mama dracului! Ia ş-o prindi dacă poţi!

- Nu-i nevoie sî pui nici un fel di dop. S-a duci în vânt, nu s-a duci, asta nu-i treaba ta. Tu sî ai grijă ca omu sî sî aşăzî ca lumea pi urcior şi sî-ţ sloboadă pi cumătra! Sî ai grijă sî nu ti păcălească. Sânt şi unii cari sî aşazî pi urcior di formî numai! Ei, amu ti las. Pregăteşti-ti şi ia-o la drum! Cân' ai ave în urcior 99 di beşâni adunati, vin la mini c-abia de-acolo înainte începi treaba. Şi vez nu întârzie că, aşa cum ţ-am mai spus, ardi foc.

S-o frământat Ionică câteva ceasuri. Nu-i vinea diloc îndămânî. Deodată, s-o luminat la faţă. Ari să ieie cu el alţi 99 di galbini. Vorba ceea, o dat 99 di galbini pi celi 99 di ouî, ari sî mai dăie 99 galbeni pi 99 di beşâni. Tot atâta-i! Încaltea sî vadî şi el ce-ari sî iasî din treaba aiasta! Un ou ş-un galben pi-o beşâni. Adică doi galbini pi-o beşâni, Doamni iartî-mă!

O pus galbinii în buzunar, o luat coșu cu ouă într-o mână, ulcioru în alta și inima în dinț, ș-o plecat după ci o pus lacătul pe ușa bordeiului. O luat-o pe drumu care duci către niște sate străine unde nu-l cunoștea nimeni. Și, după cum o povestit el mai târziu, treaba o mers răpidi și bini.

- Mătușă Ioană, iaca ulcioru cu celi 99 de beșani.

- Ei, vez, dragu mătușii că nu-i cini știe ci greutati? Ei de-acu și videm ci facim.

Vez tu ulcioru ista? Trebuie să-l îngroci sub pragul de la casa dascălului, acolo pe undi ei intră și iesă din casă.

- Ari să fie tari greu. Doar de mă ajută Maria.

- Nu-i voie să te ajuti Maria. Nu trebuie să știe nimeni afară de noi doi. Altfel vraja nu mai are puteri.

- Da cum să fac, mătușă? Chiar sub prag? În grădină nu să poți?

- Nu să poți, dragul mătușii. Numai sub pragul casei.

- Nu știu... Aicia nu mai știu cum să fac....

- Apăi cum nu te-ai îneca chiar ca țaganu la mal. Gândești-te.

- Da ei să în toată ziua acasă! Când' unu, când' altu... Nu-i chip să găsească un ceas când casa să fie sângură!

- Eu îți spun cum să poți! Cum nu să poți pe lumea asta? Nu să poți numai dacă nu vrei. Și când' ai rău să pui ulcioru un' ți-am spus, să vii răpidi la mine să te învăț cum să faci mai departe.

Și de data aia mătușă Ioana are dreptate. Chiar în ziua aceea Ionică s-o dus să se furiș, ca de obicei, și s-a întâlnit cu Maria. Da cum stătea ei ferită după niște tufi de liliac, în întuneric, numai iaca bati în poartă Ghițuc, sluga părintelui. Și cum îi el cam prostălu, o-nceput să strângă tare de pin mijlocul ogrăzii:

- Ei, domnule dascăl! Cucoană dascăliță! O zădăriștii să vină răpidi până la dânsul. Amândoi! Da răpidi cum părintii îi tari supărați.

- Bini, Ghițuc, iaca venim numădică.

După cum o plecat sluga, dascălu și dascălița o-nceput să se sfădească. Ionică și Maria să țineu strâns în brați și erau numai ochi și urechi.

- Ai să vez cum gălăgie faci boala dracului! Ari să ni-nțelegi cum ci-am făcut cu vrăjătoria de la Capu Câmpului? Cum ni-am bătut joc de dânsul? Prostia ta dascăliță! Ai carat la Capu Câmpului tot porc și saci cu făină, și pânză, și lână, și covoare, și cum ci te-ai ales?

- Da tu dacă ești diștept de cum n-ai spus să nu car? De câți ori m-am dus, împreună ni-am sfătuit.

- Da, așa-i! Da ideea a ta o fost! Amu sature-ți de vrăjtoari! Să vez cum frecă ni de tartoru ista bărbos!

- Eu cred, dascăli, cî babornița di vrăjătoari a ci-ncurcat lucrurili în loc sî spui cî Maria sî-l urascî pi Ionică și sî-l iubeascî pi Radu, a ci spus pi dos: sî-l iubeascî pi Ionicî și sî-l urascî pi Radu. Cî altfel nu pricep cum nu s-o prins diloc vraja di afurisita iasta a noastră.

- Ei lasî amû! Mai răpidi sî videm ci vra popa.

Ionică și Maria stăteau niclintiț și pintru prima oară auzau niști lucruri ca aiestea.

Da, cum o ieșât pi poartî dascălu și dăscălița, lui Ionică i-o vinit în cap o idee:

- Tu Mărioară! Ia du-ti tu pi urma lor di vez ci sî-ntâmplî. Vez, tragi cu urechia la ci vorbesc sî știm și noi ci uneltesc. Eu mă duc oleacă pân la mini și mă-ntorc. Am uitat ușa dischisî și mă tem sî nu intri cineva. Vrei?

- Cî bini zâci. M-am și dus!

Ionică la rîndul lui o dat pân-acasî, cî nu șădi diparti, o adus un hârleț și ulcioru și într-o giumătati di ceas treaba o fost gata. Ulcioru fermecat și discântat o fost pus bini, într-o grupușoarî făcutî sub prag, da așa di bini cî nu sî observa nimic. După-aceea, Ionică a alergat într-un suflet la baba Ioana:

- Mătușăcî, gata! Am pus ulcioru așa cum ai spus. Amu ci sî fac?

- Du-ti-napoi și stai la pîndî, și vez ci sî-ntâmplî. Stai toată noaptea ba și mîni dimineață pînă la prînzul mari. Pi la prînz sî intri ca din întâmplari în orgradî la ei și de-i vidē cî-s tari năcăjât, sî-ț dai cu părerea c-acolo la ei îi o vrajî și cî sî mă chemi pi mine ca una ci mă pricep la desfăcut. Ai înțăles? Hai fugi!

După vun cias o vinit Maria. O intrat în casî, o aprins lampa, o dat cu mătura și după aceea o alergat la Ionică pi cari l-o găsât la locu știut:

- Măi Ionicî, îi comēdie mari. Popa îi supărat cî di ci mi-am bătut joc din nou di ologu lui, cî di ci mama și tata n-o făcut ninica cu vrăjătoarea di la Capu Câmpului, cî lasă dacă nu i-a ieșî lui Ionică, adică țâie, pi nas, dragostea și obrăznicii. Asta-i. Adică o mai spus el multi, da eu n-am putut auzî din grădinî un'i mă-ndosăsăm. Auzi-i câ vin... Fugi Ionică. Eu mă duc în casî și-mi vād di treabî. Mai vorbim mîni!

Ionică însă, cum l-o învățat baba, o rămas la pîndă. Și slavî Domnului, o avut ci vidē și ci auzî. O intrat întâi dăscălița în casî, pășând pisti prag și cum o văzut-o pi fatî, o luat-o la rost:

- Tu fatî, mari năcaz ni mai faci!

Da, cum o zăs aistea cuvinti, s-o și auzât la fundu ei: pâr, pâr, pâr!

Fimeia s-o spăriet și s-o uitat împregiur neviindu-i sî creadî cî

pârâielile acelea vin di la fundu ei. Ş-o făcut cruci, ş-o zâs: Doamni fereşti! Da di la fund iar s-o auzât: pâr, pâr!

O intrat şi dascălu, şi văzând-o pi fimeie cî sî-ncină, întreabî morocănos:

- Ci, măi fimeie, ti-o pălit încinatu? Tot atunci la fundu lui o-nceput pârâiala: pâr, pâr, pâr, pâr! O pârâială mai lungă şi mai tari, cî el spusăşi cuvinti mai multi.

Nu-i vine nici lui sî creadî şi o probozăşti tot pi fimeie:

- Ț-am spus sî nu mai faci fasoli dulci da tu tot nu vrei sî-nțalegi! Cân' o terminat di spus cuvintili aistea cu fasolili, o-nceput o pârâială di nu sî mai termina: pâr, pâr, pâr, pâr, pâr, pâr, pâr, pâr... .

- Dascăli, aici nu-s di ginî fasolili. Aici îi un făcut. Tu nu vezi, şi pi datî o-nceput din nou pârâiala..., da di data asta la fundu dăscăliţai.

- Du-ti, dăscăliţă pân-la părintili sî vie sî faci o aghiazmî! pâr, pâr, pâr, pâr!

- Nu mă duc cî mi-i ruşâni! pâr, pâr, pâr, pâr!

- Du-ti tu fatî! Pâr, pâr, pâr, pâr.

- Mă tem tatî, cî-i întuneric!

Dascălu şi dăscăliţa au rămas miraţi şi cu ocii mari. Batră cî fata o vorbit, nu s-o auzât nici un fel di pârâială la ea.

- Numai la noi, măi fimeie, s-audi! Pâr, pâr, pâr, pâr!

- Văd şi eu barbatî! Pâr, pâr, pâr!

- Pi tini fatî, nu te-o atins faptu? Pâr, pâr, pâr!

- Nu, mamî!

Ionică avea un loc bun şi, cum uşa di la odaie era larg deschisă, auza şi videa tot ş-abia putea sî sî ţânî di râs. Îş vâri cămeşa-n gurî s-o ţână strâns cu gura ca sî nu rădi şi sî sî dăie di gol.

Mai târziu, dascălu o ieşât afarî ca sî vadă dacî blestemata di pârâială s-audi din nou. Îş închipuia cî numai în casî păţăşti pozna. Da di undi! Afară pârâiala parcî era mai tari. Cum scotea o vorbî, cum îi bubuia şi fundu!

Erau spăriet amândoi şi, la drept vorbind, era spăriet şi Maria. Nu ştia ci sî creadî. Sî temea sî nu păţascî şi ea pozna. Ar ci cea mai mari ninorociri: fatî mari şi cu pârâiala la fund! Dăscăliţa plângè. Plângè şi Maria. Dascălu stătea pe-o laiţi, întunecat, cu fruntea încreţâtă. După un timp s-o sculat în picioari, s-o-ndreptat către icoană ş-o-nceput sî spuie psalmul 50: Miluieşte-mă Dumnezeuule după mare mila Ta... dar mai mult n-o putut spuni cî cineva o-nceput sî batî toba la fundu lui.

Năcăjât pisti măsurî, s-o culcat, da o lăsat lampa aprinsă. Sî vez cî

intrasî frica în ei.

Ionică o rămas mai diparti, la pândî, cum i-o spus baba Ioana. Pi la miezu nopții, dascălu o-ncercat sî vadî cum mai stă treaba ș-o strâgat-o pi dăscăliță:

- Tu dăscălițî! Pâr, pâr, pâr!

- Aud, dascăli! Pâr, pâr, pâr!

S-o lămurit! Că s-o făcut zău de-abinilea, o trimis-o pi fatî, cî ea nu era cu pârâialî, sî vie părintili sî facî o aghiazmî șî sî alungi diavolu.

Nu știu ce-o ci spus fata, cî părintili Bulhac o vinit în graba mari, cu patraciru șî moliftelnicu la subțaoară. Cum o intrat în casî o zăs:

- Ci-i dascăli? Da la fundu lui: pâr, pâr, pâr!

S-o spăriet părintili da nu ș-o pierdut curaju. O dischis moliftelnicu, o aprins tămăie, o pus apî într-un castron ș-o-nceput slujba:

- Domnului sî ni rugăm....pâr, pâr, pâr!

- Doamni miluiești, răspundi dascălu, după obicei, numai cî la fundu lui, ca și la părintili: pâr, pâr, pâr!

- Măi, da asta aiasta nu-i glumă, o oftat părintili. Aici îi treabî diavoleascî. Fundu grăia șî dânsu: pâr, pâr, pâr!

Pi că sî năcăjau ei așa, spărieț di tăt, văzând cî nici slujba, nici fumul di tămăie, nici sfânta cruci nu au puteri asupra diavolului, iaca sî oprești la poartî cu caleașca lui, boierul Cantacuzino. Îl căuta pi părintili sî-l întrebî di Ionică.

- Ei, părinti! Părinti, n-auz! Ieș afarî cî vini Vodă acuş!

Aflasî boierul cî părintili îi la dascăl ș-acum îl străga.

Da cum sî iasî părintili? Ci sî spuie? Câti vorbe a spuni boierului, atâtea bubuieli i-or răsuna la fund. Cum boieru îi năsâlnic, a credi că-ș bati joc di dânsul șî i-a da cu cărja-n cap! Sî sî ducî dascălu! Da nici dascălu nu vrea! Sî sî ducî dăscăliță! Da nu vrea nici ea, cî sî temea di fund.

Atunci, o ieșât fata șî l-o rugat pi boier sî intri el înăuntru. Boieru mânios, o sărit din caleașcî, o intrat în casî ș-o strâgat cât ce-o putut:

- Ei, măi! Ce, v-aș boierit?

Dar spre mirarea lui n-a auzât nici un răspuns ci doar o auzât o pârâialî grozavî la fundu lui. I s-o părut cî-i ceva întâmplător. Văzându-i pi cei di fațî tăcuț șî cu capu în gios iar o strâgat la ei:

- Ce-i cu voi, mă?

Fundul dumnealui, bătră cî-i fund di boier, o dat numaidecât răspuns: pâr, pâr, pâr!

Atunci o-nțales luminăția sa boieru nostru cî nu-i treabî curatî. Da parcî ave încî oleacî di îndoialî. Ca sî sî lămurească mai bini, s-o adresat

cătri părintili:

- Ci s-o-ntâmplat aici părinti? Pâr, pâr, pâr!

- D-apâi dumneta nu vez? Pâr, pâr, pâr!

- O cicat pacatu pisti noi, o dat sî spuie șî dascălu, șî numaidicât s-o auzât șî la fundu lui: pâr, pâr, pâr!

- Doamni, cucuoani, ni facim di râsu lumii! Nu mai putem ieșî în lumi! s-o plâns la rându ei dăscălița șî pi datî pârâiala di la fundu ei s-o aratat parcî mai subțări, mai pițâgăiatî, da mai lungă că o vorbit mai mult ca ceilalț.

- D-apoi ieșât șî voi afară, la aer curat, o străgat boieru. Cî aici îi nicuratu! Dărămați casa sau dață-i foc șî gata! Doamni, ci mai pârâialî o fost di data aiasta. Niști pârâieli cân' scurte șî îndesati, cân' ca niști lătrături di câni. Sî învârte boieru ca șî cân' l-ar ci apucat vo dihanie di fundu pantalonilor.

Cu toați rușănea și frica di pârâieli, părintili o dat lămuriri boierului:

- Luminăția-ta, câț o apucat sî intri aici în casa asta blăstămatî, rămân cu pârâiala la fund pi totdeauna. Pâr, pâr, pâr, pâr...

- Nu sî poati părinti! Pâr, pâr, pâr!

Șî ca sî sî convingî, boierul o ieșât numaidicât afarî ș-o străgat la vizitiu lui:

- Măi Ioani, ie șî-ntoarci trăsura!

Fundu boierului o grăit șî el: pâr, pâr, pâr! așa cî luminăția sa s-o lămurit ș-o intrat răpidi în casî spăriet șî s-o adresat către părintili:

- Ce mă fac, părinti? Mâni trebuie sî ciu la divanu domnesc șî trebuie sî grăiesc di fați cu vodî! Pâr, pâr, pâr!

Așa o ninorociri nu sî mai văzusî. Blăstămățiae curatî! Treabî diavoleascî!

Tocmai atunci o intrat Ionică în casî. O intrat în casî, o zâs buna zâua șî o-ntrebat pi boier cî ci faci, îl lasî în libertati sau nu! Cî vra șî el sî sî-nsoari șî sî-ș facî un rost în viați.

Da, lucru di mirari, toț s-au uitat la el șî s-au întrebat în gândul lor: cum de flăcăul ista nu grăiești șî cu fundu? Nici el șî nici fata! Ci sî-nșămni asta?

La rându lui, Ionică sî făce cî-i tari mirat di ceea ci vede.

- Ci-i cu dumneavoastrî? Ci staț așa spăriet?

Șî cum di rușâni nici unu nu grăia, l-o lămurit pi Ionică Maria care era di față.

- Āraaa! o zâs Ionică! D-apoi treaba asta ari leac! Mă nier cî nu v-o

vinit în gând pân-amu! Iaca mă duc eu pânî la baba Ioana şi dacî nu l-a alunga ea pi diavol, lasî!

Baba Ioana o vinit răpidi, slabî, cu casâncî neagrî în cap, cu picioarili goali, zbârcitî ca o smochinî:

- Buna zâua părinti! Sărut dreapta! Buna zâua dascăli şi dăscăliţă! Sî trăieşti boierule! Da vād cî nu grăiţ! Poati aş muţat?

- Mătuşî Ioanî, o lămureşti Ionică. Dumnealor nu-s muţ da li-i ruşâni sî grăiască cî îndatî ci grăiesc li grăieşti şi fundu!

- Doamni fereşti! Da cum aşă? Vād cî ȕaie nu-ţ grăieşti fundu! Ş-aud cî nici Mariei nu-i grăieşti! Şî iaca, nu ca sî mă laud, da nici mie vād cî nu-mi grăieşti! Ci-aţ făcut? Ci păcat? Ci nedreptăţi? Cî ci-i aici nu-i treabî diavoleascî, cum socotiţ dumneavoastrî ci pedeapsî dumnezăiascî! Aţ omorât pi cineva? Aţ furat? Aţ minţat? Aţ nidreptăţat? Aţ umblat cu vrăji? Aţ furat munca cuiva? Nu ştiţ? Iaca am sî scot cărţâli meli ş-am sî vād di ci-i vorba...

Şî baba Ioana o-ntins cărţâli pi masî. Le-o amestecat şi li-o întins di mai multi ori. Sî uita la cărţ, clătina din cap şi ofta. Apoi sî uita pi rînd la cei cu fundu ticăloşat.

- Iaca ci spun cărţâli meli. Cî dumneavoastrî sî cădeţ în genunchi pi rînd în faţa lui Ionicî, sî-i sărutaţi mîna şi sî-i ceriţ iertari pintru tot răul care l-aţ făcut lui. Dacî el v-a ierta, bini! Discânticu meu a ci di leac şi fundu dumneavoastrî s-a-ntoarci din nou la tăceri şi la bunăcuviinţă. Da dacî nu v-a ierta, n-am ci vă faci!

- Mătuşî Ioanî, zăci Ionică, da parcî ni-i ruşâni şi nie. Cum sî cadî în genunchi şi sâ-mi săruti mîna nişti oameni di vazî, ca boieru nostru, ca părintili, ca dascălu şi dăscăliţa? Parcî nu ni-i îndămână.

- Apăi atunci n-am ci sî vă fac! Rămâneţ cu bini!

Şî Baba Ioana a prins a strângi cărţâli:

- Stai mătuşî, cî mîni trebuie sî plec la divan şi sî stau di vorbî cu Vodî! Pâr, pâr, pâr, pâr, pâr....

- Apăi atunci, fă boierule cum ȕ-am spus!

Boieru pi loc cadi în genunchi în faţa lui Ionicî şi-i sărută mîna. Şî-l roagî:

- Ionicî, iartî-mă! Pâr, pâr, pâr!

- D-apăi de, cucoane, ştiu eu ci sî zăc? Parcî nu te-aş ierta!

- Îȕi dau înapoi casa şi grădina: pâr, pâr, pâr.

- Nu-mi trebuie, cucoane! Îmi fac eu sângur altî casî!

- Îȕi plătesc lucru beciului. Pâr, pâr, pâr!

- Nu-mi trebuie banii dumitale, boierule!

- Atunci ci sî-ț dau? Pâr, pâr, pâr!

- Sî-mi dai pace boierule! Sî mă laș pi mini sî trăiesc sub soarili lui Dumnezeu! Șî sî nu ti mai potrigești la tot ci spuni părintili! Șî sî-mi spui cît îț mai dătoz di pi urma părinților mei ca sâ-ț plătesc cu bani șî sî știu șî eu cî-s liber!

- Ionică, nu mai ai nici o datorie! Ești liber șî nu-ț mai am grija! Cu beciu, boaita di popî o vînit șî tot m-o bătut la cap! Iartî-mă! Pâr, pâr, pâr, pâr,....

- Mă gîndesc boierule, cî dumneavoastrî, aiștia bogaț nu aveți cuvînt. Spuneți una șî faciți alta! La strîmtoari sunteț buni șî di treabî șî vă nilogiț după iertari, da pi urmî tot a dracului sînteț!

- Nu Ionică, sî amestecî în vorbî, mătușa Ioana... Nu ti temi. Cum s-a atingi boieru di tine, cum dracu intrî din nou în fundu lui.

- Atunci mă ierț Ionică? Pâr, pâr, pâr....

- Ei, hai sî ti iert!

- Îț mulțumesc!

Șa pintru întîia oară, fundu boierului o rămas mut. Nu-i vine sî creadî. S-o luminat la față di-atîta bucurie.

O căzut apoi în genunchi dăscălița:

- Iartî-mă Ionică! Pâr, pâr, pâr!

- Apăi, ca sî ti iert, spune-ț pacatili! Nu știi rînduiala? Ca la spovadi!

- Cari pacati Ionică? Pâr, pâr, pâr!

- Acelea cari știi matali!

- Nu-mi vin în gînd Ionică! Pâr, pâr, pâr...

- Hm! Apăi atunci rămâi cu fundu zmintit, mult șî bini! Pînî cân' ți ai aduci aminti! Da di Capu Câmpului ai auzât? Da di niști uneltiri ali matali ș-ali dascălului ș-ali părintelui, ca s-o măritați pi Maria cu un damblagit, ai auzât?

- Așa-i Ionică, așa-i cum spui! Văd cî toati li știi! Am greșât! Ti rog sî mă ierț!

- D-apoi dacî te-oi ierta, mâni-poimâni, iar ai spuni cî n-o laș pi Maria sî meargî după cini vre ea!

- N-ai grijă, Ionică! s-o vîrât în vorbî din nou baba Ioana! Cum s-a apuca iar di răli, cum fundu i s-a obrăznici!

- Ei atunci, ti iert!

- Sî trăiești Ionică!

Dăscălița o ascultat cu atențaiie sî vadî ci sî mai întîmplă, ș-o văzut cu bucurie cî nu sî mai întîmplî ninica. Bucuria ei!

- Amu, îi rându nîeu, Ionică, o-ngenunchiat dascălu și o prins a-i săruta mînurili amîndouî. Îț plătesc munca cât ai argățat la mine. Pâr, pâr, pâr...

- Da cu fata ci faci? O laș sî sî măriti cum a vrè ea?

- O las! Iaca fata-i aici! Tu Marie, vină-ncoaci: Cu cini vrei sî ti măriț? Pâr, pâr, pâr...

- Cu Ionică, tată!

- Ei atunci, așa sî cie! Pâr, pâr, pâr... Amu mă ierț, Ionică? Pâr, pâr...

- Ti iert, cu toati cî tari n-aș vra!

- Sâ trăiești, măi băietî!

Dascălu s-o bucurat și el cî fundu i s-o cumînțat.

- Da cu mini, ci faci Ionică? o dischis gura părintili, și pi sus, și pi gios.

- Nu fac ninic, părintî!

- D-apăi dumneata n-ai auzat ci spun cărțali meli? s-o răstit la el baba Ioana. În genunchi sfinția-ta și spovedești-ti! Și sărutî mîna flăcăului pi cari l-ai mîncat și l-ai hulit. Altfel...

N-o avut ci faci popa Bulhac. O stat în genunchi, o sărutat mîna și s-o rugat di iertari. Ionică cari era bun la inimî, l-o iertat și pi el.

La plecari, baba Ioana s-o uitat iar prin cărțali ei și li-o spus:

- Bagaț di samî sî nu vi sî zmintescî din nou fundu! Cî ș-așa sî țani într-un cir di ați! C-apâi a doua oarî nu știu cum a ci!

Ionică s-o însurat cu Maria și ș-o făcut o casî di mai mari dragu. Și ș-o cumpărat ș-o bucatî bunî di pămînt. Sî niera lumea cî di undi ari bani să-ș facî acareturi, sî cumpiri giti și s-agiungî din copil sărac gospodar fruntaș. Cî el nici di la dascăl n-o vrut sî ieie nici un fel di zăstri, batră cî dascălu și dascălița o vrut să li dăie cu dragî inimî.

- Cini te-agiutî pi tini Ionicî, de-ț merg toati în plin? îl întrebau cân' unu, cân' altu.

La aieste întrebări, el rade încetișor și răspunde:

- Păi cini sâ m-agiuti? Ulcioru fermecat!

(De la Hlihor Constantin, 64 ani, Baia, 1951)